

Kapyegee

Yesu Tudunmɔɔ pu wo Kapyegee

Jɔgɔ w'a we Kitabu we ka wɛ?

Luka w'a we Kitabu we ka. Luka bye Yawutu wɛ, ga Yesu wo n'a daa fɔɔ nijemɛ wu jɛ wii. Luka yɛ pyaa ya kii keree kii ja, na jɛ bɛ ki pyevɛɛ ni, lee na w'a yu tɔɔnii nijɛhɛɲɛɛ ni «wèe». Luka ya kushɛgɛɛ kii pye kulogoo kii ni, ni Tudunmɔɔ Pɔli ni, Jozaama pu yɛɛ li wuu na, na wu tɛri wu labye wu na. W'a yiri ni Pɔli ni Torowasi ni na kari Filipe ni (Kapyegee 16:10-12). Lee kadugo tãan na ba binne yiri ni wu ni Filipe ni na kari Zheruzalɛmu ni, ni Oromɛ bɛ ni (Kapyegee 20-28).

Naha na ke mɛgɛ ke di jɛ na «Kapyegee» wɛ?

We sɛmɛ we mɛgɛ ya yiri na «Kapyegee, kelee Yesu tudunmɔɔ pu wo kapyegee, kelee Fɛfɛɛɛ Munaa li wo kapyegee». Bani wu bɛɛri w'a ji kapyegee na Fɛfɛɛɛ Munaa ya tudunmɔɔ pu naha co p'a kiimu pye, kɔnhɔ p'i Egilizi wu nɔhɔ tenɛ kɔɲɔ ke na ge. Na fara lee bɛɛri na, Fɛfɛɛɛ Munaa kaa ya yu Kapyegee Kitabu wu ni l'a ye tɔɔnii kelɛɛ kaguro (50) na, na naha tii Fɛfɛɛɛ Munaa li batizeli wu yɛ na, ni na ji Fɛfɛɛɛ Munaa li na, ni na jaari na bɛ ni li jidaan ni.

Fɛfɛɛɛ Munaa li wo sefɛɛɛ ti gbɔɔrɔ ni tudunmɔɔ p'a bi se naha na, na kakanhanjaa pyi. Yesu na xu na jɛ, keree kiimu bɛɛri k'a pye lee kadugo na Egilizi wu ni ge, kee keree ki naha we Kitabu we ya yu.

We Kitabu we kakana juna

We sεmε we ya Egilizi wu jɔ kɔngana yu wèe mu Zheruzalεmu ni, ni Zhude ni, ni Samari ni, ni w'a pii piigana lemu na ge. Lemu Kirisa wo n'a daa fεε p'a yaa na byi tuun bεeri ni, ni xuu bεeri ni, nijaa fara jiga na ge, na lee she pu na. Lee li wa mε na p'a Yesu wo Jozaama pe yu sipyii pu bεeri mu, namaa fara cèe na, nɔhɔpiire fara sipyileyε na, naafuu fεε fara la baa fεε na, fo na she nɔ kɔnɔ ki tɛhεnε li bεeri na.

Kitabu wu kafila jugbɔyɔ

Kapyegee 1:1-11 Yesu ya dugi na kari fugba wu ni, na labye wu kaa le wu tudunmɔɔ pu keɛni ni.

Kapyegee 1:12—8:3 Zheruzalεmu egilizi we.

Kapyegee 8:4—11:18 Zhude egilizi ni Samari wo we.

Kapyegee 11:19—13:3 Egilizi w'a pii fo na she nɔ Ancɔsi kulo li ni shi wusama tε ni.

Pɔli ya jara lemu pye na Kilε Jozaama pu yu ge.

Kapyegee 13:4—15:35 Nara li nizhiinε, w'a nɔ lemu ni Zheruzalεmu ni ge.

Kapyegee 15:36—18:22 Nara li shuun wuu.

Kapyegee 18:23—21:16 Nara li taanri wuu.

Kapyegee 21:17—28:31 P'a Pɔli co le kaso ni Zheruzalεmu ni, lee kadugo na na ba wu torogo jεri Sezare ni, ni Oromε bε ni.

Kilε ya Fεfεrε Munaa jɔmεε lɔ

¹ Na ceborona Teyofili,

Yesu ya keree kiimu bεeri pye, na kalaa wemu bεeri kan sipyii pu mu ge; nε kee bεeri jaha jo na Kitabu nizhiimε wu ni, na lɔ ki jɔ kɔnduun wu

na, ² fo na she nɔ caŋa kemu na w'a dugi fugba wu ni ge. W'a bi kalaapiire ta shɔnri na pye wu tudunmɔɔ. Na wu ta wu sanha dugi fugba wu ni we, pee tudunmɔɔ p'a yaa p'a keree kiimu beeri pyi ge, a wu kee beeri jaha jo pu mu Fefere Munaa fanha ni. ³ Na co Yesu kanhama keree ki na fo wu xuduun we, ba kee keree k'a toro we, a Yesu di ganha na wuyε sheε wu kalaapiire ti na, na keree pyi kiimu ya li sheε can na na wu wa jii na ge. Wu bi wuyε sheε pu na, na pu kalaa Kile wo saanra ti keree ni fo na she nɔ cabyaa kelee shishere (40) na. ⁴ A caŋa ka di ba nɔ, na wu yaha ni pu ni shiizhan, a wu yi jo waha pu mu na: «Yi ganha da voro Zheruzalemu ni we. Na To w'a lemu wo jomεε lɔ yi mu ge, yi lee sige. Neyε pyaa ya tee yi jo toro yee mu jo, ⁵ lɔhɔ ni Yohana bi sipyii pu batizeni, ga Kile na ba Fefere Munaa tirige yi na cabyaa dama dama tatoro ni, yi na batize lee Munaa le ni.»

Yesu ya dugi kari fugba wu ni

⁶ Ayiwa, na Yesu ni wu kalaapiire ti nibinnege yaha, a p'i wu yege na: «Wu Kafɔɔ, ta nime ma da Izirayeli wo saanra ti tenvonɔ li tenε?» ⁷ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Ne To Kile w'a kii tegeεε kii gbegele wuyε pyaa wo sefereεε ti funjɔ ni. Li wa yee wo nibyii nago yi kee sha ce we. ⁸ Ga, sefereεε ta t'a da ba digi yee na, Fefereεε Munaa wo sefereεε. Wee tuun wu ni yee na bye ne wo seereεε, na ne keree yu Zheruzalemu ni, ni Zhude fiige ki ni, ni Samari fiige ki be ni, fo na she nɔ koŋɔ ke kabaya ye beeri na.» ⁹ Ba Yesu ya pee jomɔ pu jo xɔ we, na dugi kari fugba wu ni pu jii na. A jahajɔ ka di ba wu tɔ, a p'i bye pu ya wu jaa nige we. ¹⁰ Na pu yaha

pu na wu wii takaraga ni fugba wu ni, taapile ni a namaa shuun faviire wuu p'a di ba yere pu tàan. ¹¹ A pee di pu pye: «Galile shεεn, naha na yee d'a yere yaha naha na wii fugba wu ni wε? Yesu ya yiri yee tàan na kari fugba wu ni. Ba y'a wu ja w'a kari karigana lemu na fugba wu ni wε, mu w'a da ba she guri ba sanha.»

Macasi ya pye Zhudasi tεε

¹² Wee tuun wu ni a kalaapiire t'i laha faaboboŋo ki na na ma Zheruzalemu ni. Faaboboŋo ke ki wa na Oliviye faaboboŋo ge, kere ni Zheruzalemu tε wu je kilo nigin shishiin.

¹³ Ba p'a no Zheruzalemu ni wε, na she je puga ka ni zangaso wa ni. Kee puga ki ni p'a tee na puyε pinneε. Pee bye: Pyεeri, ni Yohana, ni Yakuba, ni Andire, ni Filipe, ni Tomasi, ni Batelemi, ni Macoo, ni Alife ja Yakuba, ni Simo we wu je Zelotilee kurunjo ki ni ge, ni Yakuba ja Zhude. ¹⁴ Pii beeri bi puyε pinne ni zo nigin ni, na Kile jeeri. Cèe pii be bye ni pu ni, ni Yesu nu Mariyama, ni Yesu ceboronamaa.

¹⁵ A caŋa ka di ba no, a n'a daa fεε p'i ba binne. Pu bi xhuu nigin ni kelee shuun (120) xo kee caŋa. A Pyεeri di yiri yere pu niŋε ni na jo: ¹⁶ «Na cebooloo, yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, fo yee jo bu fa. Bani Dawuda ya fenhe Zhudasi kaa jo Fεfεεε Munaa fanha ni. Wee Zhudasi we w'a toro Yesu covεε pu jahagbaa na, na Yesu le pu keŋε ni. ¹⁷ Wee Zhudasi w'i bi bye ni wèe ni, na wu taa tuduro pyi ba wèe je wε. ¹⁸ Wari we w'a ta wu wo kakuuno li footsaraa ge, a wu she wee taga tεε ka sho. Lee kadugo na a wu ba she wuyε gbo kee tεε ki ni. A

wu ba wuyε yaha, na ba jɔnɔ ke sin jɔnε na na jɛnri. A wu laara ti bεeri di jaaga. ¹⁹ Zheruzalɛmu shεen bεeri ya lee cε. Lee wuu na p'a kee tεge ki mεge le pu wo jomɔ pu ni na <Akɛlidama>, lee kɔri jε na <Shishan tεge.> ²⁰ Na ta li d'a ka Zaburuu Kitabu wu ni na:

<Wu puga ki jεri kataha,

sipyaa bε ganha bye ki ni wε.>*

A Zaburuu Kitabu wu nɔhɔ jo sanha na:

<Watii wu wu labye wu lɔ wu tεge.>*

²¹ Lee wuu na Kafɔɔ Yesu ya tuun wemu bεeri pye na jaari ni wεe ni ge, sipyii piimu pu bi bye ni wεe ni wee tuun wu bεeri ni ge; ²² Yohana ya wu batize caɗa kemu ge, na co kee caɗa ki na, na pa nɔ fo caɗa kemu w'a dugi fugba wu ni ge. Wee sipya wa w'a yaa na pinne ni wεe ni, wu bε di bye sεeri, na Yesu ya jε na foro xu ni.»

²³ Wee tuun wu ni a p'i sipyii shuun wa she: Yusufu ni Macasi. Yusufu mεge ka bε ki bye na Barisabasi, pii bε di wu pyi na Zhutusi. ²⁴ Lee kadugo na a n'a daa fεε pu bεeri di binne na Kile jεeri na: «Wù Kafɔɔ, mu wemu w'a sipyii bεeri zɔlɔ cε ge, pii sipyii shuun we ni wemu jaha m'a bulo ge, wee she wù na, ²⁵ kɔnhɔ wu bε di bye tudunmɔ wa. Labye we Zhudasi ya yaha ge, wu wee lɔ Zhudasi tεge. Zhudasi ya we labye we yaha na she wuyε pyaa jidaan tashεge ni.» ²⁶ Ba p'a jεrege ki pye xɔ wε, na kagaangaa shan, wemu jaha Kafɔɔ ya bulo ge, kɔnhɔ p'i wee cε. A Macasi wo kagaan l'i lɔ, a wee di fara tudunmɔ ke ni nigin wu na.

* **1:20** Zaburuu 69:26   * **1:20** Zaburuu 109:8

2

Fefɛɛɛ Munaa l'a tigi n'a daa fɛɛ pu na

¹ Pantekɔti wu cana, Yesu wo n'a daa fɛɛ pu bɛɛri bi shɛ binne puga ka ni. ² Taapile ni a tunmɔ nigbɔ pa di ba yiri fugba we ni. Pee nɛ ba kafɛɛgbɔhɔ tunmɔ nɛ wɛ. Puga kemu ni p'a tiin ge, a tunmɔ p'i ba kee puga ki ni. ³ A p'i nilee kii na ba na wogoo nɛ wɛ. A kee di waagi waagi, na ba daha daha pu bɛɛri nigin nigin wu nɔnɔ ni. ⁴ A pu bɛɛri di ni Fefɛɛɛ Munaa na, na ganha na shi watii jomɔ yu. Fefɛɛɛ Munaa li bu shi wemu wo jomɔ kan wemu mu, wee na ganha na pee yu.

⁵ Wee tuun wu bi Kile ni fyaara sipyii pii ta wà Zheruzalemu ni, piimu ya jé Yawutuu pu wo koo li ni ge, pee bi yiri koŋɔ ke fiye ye bɛɛri ni. ⁶ Ba pee ya pee tunmɔ pu logo wɛ, na baa kari, na shɛ binne wà. Ba p'a nɔ wà wɛ, a l'i bye pu bɛɛri mu kakanhana, bani pu bɛɛri nigin nigin wu bi pu shi jomɔ nuri n'a daa fɛɛ pu nɔ na pu na yu. ⁷ A lee di pu bɛɛri fo xuuni, a p'i li ta kakanhana na ganha na yu na: «Sipyii pii p'a yu mɛ ge, ta pu bɛɛri nɛ Galile shɛɛn wɛ? ⁸ Li d'a pye dii wè bɛɛri nigin nigin wu wù wo shi jomɔ pu nuri pu nɔ na wɛ? ⁹ Wè pii pu wa naha ge, pii ya yiri Pariti fiige ki ni, ni Medi fiige ki ni, ni Elamu fiige ki ni, ni Mezopotami fiige ki ni, ni Zhude fiige ki ni, ni Kapadɔsi fiige ki ni, ni Pɔn fiige ki ni, ni Azi fiige ki ni, ¹⁰ ni Firizi fiige ki ni, ni Panfili fiige ki ni, ni Misira fiige ki ni. Libi fiige ki kulogoo kii ki wa Sirinɛ kulo li kabanugo ge, a pii di yiri wà, a pii di yiri Oromɛ kulo li ni. ¹¹ A pii di yiri Kirɛti fiige ki ni, a pii di yiri Arabuu fiige ki ni. Wè bɛɛri ni, pii ya sii pye Yawutuu ye pyaa, pii d'a

jé Yawutuu pu wo koo li ni. Wèe bεeri nigin nigin wu jε na Kile wo kagbǎhǎo ki nuri pu jǎ na wù wo shi jomǎ pu ni.» ¹² A l'i bye kakanhana pii sipyii pii mu, fo pu ya cε yekε pu da da yu wε. A p'i ganha na puyε yegee na: «Naha wuu li jε le wε?» ¹³ Ga, a pii di ganha na n'a daa fεε pu la wo pii sipyii pii ni na yu na: «Duvεn p'a gba tin.»

Pyεeri ya sipyii pu yeri ni Kile jomǎ ni

¹⁴ Wee tuun wu ni a Pyεeri di yǎri yere ni tudunmǎo kε ni nigin wu samaa ni, na wu mujuu jǎnǎo yirige, na sipyii pu pye: «Yee piimu pu wa Yawutuu ni yee piimu samaa bεeri pu wa Zheruzalemu ni ge, yi niwegee shan. Ye n'a da jo yi mu ge, y'i yi logo, y'i yi jaha cε. ¹⁵ Pii sipyii pii ya ta gba wε, ma na jo ba yee wa yi funyǎ kǎon kǎngana lemu na wε. Bani ke jisǎogǎo ke tuunǎo jii gbarashεεε wu na, jiga sanha mugi wa wu toro gba ma tin wε. ¹⁶ Ga Kile tudunmǎo Zhoueli bi keree kiimu jo fo taatuunnǎo ni ge, kee ki wa byi mε nime. W'a bi jo na:

¹⁷ Kile ya jo na: Kǎnǎo ki taaxǎo li ba nǎo,
n'a da na Munaa li tirige sipyii pu bεeri na na
jεhε.

Wee tuun wu ni yi jalaa ni yi pushaa
na ba keree nibanǎaa nuri Kile mu na yu.

Yi lεvεε pu na ba kashεgεε jaa;
yi nǎhǎlεε pu na ganha na
nε wo keree ki jaa ηmunuyǎo ni.

¹⁸ Oo dε, yee caya yi na kunni,
nε na ba na Munaa li tirige na kapyebyii pu na
na jεhε: namaa fara cèe na,
p'a ganha na keree nibanǎaa yu nε mεgε na.

- 19 Nε na ba kakanhan̄aa kii pye fugba we ni,
na naha sheshεεε ta pye nin̄ε ke na:
shishan, ni na, ni kakunn̄o wurege wogo.
- 20 Nibiige na ba jé cāna ki ni,
yen̄ε ki na ba nāna ba shishan n̄ε wε.
Lee kadugo na Kaf̄o wo cāna ki na na n̄o.
Kee cāna ki na ba bye cagb̄o,̄
kemu n̄ōo ya p̄ε ge.
- 21 Wee tuun wu ni sipya bεeri wu da ba
Kaf̄o mεge yiri ge, weef̄o na ba sh̄o.)* »
- 22 A Pyεeri di shε naha na sanha na jo: «Izirayeli
shεn yi niwegee shan, y'i na jom̄o pu logo.
Nazar̄eti shεn Yesu bye sipya wemu ge, Kile ya
wu shε yi na. W'a kagb̄ōo pye yi nin̄ε ni, na
kakanhan̄aa pye, na naha sheshεεε pye Kile fanha
ni; yiyε pyaa ki bε wa lee cε. 23 P'a we ná we le
yee ken̄ε ni, a yee di wu kan Kile-cεbaalaa mu p'a
kori tige na na gbo. Kile bi lee cε yaha, ni lee wu bi
sii gbegele wu kaa na. 24 Ga Kile ya wu n̄ε, na wu
yeege xu ni. Kee fanha ki bi bye bε xu mu wu já
Yesu mara wε. 25 Bani ye saannaa Dawuda ya jo
wu shizhaa na ge, yee yi wa mε na:
- «Nε bi Kaf̄o naa tuun bεeri ni na nahagbaa na,
bani wu bi ma bye tuun bεeri ni nε kanige cε,
k̄nh̄o yafiin ganha da na n̄ε wε.
- 26 Lee wuu na nε zo we ya ni fundanga na,
a nε jom̄o bεeri di bye fundanga jom̄o.
Ali fan̄a bε ni,
nε dà li na jo na ceepuuro ti na ba n̄m̄o nan̄in̄ε
na.

* 2:21 Zhoūeli 2:28-32 kelee 3:1-5

27 Bani mu wa da ga gbara ne munaa li kori Adesi ni we.

Ma di wa da gbara

ma Fefere Sipya wu ceepuuro ti fonho faɲa ni we.

28 M'a ni sicuumo nivomo pu korogoo ki she na na. Na mu yaha ni ne ni,

mu na da ne zo wu jini fundanga na.)*»

29 A Pyeri di she naha na sanha na jo: «Na ceboronamaa, yi yere di wu tole Dawuda keree fiɲɲe jo yi mu. Wee tole Dawuda ya xu, a p'i wu le. Ali niɲaa we be ni wu faɲa ki wa naha wu mu, wu kulo li ni. 30 Ga Kile tudunmo wu bye Dawuda. Ni wu bi li ce be sanha na Kile w'a jomεε lo wee mu, na kaaga be ka na taha li na na wee Kile na ba Dawuda wo Ja wa teɲe caɲa ka wu kadugo yiri, wu saanra koro li ni. 31 Wee tuun wu ni, Shovoo wu bi yaa wu pa je foro xu ni jεgana lemu na ge, Kile ya fεnhε lee she Dawuda na. Lee wuu na w'a jo na:

«Wu da ba gori xu nibiige ni we,

wu ceepuuro t'a da ba fonho faɲa ni we.)*»

32 Shovoo wemu kaa pu wa byi ge, Yesu wu wa wii. Wee Kile ya je na yeege xu ni, wee beeri wa lee wo javεε. 33 Ba w'a dugi kari fugba wu ni we, na she diin saanra tatεenge ki ni Kile kanige ce. Wu bi Fefere Munaa lemu wo jomεε lo wee mu ge, a Kile di lee kan wu mu. A wu be di lee tirige wee na, ma na jo ba yi wa li naa jagana lemu na, na li nuri logogana lemu na we. 34 Dawuda ye pyaa ya ta dugi kari fugba wu ni we. Ga w'a li she na:

* 2:28 Zaburuu 16:8-11

* 2:31 Zaburuu 16:10

«Kafɔɔ Kile ya yi jo ne Kafɔɔ mu na:

Tiin saanra tatεenge ki ni na kanige ce,

³⁵ fo di ba ma peen pye ma jidahaa tatahaɗa.»*

³⁶ «Izirayeli sheen beeri ya yaa na li ce na fiinne na jo Yesu wemu yee ya kori tige na ge, Kile ya wu pye Kafɔɔ, na wu pye Shɔvɔɔ.»

Sipyii kabɔfonɔɔ taanri ya fara n'a daa fεε pu na

³⁷ Ba p'a pee jomɔ pu logo wε, a pu zɔlɔɔ di pu kaala xuuni. A p'i Pyεeri ni tudunmɔɔ pusamaa yege na: «Wù cebooloo, kaa leke wèe d'a yaa na pye nime wε?» ³⁸ A Pyεeri di pu jɔ shɔ na: «Yee ya yaa yee pu daburaje jo yi jurumu wu na. Yee beeri nigin nigin wa yaa na batize Yesu Kirisa mege na, kɔnhɔ yi wo jurumu wu yafa yi mu. Lee bu bye Kile na Fεfεere Munaa li tirige yi na. ³⁹ Bani le Fεfεere Munaa jomεε le, yee mu w'a li lɔ. Yi nagoo pii p'a ma yi kadugo ge, na li lɔ pee be mu, na li lɔ taliige sheen be mu. Kafɔɔ Kile na ba sipyii piimu be beeri yiri ge, w'a li lɔ pee beeri mu.» ⁴⁰ A Pyεeri di pee sipyii pu yeri na fiinne, na yi jo waha pu mu na: «Nijaa wo sipyii pii pu je sipyitiibaaya ge, yi kuri pee feni, kɔnhɔ y'i juwuuro ta.» ⁴¹ Piimu beeri p'a dà Pyεeri wo kafilajo wu na ge, a pee beeri di batize lɔhɔ ni. Kee caɗa kiyε pyaa a sipyii kabɔfonɔɔ taanri (3.000) shishiin di da na fara n'a daa fεε pu na.

N'a daa fεε pu wo kariɗεεge ke

⁴² Na co kee caɗa ki na, a pii sipyii pii di ganha na puyε pinneε, na gori yaha tudunmɔɔ pu wo kalaa wu na. A p'i bye wà n'a daa fεε pu wo kariɗεεge

* 2:35 Zaburuu 110:1

ki ni. Pu bi buuri wu kegeε kegeε puyε te ni na xhaa, na puyε funyo tun Kafɔ wo jomɔ pu na. Na jerege pinneε na byi shiizhan. ⁴³ Kile j̄ni fyaara bye sipyii pu beeri ni, bani tudunmɔ pu bi naha sheshere ni kakanhan̄aa nijeheneε pyi. ⁴⁴ N'a daa fee pu beeri pu bi pinne jomεε na, le li je pu mu ge, na lee beeri pinneε na daga na pu keree yari. ⁴⁵ Pu bi pu kereye ni pu keje yanmuyo pereε, na wee wari we pinneε, na wee taani taani puyε na, na be ni pu beeri nigin nigin wu cɔnrɔmɔ keree juho kana ni. ⁴⁶ Pu bi puyε pinneε caɲa caɲa Kile-peeneε pugbɔhɔ ki ni ni fungɔngɔ nigin ni, na Kile pele. Pu beeri bi puyε pinneε pu kabanya ni, na buuri wu kegeε kegeε puyε na na xhaa, na puyε funyo tirige Kafɔ wo jomɔ pu na. Pu bi pu yaligeε pinneε na li shiizhan ni fundanga, ni funvige ni. ⁴⁷ Pu bi Kile soni tuun beeri ni. Pu kaa bi dan kulo li shen pu beeri ni. Piimu beeri pu bi da ba shɔ ge, caɲa caɲa Kafɔ bi pee yiri na faraa n'a daa fee pu na.

3

Ná faan wa ya cuunɔ

¹ Caɲa ka Pyeri ni Yohana ye bi gaɲi yakonɔ Kile jerege na Kile-peeneε pugbɔhɔ ki ni tuunɔ j̄ni taanri wu na. ² Lee di ná wa ta wà lee kulo li ni w'a faan fo wu seduun ni. Caɲa caɲa p'a wee faan wu lɔ na she yaha Kile-peeneε pugbɔhɔ ki kaɲa ki kujɔ la jɔ na, kɔnhɔ wu da yanmuyo jeri Kile-peeneε pugbɔhɔ ki jeveε pu mu. Lee kujɔ le mege ki bye na «Kujɔsaana». ³ Ba wee faan w'a Pyeri ni Yohana ye ja pu na ma ba je lee kujɔ li ni we, na pu jeri. ⁴ A Pyeri ni Yohana beshuun di jahaya kɔ

le wu ni na wii. A Pyεeri di wu pye: «Ta wù wii!» ⁵ A we ná we di pii kemε wii, baní wu bi giin na yaaga ka pu da gan wee mu. ⁶ Wee tuun wu ni a Pyεeri di wu pye: «Wari kunni wa nε mu nε wu kan ma mu wε, sanni bε di wa nε mu wε; ga le li wa na mu ge, n'a da lee kan ma mu: Yiri m'a da jaari Nazareti shεen Yesu Kirisa mεge ki fanha ni!» ⁷ Ba w'a yee jo wε, na ná wu co wu kanige keηε ke na, na wu yirige. Taapile ni a ná wu tɔɔyɔ ni wu nidakuruyo yi bεeri di juunɔ. ⁸ A wu sira yiri na yere, na ganha na jaari. A wu jé ni Pyεeri ni Yohana ni Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ni, na ganha na jaari jaari, na sirani, na Kile sɔni. ⁹ A sipyiire ti bεeri di wu ja tajaraga ni wu na jaari na Kile sɔni. ¹⁰ A p'i wu sεeri cε na faan we wu bi ma den Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki kuηɔɔsaana li ηɔ na na yanmuyɔ yi ηεeri ge, na wee wu ηε wii. W'a cuunɔ cuunɔgana lemu na ge, a lee di pu bεeri fo fo na pu naha wɔ.

Pyεeri ya le kakanhana le pyegana jo

¹¹ A wee ná wu daha yaha Pyεeri ni Yohana na. Wu juunɔ w'a sipyii pu fo fogana lemu na ge, a pu funjɔnrɔgɔ wuu di baa kari na she binne Yohana ni Pyεeri tãan Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki kaanɔ ki xuu wa ni. Wee xuu wu mεge ki bye na saannaa Solomani gba. ¹² Ba Pyεeri ya lee ηa wε, na sipyiire ti pye: «Izirayeli shεen, naha na le kaa le d'a yee fo wε? Naha na yee d'a tiin na wèe wii mε wε? Ma na zhε yee ta yee na giin, nε ni Yohana ni, na wèe wo ηɔmεε fεεε, kelee wèeyε pyaa wo sefεεε t'a we ná we cuunɔ. Bada! ¹³ Ibirayima, ni Ishaaga, ni Yakuba yε wo Kile we, wù sefelεε pu wo wu kunni, wee w'a pεεηε taha wu kapyebye Yesu mεge ki na.

Yeeyε pyaa k'a wu le fanha kenε ni pu gbo. Yee ya she wu ni Pilate naha t̄aan, na wee ta wee na bi giin di wu yaha bε. ¹⁴ Sipyaa we wu bi tii, na bye fεεfεε ge, yee ya foro wu kaa t̄aan; we w'a sipyaa gbo ge, na Pilate n̄εeri na wu wee yaha wu faara. ¹⁵ Lee gbogana li na yee ya n̄i sicuum̄ pu Kaf̄ɔ wu gbo. Ga Kile ya wu n̄ε na yeege xu ni, w̄e wa lee wo n̄avεε. ¹⁶ Na d̄a Yesu m̄εge na, lee wo fun̄ɔ ni Yesu m̄εge kiyε pyaa ya fanha kan we ná we mu; ná we yi wa n̄aa m̄ε, yi b̄εeri d'a wu cε bε ge. Na d̄a Yesu na lee l'a we ná we cuun̄ɔ yi b̄εeri n̄i na m̄ε.

¹⁷ «Ga nimε, na cebooloo, nε li cε jo li naha c̄ebaara t'a yee ni yi n̄un̄ɔfεε pu wá lee kaa le na t̄apyege ni. ¹⁸ Ga Kile ya lemu jo toro fo taatuunn̄ɔ ni wu Kile tudunm̄ɔ pu b̄εeri n̄ɔ na ge, le wo bye fun̄ɔ ni w'a lee n̄ɔ fa. Wu bi jo na Sh̄ɔv̄ɔ wemu n̄ɔm̄εε wee ya l̄ɔ ge, na wu na ba n̄aa. ¹⁹ Lee wuu na nimε, yee ya yaa yee pu daburajε jo yi jurumu wu na, y'i s̄ɔ Kile na, k̄onh̄ɔ wu yi wo jurumu wu j̄ɔḡɔ laha w̄a. ²⁰ Lee bu bye Kaf̄ɔ Kile na kaf̄εwama yaha ba yi mu. W'a Sh̄ɔv̄ɔ wemu bε naha bulo yi mu ge, wu na ba wu yaha ba yi mu can̄a ka, wee n̄ε Yesu. ²¹ Ga nimε Yesu ya yaa wu tiin fugba wu ni, fo keree ki b̄εeri n̄erivon̄ɔ ba n̄eri. Yee Kile bi jo fdo taatuunn̄ɔ ni wu Kile tudunm̄ɔ fεfεεε wuu pu n̄ɔ na. ²² Kile tudunm̄ɔ Musa ya fεnhε yi jo na:

∠Wù Kaf̄ɔ Kile ya nε tun tungana lemu na ge, mu w'a da ba Kile tudunm̄ɔ wa bε yirige na foro yee shi wu ni. Wee ba kaa b̄εeri jo yi mu, y'i yere lee na. ²³ Wee Kile tudunm̄ɔ wu ba ba, sipyaa sipyaa wu n̄ε wu ya wu n̄ɔm̄εε co-e

ge, weefo na ba gyeegei feefe na foro Kile wo nagoo pu ni.)*

²⁴ Lee kadugo na na co Kile tudunmoo Samuweli na, na ba no fo Kile tudunmoo piimu beeri p'a pa wee kadugo yiri ge, pee beeri ya le cana nii le keree jomoo jo.

²⁵ «Ayiwa, Kile ya keree kiimu beeri she Kile tudunmoo pu na ge, kee beeri ya jo yee mu. Kile ya kariyege nomme lemu lo ni wee tii pu ni ge, yee be pu wa lee ni. Yee Kile bi jo Ibirayima mu na: «Koo ke shi we beeri na ba duba ta

na foro ma kadugo ki ni.)*

²⁶ Lee wuu na ba Kile ya wu kapyebye wu naha bulo we, na fenne wu tun na pa yee mu; kono wu fereme tirige yi na, wu yi beeri nigin nigin wu toooo wolo yi kapyegee niguunoo ni.»

4

P'a Pyeeri ni Yohana co she kiirikoon kurunoo ki mu

¹ Ayiwa, na Pyeeri ni Yohana yaha pu na yu ni sipyii pu ni, a saraya naha shoonrivoo ni Kile-peepe pugbooo ki nuunoo, ni Sadushen di no pu na. ² A p'i Pyeeri ni Yohana na pu na sipyii pu kalaa, na yi yu pu mu na Yesu ya je jegana lemu na na foro xu ni ge, na mu xu pu beeri da ba je. A lee di sii pen pu ni. ³ A p'i Pyeeri ni Yohana co, na she pu too kaso ni fo jimuguro ti na, bani piige ki bi wo na xo. ⁴ Ga lee be na piimu p'a Pyeeri ni Yohana jomoo pu logo ge, a pu niyeheme di da Yesu na. Pee na fara

* **3:23** Duterenome 18:15,18,19   * **3:25** Zhenzi 22:18; 26:4

n'a daa fεε pusamaa na, a pu bεeri di she namaa kabɔfonɔɔ kaguro (5.000) feni.

⁵ Kee caɲa ki jimuguro, Yawutuu jahagbaa fεε, ni pu nɔhɔlεε, ni saliya karamɔgɔɔ pu bεeri di she puyε pinne Zheruzalemu ni. ⁶ Saraya jaha shɔɔnrivεε pu wo jɔɲɔfɔgbɔ wu bye wà na Anε, ni Kayifε, ni Yohana, ni Alekisandire, ni saraya jaha shɔɔnrivεε wo jɔɲɔfɔgbɔ wu wo puga shεen pu bεeri. ⁷ A p'i she Pyεeri ni Yohana yeege kaso wu ni, na ba pu yerenε puyε ninε ni, na pu yege na: «Sefεere teke funɲɔ ni yee d'a we ná we cuunɔ wε? Jɔgɔ mεge na yee d'a lee pye wε?» ⁸ Wee tuun wu ni a Pyεeri di ji Fεfεere Munaa na, na pu pye: «Wù fiige ki jahagbaa fεε, ni ki nɔhɔlεε, ⁹ wèe ya kasaana pye faan wa na, nijaa a p'i ganha na wèe yegee na dii wee ná wu d'a pye na juunɔ wε. N'a da yee jaha jo yi mu. ¹⁰ Ayiwa, yee fara Izirayeli shεen pu bεeri na, yee bεeri ya yaa na li cε na jo Nazareti shεen Yesu Kirisa mεge fanha ni we ná we ya cuunɔ. Yee ya wu kori tige na na gbo, ga, a Kilε di wu jε na yeege xu ni. Wee wo mεge ki fanha ni we ná we nijuunɔ w'a yere mε yee tãan. ¹¹ Kilε Kafila w'a li she na:

∠Yee puyirilee ya she faakagerenε

kemu ni na ki ya jɔ-ε ge,

kee k'a pye puga ki

gunɲmii li faakagerenε nijenε.*

Kee faakagerenε ke, kee jε Yesu.»

¹² A Pyεeri di pu pye sanha na: «Watii jε wà nige wemu na já sipya shɔ Yesu kadugo na wε, bani Kilε

* **4:11** Zaburuu 118:22

ya ta watii kan sipyii mu nige, wemu na já wèe sho ke ɲiŋe ke na Yesu kadugo na wε.»

¹³ Pyεeri ni Yohana na yu na ta fyaara be ɲe pu zɔɔɔ na wε, a lee di bye kakanhana Yawutuu ɲahagbaa fεε, ni pu nɔhɔεε pu mu; bani pu bi li ce na sipyitiilee pu ɲε Pyεeri ni Yohana, na kalaaceme ɲe pu ɲuŋɔ ni wε. A p'i li sεeri na li ce na pu be pu bye ni Yesu ni. ¹⁴ Ga na pu ɲii yaha ná wu ni juuŋɔ ni Pyεeri ni Yohana táan, pu ya já yaaga jo wε. ¹⁵ Ayiwa, ba p'a li ta mu wε, na Pyεeri ni Yohana yeege kiiri puga ki ni. Ba pee ya foro wε, a p'i ganha na puyε pyi na: ¹⁶ «Wèe di da leke pye pii sipyii pii na wε? Bani Zheruzalemu shεen bεeri ya li ce na fiinɲe na kagbɔɔ pii sipyii pii ya pye. Wèe be di wa da já yi kaala wε. ¹⁷ Ga le kapyexhɔɔ le kaa ya yaa li caaga di fiige ki bεeri círi wε. Wù pu yiri wù pu fuguri xuuni, wù yi jo waha pu mu jo pu ganha bu da Yesu kaa jo nige wa shishiin be mu wε.»

¹⁸ Lee kadugo na a p'i Pyεeri ni Yohana yiri leɲe, na yi jo waha pu mu na pu ganha bu Yesu kaa jo sipya wa shishiin ɲii na wε, pu ganha bu wa shishiin kalaa Yesu mege ni wε. ¹⁹ Ga Pyεeri ni Yohana di pu pye: «Na yee ɲɔmεε co kelee na Kile ɲɔmεε co, leke l'a tii Kile mu ge, yi lee she wù na. ²⁰ Wèe ya lemu ɲa Yesu mu, na lemu logo wu mu ge, wèe kunni da já bye yee jo baa wε.» ²¹ A p'i nɔhɔ pu fuguri sanha xuuni, na na pu yaha kari. Pu ya já kakuunɔ pye pu na wε. Pu bi fyagi sipyii pu na, bani kagbɔɔ lemu l'a bi pye ge, sipyii pu bεeri bi Kile sɔni lee wuu na. ²² Le kakanhana cuuŋɔgana le ya pye ná faan wemu na ge, lee bi wee ta wu yee wa bi ɲεhe kelee shishεεε (40) na.

N'a daa fεε p'a lowaa jεeri Kile mu

²³ Ba p'a Pyεeri ni Yohana yaha wε, a p'i gari pu kaafεε n'a daa fεε pu yiri. Saraya naha shōnrivεε jηηofεε ni nōhōεε p'a yemu bεeri jo ni pu ni ge, a p'i yee bεeri naha jo pu mu. ²⁴ Ba n'a daa fεε p'a yee logo wε, a pu bεeri di binne na pu zōbō pu pye nigin, na Kile jεeri na: «Wù Kafō, mu wemu w'a fugba, ni jηε, ni suumō lōhō, ni yi funηō yanmuyō bεeri yāa ge. ²⁵ Wù tolε Dawuda we wu jε ma kapyebye ge, mu w'a yi jo le wee jō ni Fεfεεε Munaa fanha ni na:

⟨Naha wuu na shi wu d'a yiri
na pe tunmō pe bεeri pyi wε?
Naha wuu na shi wu d'a yiri
na jηηō baa woni pyi wε?

²⁶ Koηō ke wo saannaa pu wa na kashεn yerεyε luu; jηηofεε di puyε pinnεε woni na Kafō Kile kaa na,

ni w'a wemu naha bulo na pye Shōvō wu ge,
ni wee bε kaa na.⟩*

²⁷ Can wu jε wii, saannaa Herōdi ni gbafεnεεεε Pōnsi Pilate, ni Izirayeli shi we, ni shi wu sama, pee ya wō le kulo le ni. Ma fεfεεεε kapyebye Yesu wemu naha m'a bulo ge, a p'i yiri wee kaa na. ²⁸ Lee funηō ni, mu bi keree kiimu bεeri gbegele yaha ma fungōngō fεεε ni ma sefεεεε ti funηō ni ge, a p'i kee bεeri pye. ²⁹ Nime do Kafō, p'a wù fuguri fugurigana lemu na ge, m'a lee ja. Wee tuun wu ni fanha kan ma kapyebyii pu mu, kōnhō wù sii já w'à ma kafila wu yu ni lowaa ni. ³⁰ Ma sefεεεε ti kan wù mu, kōnhō wù já da yama fεε cuuηō, wù da

* 4:26 Zaburuu 2:1-2

ɲaha sheshɛɛɛ keree pyi, wù da kakanhanɲaa pyi ma fɛɛɛɛ kapyebye Yesu wu mɛɛɛ na.»

³¹ Ba p'a ɲɛɛɛ ki pye xɔ wɛ, xuu wemu ni p'a pinne ge, a wee xuu wu wo ɲiɲɛ k'i jɛɛ. A pu bɛɛri di ɲi Fɛɛɛɛ Munaa na. Na co wee tuun wu na, a p'i fanha ta na ganha na Kile jomɔ pu yu ni lowaa ni.

N'a daa fɛɛ pu wo taanɲɛɛɛ ke

³² N'a daa fɛɛ pu bɛɛri bi bɛ nigin na. Pu bi pu zɔɔɔ pu pinne, na pu fungɔɲɔ bɛɛri pinne. Wa shishiin bi wu yanmunɔ pyi wuyɛ nigin wogo wɛ, ga pu yanmuyɔ bɛɛri yi bye fooba. ³³ Sefɛɛɛ nigbɔɔɔ ti bye tudunmɔɔ pu mu na yi yu sipyii pu mu na Yesu Kirisa ya ɲɛ na foro xu ni. A Kile di fɛɛɛ tirige pu bɛɛri nigin nigin na xuuni.

³⁴ Yaaga bi wa shishiin kuunɔ pu ni wɛ, bani kerɛyɛ ni piyɛyɛ bye piimu mu ge, pee bi yee ya pɛɛɛ.

³⁵ Pu bu yemu pɛɛ, p'a ba wee wari we kan tudunmɔɔ pu mu. P'a wee wari we taa taa n'a daa fɛɛ pu bɛɛri na, na bɛ ni pu bɛɛri nigin nigin wu cɔnrɔmɔ ɲunɔ kana ni.

³⁶ Lee funɲɔ ni ná wa bye wà, wee mɛɛɛ ɲɛ na Yusufu. Levi wo kpɔɔn li shɛn wu bye wii, wu d'a yiri Sipɛɛ fiige ki ni. Tudunmɔɔ p'i bi wu pyi na Barinabasi, (lee kɔri ɲɛ na wemu ya sipyii yɛri, na samɔhɔɔ leni pu ni ge.) ³⁷ Tɛɛɛ ka bye wee mu, a wu ba kee pɛɛ, na ba wee wari we kan tudunmɔɔ pu mu.

5

Ananasi ni Safira keree

¹ Ayiwa, lee di ná wa bɛ ta wà, wee mɛɛɛ ɲɛ na Ananasi. Wu shɔ mɛɛɛ di ɲɛ na Safira. A pee bɛ di

pu wo tɛgɛ ka pɛrɛ. ² Ga, a pu shuun wu jo bɛ, na wari wu taa, na taaga ka ŋmɔhɔ. A Ananasi di taaga ki saɲa lɔ na shɛ gan tudunmɔɔ pu mu. ³ Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di wu pye: «Ananasi, naha na mu d'a Shitaanni yaha w'a jé ma zɔ wu ni, na wu ni ni ke funguunɔ ke ni wɛ? Mu ya ma tɛgɛ ki pɛrɛmɛ pu taa na ŋmɔhɔ, na ba na pa kafineye jo Fɛfɛɛɛ Munaa li mu. ⁴ Mu bye mu sanha ma tɛgɛ ki pɛrɛ-ɛ ge, ta ki bye mu kacɛ na wɛ? Mu ya ki pɛrɛ bɛ goo, ta mu bi da já ki pɛrɛmɛ pu bɛɛri pye ma nidaan pyegana na wɛ? Naha na mu d'a sɔɔ na le kakuunɔ le tuugo yaha l'a tigi ma funɲɔ ni wɛ? Ma ganha ba giin nago sipyii mu m'a kafineye jo-e dɛ! Kile mu m'a yi jo.» ⁵ Ba Ananasi ya yee logo wɛ, na do niɲɛ na na xhu. Sipyii piimu bɛɛri p'a yee logo ge, a fyaara di jé pee bɛɛri ni xuuni. ⁶ A lɛvɛɛ p'i yiri na Ananasi nixhugo ki lɔ le gbo fatɔɲɔ ni, na shɛ le faɲa ni.

⁷ Ba lɛɛɛɛ taanri ya toro wɛ, a Ananasi shɔ wu bɛ di nɔ jé. Le l'a pye wu poo wu na ge, lee di wu ta wu ya lee cɛ wɛ. ⁸ A Pyɛɛri di wu yiri na wu pye: «Safira, can jo na nii na, mu ni ma poo wu ni ke wari nɔ ke na yee ya yi wo tɛgɛ ki pɛrɛ ya?» A Safira di jo: «Uun, ke wari nɔ ke na k'a pɛrɛ.» ⁹ A Pyɛɛri di wu pye: «Wee tuun wu ni yi d'a ta dii a yee shuun wu jo bɛ yi na na y'i Kafɔɔ wo Fɛfɛɛɛ Munaa li nɔhɔ wolo wɛ? Ayiwa, pii p'a shɛ mu poo wu nixhugo ki le ge, pee wa kujɔɔ le nɔ na. P'a da zhe ni mu bɛ ni.» ¹⁰ Taapile ni a cee wu bɛ di do niɲɛ na Pyɛɛri tɔɔyɔ ni, na xhu. Ba lɛvɛɛ p'a jé wɛ, na wu bɛ nixhugo ta. A p'i wu bɛ lɔ na shɛ le faɲa ni wu poo wu tãan. ¹¹ A le kaa le di sii fyaara le n'a daa fɛɛ pu bɛɛri zɔlɔɔ ni fo xuuni. Sipyii piimu bɛɛri p'a yi logo ge, a pee bɛ

di sii fya xuuni.

Kakanhan̄aa nīneh̄ēn̄ē kiimu tudunm̄ə p'a pye ge

¹² Tudunm̄ə pu bi kakanhan̄aa nīneh̄ēn̄ē ni jaha shesh̄ērē keree nīneh̄ēn̄ē pyi sipyii pu nīne ni. Kile-p̄ēn̄ē pugb̄əh̄ə ki kaan̄a ki xuu wemu wu wa na saannaa Solomani gba ge, wà n'a daa f̄ēe pu b̄ēeri bi puȳe pinn̄ē ni funḡənḡə nigin ni. ¹³ Sipyii pusamaa ni, wa shishiin bi gbara wu sh̄ē j̄ē n'a daa f̄ēe pu ni w̄e. Ga lee b̄ē na sipyii pu bi pu s̄əni xuuni. ¹⁴ A sipyii p'i ganha na daa Kaf̄ə na na j̄eh̄ēn̄i, c̄ēe fara namaa na. A pee b̄ēeri di ganha na faraa n'a daa f̄ēe pu na. ¹⁵ A lisana di ba j̄eri fo sipyii pu na yama f̄ēe pu tugoo na ma na ȳeri kodoroyo ni, karaya ni fuuyo na; k̄ənh̄ə Pȳēeri nidorowo, ali wu j̄eh̄ē bye wu ya takp̄ənḡə ta pu na w̄e, wu jaa we ȳe di j̄a to pii na pee di juun̄ə. ¹⁶ Sipyīneh̄em̄ēe b̄ē bi ȳiri kabanugo kulogoo ki ni na se Zheruzalemu ni ni yama f̄ēe nīneh̄em̄ēe, ni jinaa sipyii ni tudunm̄ə pu mu. Pu b̄ēeri bi juun̄ə.

Kanhama pemu p'a n̄ə tudunm̄ə pu na ge

¹⁷ Lee fun̄ə ni, saraya jaha sh̄ə̄n̄riv̄ēe wo j̄un̄əf̄əgb̄ə we ni wu kaaf̄ēe, pee j̄e Sadush̄ēen pu wo kurun̄ə ke, a tudunm̄ə pu wo j̄ep̄ēen di j̄ē pee ni. ¹⁸ A p'i ȳiri na tudunm̄ə pu co, na sh̄e pu le kasogbagb̄əh̄ə ki ni. ¹⁹ Ga, a Kaf̄ə wo m̄eleke wa di ba kasogbaha ki mugi piige ki ni, na tudunm̄ə pu yeege na pu pye: ²⁰ «Y'a se y'i sh̄e diin Kile-p̄ēn̄ē pugb̄əh̄ə ki ni. Y'i da pe j̄i sicuum̄ə nivom̄ə pe keree yu sipyii pu b̄ēeri mu.» ²¹ A tudunm̄ə p'i wee m̄eleke wu j̄ə̄m̄ēe co. Ba j̄iga k'a mugi ȳe w̄e, a p'i

sɔɔ kari Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, na she sipyii pu jɔ kɔn na galaa.

Wee tuun wu ni a saraya jaha shɔɔnrivɛɛ wo jɔɔfɔgbɔ wu bɛ di ba nɔ ni wu kaafɛɛ pu ni, a p'i kiirikɔɔn kurujɔ ke ni Izirayɛli nɔhɔlɛɛ pu bɛɛri yiri pinne. A p'i sɔɔsɛii pii tun, na pu she kasogbaha ki ni, p'i she tudunmɔɔ pu co pa. ²² Ga ba sɔɔsɛii p'a nɔ kasogbaha ki ni wɛ, pu ya tudunmɔɔ pu ta wà wɛ. A p'i guri pa na ba kiirikɔɔn kurujɔ ki pye: ²³ «Wèè ya she kasogbaha ki ta k'a shɔhɔ ki shɔhɔgana na, gɛdii pu bɛ niyereye di jɛ kujɔgɔɔ ki jɔ na. Ga ba wèè ya ki mugi wɛ, wèè ya sipya bɛ ta ki funjɔ ni wɛ.» ²⁴ Ba Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki gɛdii jɔɔfɔɔ we ni saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jɔɔfɛɛ p'a yee logo wɛ, a tudunmɔɔ pu keree di pu jaha wɔ fo xuuni. A p'i ganha na puyɛ pyi na: «Lekɛ di da ba bye wɛ?» ²⁵ Na pu yaha yee na, a sipya wa di nɔ na pu pye: «Yee ya sipyii piimu tɔ kaso wu ni ge, pu wa Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni na sipyii pu kalaa.» ²⁶ Wee tuun wu ni a gɛdii jɔɔfɔɔ wu gari ni gɛdii ni. A p'i she tudunmɔɔ pu co na pa, ga pu ya ta mafɛ nɔ pu na wɛ. Bani pu bi fyagi na sipyii pu jɔɔ ganha da nari p'i pee wá ni kagereye ni wɛ.

²⁷ Ba p'a pa nɔ ni tudunmɔɔ pu ni kiiri wu takɔngɔ ki ni wɛ, a saraya jaha shɔɔnrivɛɛ wo jɔɔfɔgbɔ wu pu yege na: ²⁸ «Ta wèè ya yi jo na yi waha yee mu jo yi ganha bu da sipya wa shishiin kalaa nige we ná we mɛgɛ na-ɛ wɛ? Ga yee ya Zheruzalɛmu kulo li bɛɛri jɛ ni yi wo kalaa wu ni. Yee kunni ya sii na giin fo we ná we wo shishan pu jama di ba do wèè jɔɔ ni.»

²⁹ A Pyɛɛri ni tudunmɔɔ pusamaa di pu jɔ shɔ na:

«Li waha l'i waha, wèe ya yaa wèe pu Kile n̄m̄eε co na toro sipyii wuu na! ³⁰ Yee ya Yesu kori tige na na gbo, a wèe wo sef̄eεε pu wo Kile wu wu n̄e na yeege xu ni. ³¹ Kile ya wu durogo, na wu ten̄e wuyε kanige cε, na wu pye Saan ni Sh̄ov̄ov̄, k̄on̄h̄o Izirayeli sh̄eεn di já daburaje jo, pu jurumu wu yafa pu mu. ³² Wèe p'a pye kee keree ki wo seεεε, wère ni Fεf̄eεε Munaa lemu Kile ya gaan wu n̄m̄eε cov̄eε pu mu ge.»

³³ Ba kiirik̄on̄ kurun̄o k'a pee jom̄o pu logo wε, a pu logoo di ȳiri xuuni, fo pu na tudunm̄o pu shaa di gbo. ³⁴ Ga Farizhen wa bye pu ni, wee m̄eεε n̄e na Gamaliyeli. Saliya karam̄o wa wu bye wii, sipyii b̄eeri di bi baraga t̄eri wu na. A wee di ȳiri yere kiirik̄on̄ kurun̄o ki niñe ni, na pu pye na pu tudunm̄o pu yeege kp̄eεnge ki na f̄ol̄o j̄eri. ³⁵ Ba tudunm̄o p'a foro wε, a wu kiirik̄on̄ kurun̄o ki pye: «Na cebooloo, Izirayeli sh̄eεn, kaa le y'a giin di bye pii sipyii pii na ge, yi yi fun̄o sha ni li ni xuuni d̄e! ³⁶ Bani li sanha m̄o toro wε, ná wa ya foro naha wu m̄eεε n̄e na Tudasi. Wee ya ȳiri na wuyε pye sipyigb̄o kan̄hac̄m̄eε wee n̄e, fo sipyii xh̄uu shish̄eεε (400) shishiin ya taha wu f̄eni. Ga p'a pa wu gbo, a wu sipyii pu b̄eeri di jaaga. A kee keree k'i da wà wee xuu wu ni. ³⁷ Lee kadugo na a wa b̄e di ba ȳiri sanha, wee bye Galile sh̄en, wu m̄eεε ki bye na Zhudasi. Tuun wemu ni pu bi fige ki sipyii pu m̄eεε yi kani ge, wee tuun wu ni wee ya ȳiri. Wee b̄e bi sipyinh̄em̄eε ta na taha wuyε f̄eni. Ga, a p'i wee b̄e gbo, a wee b̄e wo sipyii pu b̄eeri di jaaga. ³⁸ Lee fun̄o ni do, n'a da kaa nigin jo yi mu: Yi ganha ba yiyε leni nige pii sipyii pii ni wε, yi pu

yaha pu da gaan̄i. Pu fungənyə ye ni pu kapyegee ki bu da ki na yiri sipyii yiri, ki na ba xhə kiyε ni caŋa ka. ³⁹ Ga ki shiin bu shε da k'a sii yiri Kilε ye pyaa ni, y'a da já ki koo tə wε. Yi kasεεge yaha yiyε na, yi ganha da yiyε yaha yi pa bye Kilε yokəŋii-i dε!»

⁴⁰ Ayiwa, a kiirikəən kurun̄ə k'i səə Gamaliyeli wo nijoyo yi na. A p'i tudunməə pu yiri lenε, na pu kpən ni susəə ni, na yi jo waha pu mu na pu ganha da Yesu kaa jo wa shishiin bε mu wε. Lee kadugo na na pu yaha kari. ⁴¹ A tudunməə p'i laha kiirikəən kurun̄ə ki tən na kari. A pu funyə di sii taan xuuni, bani shiige kaa le l'a bi pu ta Yesu mεge ki wuu na ge, p'a bi lee jate puyε mu gbəəə kaa. ⁴² A p'i ganha na sipyii pu kalaa jiga bεeri Kile-pεεŋε pugbəhə ki ni, ni pu kabanya ni, na yi yu pu mu na Yesu wu jε Shəvəə wε.

6

Namaa gbarashuun p'a shəənri pee di tudunməə pu tεge

¹ Ayiwa, n'a daa fεε pu bi jehεŋi xuuni yee caya yi na. A Helenisitilee* p'i ba ganha na fiige ki wo Yawutuu pu zəəə yu na pee ya li sεeri na li cε pu na, na pu ya pee wo naxhugoshaa pu jateni caŋa bεeri wo yaliye looloduun ni wε. ² Ba tudunməə kε ni shuun w'a yee logo wε, na n'a daa fεε pu bεeri yiri na pu pye: «Wèe ya yaa wèe pu Kilε wo Jozaama pu jo wu yaha wù na w'à yaliye keree jaha shəənri wε. ³ Lee wuu na wù cebooloo, yi namaa gbarashuun shəənri yiyε ni, sipyii bεeri ya

---

* **6:1 Helenisitilee:** Pee jε Yawutuu piimu p'a Girekii jomə pu yu ge.

piimu mesaana yu, pu d'a ni Fefere Munaa na, fungongɔ fere be di ne pu ni ge. Wù na yaliye yi keree ki naha zhɔnri wu le pee kenɛ ni. ⁴ Wée kundi wée wa da zii wùye pɔ neregɛ ke ni Kile wo Jozaama pu jo wu na.»

⁵ A pee jomɔ pe di daan sipyii pu beeri ni. A p'i sipyii gbarashuun wa naha bulo. Pee pu wa me: Eceni, wee bi fanha ta n'a daa ni na nɔhɔ ni Fefere Munaa be na; Filipe, ni Porokere, ni Nikanori, ni Timɔ, ni Parimenasi, ni Nikolasi, wee bye Ancosi shen. Wee bi fenhe jé Yawutuu wo koo li ni fɔlɔ na na pa bye n'a daa fɔɔ. ⁶ A p'i she ni pu ni tudunmɔ pu mu, a tudunmɔ p'i pu keye taha pu na, na Kile neri pu mu. ⁷ A Kile jomɔ p'i ganha na jaaga na se naha na. A n'a daa fee p'i ganha na nehɛni Zheruzalemu kulo li ni. A Yawutuu saraya naha shɔnrivɔɔ ni neheme be di dà Yesu na.

P'a Eceni co

⁸ Eceni bi ni Kile wo niime we ni wu sefere ti na, fo wu na kakanhaana nigbɔhɔɔ ni naha sheshere keree pyi sipyii pu te ni. ⁹ Ga, a sipyii pii di ganha na Eceni kaala, pee bi yiri Sirine kulo li ni, ni Alekizandiri kulo le, ni Silisi fiige ke, ni Azi fiige ki ni. A p'i nakaara nɔ kɔn na byi ni Eceni ni. Buloo piimu p'a nuwuuro ta ge, pee wo Kile-pene puga ki Yawutuu pu bye pii. ¹⁰ Ga pu ya já can ta Eceni na we, bani Fefere Munaa li bi fungongɔ fere kaan wu mu wu na yu. ¹¹ Wee tuun wu ni a p'i sipyii pii saraa na pee sɔn wá Eceni na. A pee di ganha na yu na: «Wée ya we na wu na Kile tudunmɔ Musa ni Kile wo fanhara jomɔ yu.» ¹² A p'i sipyii pee, ni nɔhɔlee pee, ni saraya naha shɔnrivɔɔ pu sɔn mu

lee sɔngana li na. A p'i yiri kari Eceni feni, na she wu co, na gari ni wu ni kiirikɔɔn kurunɔ ki mu. ¹³ A kafinejuu pii be di binne ni pu ni, na she kafineye taha Eceni na na: «We ná we, tuun beeri ni we ne na kafilakuumɔ yu na waa Kile-peene pugbɔhɔ fefere wogo ki na ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu na. ¹⁴ Bani wèe ya wu ja wu na yu na Nazareti sheen Yesu na ba Kile-peene pugbɔhɔ ki ja; Musa ya kalengee kiimu kan wèe mu ge, na kee beeri jeri.» ¹⁵ A kiirikɔɔn kurunɔ ki sipyii pu beeri di pu jahaya kɔ le Eceni ni na wii. A p'i wu jaha ki ta k'a jeri ba meleke wogo ne we.

7

Eceni ya Kile jomɔ paari Yawutuu junɔfɛe pu mu

¹ A saraya jaha shɔɔnrivɛɛ junɔfɔɔ wu Eceni yege na: «Jomɔ pe sipyii pu wa yu me mu shizhaa na ge, can w'a wii ya?» ² A Eceni di wu ja shɔ na: «Na tii ni na jahafɛɛ, yi ye logo. Nɔɔrɔ fɔɔ Kile ya wuye she wu tole Ibirayima na na wu yaha Mezopotami fiige ki ni, na wu ta wu sanha yiri di zhe diin Karan kulo li ni we. ³ Na wu pye: «Ibirayima, foro ma fiige ki ni, m'a yiri laha ma kpɔɔn li na. Fiige ke n'a da zheɛ ma na ge, m'a she diin kee ni.»*

⁴ «Wee tuun wu ni a Ibirayima di yiri Kalide fiige ki ni na she diin Karan kulo li ni. Lee kadugo na a Ibirayima to wu ba xhu. Fiige kemu ni yee wa me nijaa ge, a Kile di wu jaha co na pa diin kee fiige ki ni. ⁵ Kile bi ta xuu wa shishiin kan wu mu ke fiige ke ni wu ta we, ali tɔɔgɔ tashanga be we. Ga Kile bi

* 7:3 Zhenzi 12:1

ƚɔmɛɛ ɓɔ wu mu na wu na ba ke fiige ke kan wu mu, na ki kan wu kadugo ki be mu wu kadugo na. Lee bi Ibirayima ta pya nigin be ƚɛ wu mu wee tuun we ni we. ⁶ Kile bi li she na Ibirayima kadugo nagoo pu na ba she diin nadadɛɛnrɛ na fiige katii ni. Kee fiige ki sipyii na ba pu ƚɛri buloo, na sii na kanhama nɔri pu na xuuni fo yee xhuu shishɛɛɛɛ (400). ⁷ Ga, a Kile di guri jo sanha na fiige kemu wo sipyii pu da ba Ibirayima nagoo pu pye buloo ge, na weeye pyaa na ba kiiri kɔn pee na. Lee kadugo na na Ibirayima kadugo ki na ba foro kee fiige ki ni, na ba ganha na wee pɛɛɛ naha we xuu weye pyaa ni.*

⁸ Lee kadugo na a Kile ni Ibirayima di kariƚɛɛɛɛ ƚɔmɛɛ ɓɔ puyɛ mu, na cekɔɔnrɔ pye lee wo ƚaha sheshɛɛɛɛ. Lee l'a Ibirayima pye, w'a pa Ishaaga se ge, na wu kɔn wu cazege cana gbarataanri wogo ki na. A Ishaaga be di ba Yakuba se, a wu be di wee kɔn. A Yakuba be di wu sefɛɛɛ ke ni shuun wu se, a wu be di pee kɔn.

⁹ «Wu sefɛɛ wa bye wà wee mege ƚɛ na Yusufu. Wee wo ƚɛpɛɛn ya pa jé wu sefɛɛɛ pusamaa ni, fo p'a wu co pɛɛ Misira fiige ki shevɛɛ pii mu. ¹⁰ Ga, a Kile di bye ni wu ni, na wu yeege wu kanhama keree ki beeri ni, na fungɔngɔ fɛɛɛɛ kan wu mu, na wu kaa taan Farawɔn ni, Misira saan we. A Farawɔn di Misira fiige ki ƚunɔ fɛɛɛɛ ti beeri kan wu mu, na saanra puga ki be wo ƚahagbaa fɛɛɛɛ ti kan wu mu. ¹¹ Wee tuun wu ni a xuugbɔhɔ ka di ba jé Misira fiige ki beeri, ni Kana fiige ki beeri ni. A kanhama p'i sii pɛɛɛ fo xuuni. A wu sefɛɛɛ p'i bye pu ya ƚɔlige be taa nige we. ¹² Ba Yakuba ya pa logo

* 7:7 Zhenzi 15:13-14

na shinma wa Misira fiige ki ni wε, a wu wù sefελεε pu tun pu tɔɔnishiine li ni p'a she shinma wa shɔ wà na pa. ¹³ Ba Yakuba, ya pa pu tun tɔɔnii shuun wuu li ni wε, a Yusufu di she wuyε she wu cebooloo pu na. Wee tuun wu ni a Farawɔn bε di na Yusufu nɔhɔ tayirige cε. ¹⁴ Lee kadugo na a Yusufu di pu pye p'a she ba ni wu to wu ni wu puga sheen pu bεeri ni. Pu bεeri bye sipyii kelee gbarashuun ni kaguro (75). ¹⁵ A Yakuba di gari mu Misira ni, a wu ni wù sefελεε pu bεeri di ba xhu wà. ¹⁶ Ba p'a xu wà wε, a p'i pu nixhuyo yi tugo na pa Sisemu kulo li ni. Ibirayima bi xuu talenje kemu shɔ Hamɔri nagoo pu mu Sisemu ni ge, a p'i ba pu nixhuyo yi le wà.

¹⁷ «Ayiwa, Kile bi jɔmεε lemu lɔ Ibirayima mu ge, ba lee jɔ faduun ya dεenje wε, a Izirayeli sheen p'i sii se na jεhe Misira fiige ki ni. ¹⁸ Lee kadugo na a fanha k'i ba nɔ saan wa na, wee bi ta yaaga cε Yusufu keree ni wε. ¹⁹ A wee saan wu ganha na wèe shi wu kana ni shizhiinmε ni. Wu bi wèe sefεε pu karamu na pu cogana kolo fo p'a pu nagoo yeri kpεenge na, kɔnhɔ pu da xhuli.* ²⁰ Wee tuun wu ni Kile tudunmɔɔ Musa ya se. Wu pubinne wo wu bi sii jɔ xuuni. A wu nu wu wu ηmɔhɔ tofɔɔ wu kaban, na jire kan wu mu fo na nɔ yeboyo taanri na. ²¹ A p'i she wu bε yaha kpεenge ki na. A Farawɔn poro fucεεε di wu lɔ, na wu bii ba wuyε pyaa ja jε wε.* ²² A Musa di bye mu na sii kalaa Misira sheen wo fungɔngɔ fεεε keree ki bεeri ni. A baraga di bye wu jɔ jomɔ ni wu kapyegee ki bεeri ni.

²³ «Ba Musa shi w'a pa nɔ yee kelee shishεεε (40)

* **7:19** Ekizode 1:7-14   * **7:21** Ekizode 2:1-10

na wε, a wu yiri na wu shε wu cebooloo Izirayeli shεen pu pεregi. ²⁴ Tuun wemu ni Musa ya nɔ pu na ge, na Misira shen wa ja wu na kakuunɔ pyi wu ceborona wa na. A wu fara wu ceborona wu na, na wee kpɔn gbo, kɔnhɔ wu wu ceboro wu luu jinε. ²⁵ Musa bi giin na wee cebooloo pu na ba li cε lee funɔ ni na Kile na ba pu jinɔ wolo bulooro ti ni, na pu yeege Misira fiige ki ni wee Musa kenε kurogo. Ga wu cebooloo pu ya lee cε ta wε. ²⁶ Kee caɲa ki jimuguro a Musa di gari wu cebooloo pu yiri sanha. A wu shε wu cebooloo shuun wa ta pu na durni, na pee susuro tεge na pu pye: <Yee ya cε nago cebooloo yee jε-ε ge? Naha feni yee di durni wε?>* ²⁷ Ga wemu wu bi wu ceboro wu sani ge, a wee di Musa ηmununɔ na wu pye: <Jɔgɔ w'a mu tenε wèe jinɔ ni, na mu pye wèe kiiri kɔnvɔɔ wε?> ²⁸ Kɔnhɔ mu di wa giin m'a nε be gbo, ba m'a Misira shen we gbo mε taɲaa wε?>* ²⁹ Wee kafila wu wuu na a Musa di baa kari Madiyan fiige ki ni, na shε diin wà, na jalaa shuun ta wà.

³⁰ «Ba yee kelεε shishεεε (40) ya toro wε, a melεke wa di wuyε shε Musa na naɲinε ka ni tahara la funɔ ni, Sinayi faabobonɔ ki tãan, sige ki funɔ ki ni. ³¹ Ba Musa ya lee ja wε, a lee di wu fo fo xuuni. A wu ganha na fuloo li na, kɔnhɔ wu li kemε wii, ga, a Kafɔɔ Kile di jo ni wu ni na wu pye: ³² <Nε wu jε ma sefelεε pu wo Kile we, Ibirayima wo Kile we, Ishaaga wo Kile we, ni Yakuba wo Kile we.>* A Musa di fya fo na fuguri, wu ya sɔɔ na wu jinɔ yirige di wu wii nige wε. ³³ Lee kadugo na a Kafɔɔ

* **7:26** Ekizode 2:13   * **7:28** Ekizode 2:14   * **7:32** Ekizode 3:6

di Musa pye: «Tanhaya yi wolo ma tɔɔyɔ yi na, bani xuu wemu ni m'a yere ge, fεfεεε xuu wu jε wii. ³⁴ Nε wa na sipyii pu kanhagana li jaa Misira fiige ki ni, nε wa pu shiinne li bε nuri. Nε tigi na pa di ba pu jɔɔɔ wolo bulooro ti ni. Pa di ma tun zhe Misira ni.»*

³⁵ «Ayiwa, wee Musa we ninumɔ Izirayeli sheen bi she ge, na jo: «Jɔɔɔ w'a mu tenε wε jɔɔɔ ni, na mu pye wε kiiri kɔnɔɔ wε?»* Wee Musa we Kile ya pa dun w'a she bye pu jɔɔɔɔ. A wee di pu jɔɔɔ wolo Misira bulooro ti ni Mελεκε wu gbɔɔɔ ni, wemu w'a wuyε she wu na, tahara li ni ge.

³⁶ Wee Musa we w'a pu yeege Misira bulooro ti ni, na jaha sheshεεε keree ni kakanhanaa pye Misira fiige ki ni, ni pu nidorowuu Suumɔ Loniga ki ni, ni sipɔɔɔ ki bε ni fo na nɔ yee keεε shishεεε (40) na.

³⁷ Wee Musa wu w'a Izirayeli sheen pye: «Kile na ba Kile tudunmɔ wa bε yaha na pa yi mu ba nε jε wε. Wee bε na ba bye yi ceboro wa.»* ³⁸ Tuun wemu ni sipyii pu bi pa binne sipɔɔɔ ki ni ge, Musa bye ni pu ni. Mελεκε we wu bye Sinayi faaboboɔɔ ki na ge, Musa wu bi nuri wee jɔɔ na na dorogo wu sefεεε pu mu. Mu Musa bi Kile wo baraga jomɔ nixhɔbaama pu taa, na pu kaan wε mu.

³⁹ «Ga wu sefεεε pu ya ta sɔɔ Musa wo jomɔ pu na wε. A p'i zhe wu ni, na pu fungɔnyɔ caanna jeri Misira yiri. ⁴⁰ A p'i Arɔn pye: «Pεεηε yanmuyɔ ya yaa wu mu, yemu wu da da jaa ge, wu da jaari ni yee ni, bani Musa we w'a wε yeege Misira fiige ki ni ge, wε ya wu jaa wε. Dii w'a jeri bε ge, wε ya cε

* **7:34** Ekizode 3:5,7,8,10
Dutereɔmε 18:15,18

* **7:35** Ekizode 2:14

* **7:37**

wε.>* 41 A p'i nupige tuugo yàa yee caya yi na, na saraga wolo lee yapεε li mu, na funḡò t'àan puyε pyaa wo keye wo labye wu na.

42 «Wee tuun wu ni, a Kilε di wu kadugo le pu ni, na pu yaha fugba wɔrɔɔ kii bεε wu na, ma na jo ba l'a ka Kilε tudunmɔɔ pu mu kafila wu ni kagana lemu na wε na:

↳Izirayeli shεεn, yee ya yapɔrɔyɔ gbo,
na saraya wolo nε mu siponḡò ki ni
yee kεεε shishεεε (40) funḡò ni ya?

43 Yee ya ye saraya ye wolo nε mu-i dε,
ga yee yapεε lemu mεε ki wa na Mɔlɔki ge,
lee wo fàya bugu yee wa lɔ.

Ni wɔrɔ lemu li jε na Aranfan ge,
yee tuuyo yee wa yàa, na yee pεε.

Lee wuu na n'a da ba yee kuu na kari
fo Babilɔni kadugo yiri.>*

44 A Eceni di jo sanha na: «Na wèe sefεεε pu yaha jara li na sige ki funḡò ni, fàya bugu wu bye pu mu. Wee funḡò ni Kilε bi yu ni pu ni. Kilε bi fàya bugu wa shε Musa na, ba w'a wee wo yaagana li ja wε, na wu yàa mu. 45 Lee kadugo na a wù sefεεε pu ba wee fàya bugu wu kan pu nagoo mu. Zhouwe wu bye pu jahagbaa fɔɔ wee tuun wu ni. A Kilε di pu tεε, na fiige ka wo sipyii kɔri pu mu. A p'i gari ni fàya bugu wu ni kee fiige ki ni, a wu shε gori wà fo na pa nɔ saannaa Dawuda wo cana jii li na. 46 Saannaa Dawuda, wee bi sii fεεεε ta Kilε mu. A wu Kilε jεeri na wu sɔɔ wee mu wee di pεεεε puga ka yereεε Yakuba wo Kilε wu mu. 47 Ga

* 7:40 Ekizode 32:1,23   * 7:43 Amɔsi 5:25-27

wu ja Solomani, wee w'a pa bye kee pεεηε puga ki yereηεvωω. ⁴⁸ Ga w'à li ce nago Kile-gbɔtabaaga tateεnge ηε sipya wo puga niyaaga ni wε; ma na jo ba Kile tudunmω w'a yi jo wε, na Kafω Kile ya jo na:

⁴⁹ «Fugba we, wee ηε na saanra koro,
ηηε ke, kee ηε na tωyω tatahaηa.

Yee di da puga kekε yàa nε mu wε?

Xuu wekε wu ηε wà sanha

wemu na já bye nε taηmωηω wε?

⁵⁰ Ta nε be w'a yee beeri yàa

na wo sefεεε ti funηω ni wε?

Nε Kafω w'a jo mu.»*

⁵¹ «Yee ηuηmogoo k'a waha. Yee zɔlω ni yee niwegee ki ya ta cekωnrω pye wε. Yee ya Fεfεεε Munaa li kaala tuun beeri ni. Yee ni yi sefεεε pu beeri ya pye nigin. ⁵² Kile tudunmω wekε wu d'a pye wà ni yee sefεεε pu ya wu kanha-i wε? Pii p'a Kile wo sipyitiime wu ba jomω pu jo ge, p'a pee gbo. Nimε a yee di wee sipyitiime wu be nōhω yaha, na wu gbo. ⁵³ Yee p'a bi Kile wo saliya wu keree ki ta mεkεε gbωrω ni, ga yee di ya sω na taha wee saliya we ηaarigana feni wε.»

Eceni xugana

⁵⁴ Ba kiirikωn kuruηω ki sipyii p'a pee jomω pu logo wε, a pu logoo di sii yiri, fo pu na pu ganhaa kuri Eceni feni. ⁵⁵ Lee di Eceni ta w'a ηi Fεfεεε Munaa na. A wu fugba wu wii, na Kile wo nωrω wu ηa, na Yesu niyerege ηa Kile kanige ce. ⁵⁶ A wu jo: «Wii! Nε ηii wa fugba we ni w'a mugi, Sipya Ja we,

* **7:50** Ezayi 66:1-2

na wee niyerege ɲaa Kilɛ kanige cɛ.» ⁵⁷ Ba Ecɛni ya yee jo wɛ, a p'i sii sipyaa wá, na pu niwegee tɔ. A pu bɛɛri di gburogi na ba dɔ Ecɛni na. ⁵⁸ Na wu co, na wu kile na yeege kanha ki kadugo yíri, na shɛ wu wá ni kagereye ni fo na wu gbo. Pii p'a wu gbo ge, pee bi pu fadeye wolo, na yee yaha lɛvɔɔ wa tàan, wee mɛgɛ ɲɛ na Sɔli. ⁵⁹ Na pu yaha pu na Ecɛni waa ni kagereye ni, a wu Kilɛ ɲɛɛri na: «Kafɔɔ Yesu! Na munaa li co!» ⁶⁰ Lee kadugo na a wu nuguro sin na sii mujuu wá na: «Kafɔɔ, ma ganha bu we jurumu we kaa taga pu co wɛ.» Ba w'a yee jo wɛ, na xhu.

8

Sɔli ya n'a daa fɛɛ pu kanha xuuni

¹ Sɔli bɛ bi sɔɔ Ecɛni wo gbo wu na. Kee caɲa ke, a kanhama nigbɔ di sii nɔ n'a daa fɛɛ pu bɛɛri na Zheruzalɛmu ni. Pee kanhama pu funɲɔ ni a n'a daa fɛɛ pu bɛɛri di jaaga na kari Zhude fiige ke, ni Samari fiige ki ni. A tudunmɔɔ pu yɛ nigin di gori Zheruzalɛmu ni. ² A Kilɛ wo ɲii fyaara sipyii p'a di Ecɛni nixhugo ki lɔ, na shɛ wu le. A p'i sii mɛhɛɛ su wu nixhugo ki na xuuni. ³ Ga Sɔli kunni, wee bi sii na giin fo wu n'a daa fɛɛ pu xɔ fɛɛfɛɛ. Wu bi jin pu fɛni piyeyɛ bɛ ni, wu bu n'a daa fɛɛ piimu bɛɛri ta wà, cee la ná la, w'a pu bɛɛri co fanha na na shɛ le kaso ni.

Filipe ya Kilɛ wo Jozaama pu jo Samari fiige ki ni

⁴ N'a daa fɛɛ piimu pu bi paa foro Zheruzalɛmu ni ge, pee bi ɲaari na Kilɛ wo Jozaama pu yɛɛ li pyi na mari xuu wu bɛɛri ni. ⁵ N'a daa fɔɔ wa bye wà na Filipe, a wee di gari Samari kulo li ni, na shɛ ganha na Shɔvɔɔ wu kaa yu lee kulo li shɛɛn mu. ⁶ Filipe

bi kakanhan̄aa kiimu pyi ge, ba kulo li sh̄een p'a kee kaa nuri, pii di ki naa be we, a sipyih̄eh̄em̄ee di ba binn̄e, na niwegee shan ni Filipe jom̄o pu ni, na pu kem̄e logo. ⁷ Bani Filipe bi jinaa k̄ori na yeege sipyii ni. Pee jinaa pu bi sipyaa waa na f̄oro. Wu bi faannaa ni t̄oȳo nigin nigin f̄ee cuuṅ̄o. ⁸ A lee di bye fundanga kaa fo li nigb̄oo le kulo le sh̄een mu.

⁹ Lee di ná wa ta wà lee kulo li ni wu mege je na Sim̄o. W'a bi cem̄e keree nih̄eh̄en̄ee pyi fo kiimu ya Samari sh̄een naha w̄o xuuni ge, na wuȳe pye sipyigb̄o wee je. ¹⁰ Sipyitiilee fara sipyigb̄oo na, sipyii beeri pu bi wu jateni, na yu na: «Kile wo sef̄ere ti t'a sii te, sef̄ere nigb̄oo te.» ¹¹ Pu beeri bi wu jom̄o pu nuri xuuni, bani w'a m̄o na cem̄e pu taga na kakanhan̄aa pyi kiimu ya pu naha w̄o xuuni ge. ¹² Ga, a Filipe di Yesu Kirisa ni Kile saanra ti wo Jozaama pu jo pu mu, a p'i dà pu na. Namaa fara c̄ee na, a pu beeri di ba batize. ¹³ A Sim̄o ye pyaa be di dà Kile wo jom̄o pu na na batize. A wu daha Filipe na. Filipe bi kakanhan̄aa ni naha sh̄esh̄ere keree kiimu pyi ge, a kee di Sim̄o naha w̄o fo xuuni.

Tudunm̄oo p'a Kile j̄eri Samari n'a daa f̄ee pu mu

¹⁴ Ayiwa, a tudunm̄oo p'i diin Zheruzalemu ni na logo na Samari sh̄een pii ya dà Kile Kafila wu na. A p'i Pȳeri ni Yohana tun she pu mu.» ¹⁵ Ba Pȳeri ni Yohana ya n̄o Samari ni we, na Kile j̄eri Samari n'a daa f̄ee pu mu, k̄nh̄o F̄ef̄ere Munaa di digi pu na. ¹⁶ Bani pee sipyii pu bi batize ye Yesu mege na, ga F̄ef̄ere Munaa bi sanha digi wa shishiin na we. ¹⁷ Wee tuun wu ni a Pȳeri ni Yohana di pu keye taha taha pu na, a F̄ef̄ere Munaa di digi pu na.

18 Ayiwa, ba Simo ya Fefere Munaa li na l'a tigi n'a daa fe pu na tudunmoo pu wo keye daha wu funno ni we, a wu wari wolo na gaan tudunmoo pu mu, 19 na pu pye: «Yi ke fanha nuno ke kan na be mu, kono na be ba na kehe taha sipyaa sipyaa na, Fefere Munaa di digi weefoo na.» 20 A Pyeri di Simo pye: «Ma ni ma wari wu ni, yi beri pu pinne kyegi! Bani mu wa giin na kaa lemu Kile ya gaan ma ni ge, na mu na ja lee sho ni wari ni. 21 Mu nige wa le kaa le ni we, ma taa be di wa li ni we, bani mu zo wu ya tii Kile jaha taan we. 22 Fo ma bu daburaje jo ma fungonkuuno ki na, na Kafoo jeri, li bi da ja bye wu ma zo wu wo katiibaagaa ki yafa ma mu. 23 Bani ne mu zo wu jaa w'a ni jereen ni jurumu na fo na mu pye jurumu wo bulo.» 24 Ba Simo ya yee logo we, na tudunmoo pu no sho na: «Yiyee pyaa ki Kafoo jeri na mu, kono y'a yemu jo ge, Kile di na tanha yee beri na.»

25 Ba Pyeri ni Yohana ya Kile ni Kafoo wo Jozaama pu jo xo sipyii pu mu we, na guri kari Zheruzalemu ni. Pu nigariwuu a p'i ganha na Kile wo Jozaama pu yu Samari kulogoo nijehene kiitiigee ni na gaaji.

Filipe ya Ecopi shen nunofo wa nuno c'iri

26 Kafoo wo meleke wa ya pa jo ni Filipe ni na wu pye: «Yiri m'a she Kile-parama pe ni. Koo le l'a yiri Zheruzalemu ni na kari Gaza ni ge, m'a lee koo li lo. Sipojo koo li wa lii.» 27 A Filipe di yiri na koo li lo na gaaji. Na wu nigaraga yaha, a wu Ecopi shen na wa ja. Ecopi fiige ki saanzho wemu mege ki wa na Kandasi ge, wee saanzho wu wo nunofo nigo wu bye wee na we. Wee wu bye cee

wu naafuu keree bæri jaha shəonrivəə. Wee ná wu bi kari Zheruzaləmu ni na she Kile pələ. ²⁸ Wu niguribawo wu bye na tiin wu wotori funjə ni, na xuu wa kalaa Kile tudunməə Ezayi wo Kitabu wu ni. ²⁹ A Fəfəere Muna di Filipe pye: «Gbara wotori wu na, m'a binne ni wu ni!»

³⁰ A Filipe di baa fulo wotori wu na, na wee Ecopi shen wu ta wu na xuu wa kalaa Kile tudunməə Ezayi wo Kitabu wu ni, na wu yege na: «Xuu wemu mu wa galaa me ge, m'a wu kori ce ge?»

³¹ A ná wu Filipe pye: «Dii n'a da wu kori ce na ta wa ya wu kori she na na-ε we?» A wu Filipe jæeri na wu jé tiin wee tãan wotori wu ni. ³² Xuu we wu bi galaa ge, wee wu wa me we na:

«Wu bye ba dubya jε we,
p'a wemu co na gaanji tagbogo ni ge.
Ma na jo dubya wemu wu jε wu ya yaaga yu
wu shiire kənvεε kejε ni-i ge.
Wu ya yaaga jo we.

³³ Wu bi wuyε tirige,
p'i ya ta səə na kajii kan wu mu we.
Jəgə wu d'a já wu shi nibama wu kaa jo we?
Sipyə bε we!

Bani p'a wu gbo na wu shi wu piinjε kojə
puga ni.»*

³⁴ Ayiwa, a jujəfəə wu Filipe pye: «N'a ma jæeri, sipya wemu kaa Kile tudunməə w'a byi ge, wufəə she na na. Wuyε kaa w'a byi laa watii?» ³⁵ Wee tuun wu ni a Filipe di jomə pu lə, na pu jə kən pe Kitabu jomə peyε pyaa na, na Yesu kaa jo wee na wu mu.

---

* **8:33** Ezayi 53:7-8

³⁶ Na pu yaha pu na gaanɔ, a p'i ba she nɔ lɔhɔ ka na. A nuɔɔfɔɔ wu Filipe pye: «Lɔhɔ ki wa mɛ, ɲaha k'i da nɛ ɲaha kɔn batizeli na wɛ?» ³⁷ [A Filipe di wu pye: «Ma bi dà Yesu na ni ma zɔ wu bɛɛri ni, ma na já batize.» A ná wu wu ɲɔ shɔ na: «Nɛ dà li na nago Yesu Kirisa ɲɛ Kilɛ Ja.»] ³⁸ Ba w'a yee jo wɛ, na jo na pu wotori wu yerenɛ. A pu shuun wu bɛɛri di digi lɔhɔ ki ni. A Filipe di wu batize. ³⁹ Ba p'a foro lɔhɔ ki ni wɛ, a Kafɔɔ wo Munaa l'i Filipe ɲaha co, na gari ni wu ni. Nuɔɔfɔɔ wu ya Filipe ɲa nige wɛ, ga, a wu fundanga wo kunni di koo li lɔ na gaanɔ. ⁴⁰ A Filipe di she wuyɛ ta fo Azɔti kulo li ni. Ba w'a yiri wà wɛ, na gari Sezare kulo li ni. Wu nigariwo ya toro kulo lemu bɛɛri ni ge, a wu Kilɛ wo Jozaama pu jo toro kee bɛɛri ni.

9

Dagana lemu na Sɔli ya dà Yesu na ge

¹ Na Sɔli yaha wu na dahaziire ɛri Kafɔɔ kalaapi-ire ti mu, a wu she saraya ɲaha shɔɔnriwɛɛ wo nuɔɔfɔɔgbɔ wu mu, ² na wu ɲɛɛri na wu sɛmɛ wa yàa kan wu mu wu she gan Damasi kulo li wo Kile-ɲɛɛɲɛ piyɛyɛ yi sipyii pu mu. Kɔnhɔ wu bu she Kafɔɔ wo koro li ɲaarivɛɛ pii ta wà, cee fara ná na, wu pee co, wu pu pɔ w'a se Zheruzalɛmu ni, ³ na wu nigariwo yaha koo li na ni wee sɛmɛ wu ni, ba w'a she dɛɛɲɛ Damasi kulo li na wɛ, taapile ni a kpɛɛngbɔhɔ ka di yiri fugba we ni na ɲí jé wu ɲaha ni, na wu maha. ⁴ Kee kpɛɛngɛ ki bɛɛ funɲɔ ni, a Sɔli di wolo to ɲiɲɛ na. A mujuu la di wu pye: «Sɔli, Sɔli, ɲaha na m'a na kana mɛ wɛ? [L'a waha mu mu mu wu kurunɔ tɔɔrɔ ɲmaa na dɛ!]

⁵ A Sɔli di fya, na

ganha na jεε.] A wu yegenε pye na: «Kafɔɔ, m'i jε jɔgɔ wε?» A mujuu l'i wu pye sanha: «Nε jε Yesu, nε mu wa gana mε. ⁶ Nimε, yiri m'a jε kulo li ni; lemu m'a yaa na pye ge, pu na lee jo ma mu.»

⁷ A Sɔli jaarijii pu bεeri jaalaa di yiri. A p'i yere yaha, pu ya já yaaga jo wε. Pu kunni bi mujuu le nuri, ga p'i ya sipya ja wε. ⁸ A Sɔli di yiri yere na wu jii mugi, ga wu ya yaaga jaa ki ni wε. A p'i wu co kenε na na jé Damasi puuro ti ni. ⁹ A Sɔli di cabyaa taanri pye wu ya jaa wε, wu ya li wε, w'i ya lɔhɔ bε gba wε.

Kilε ya Anajasi tun Sɔli mu

¹⁰ Wee tuun wu ni Yesu wo kalaapire la bye Damasi kulo li ni na Anajasi. A Kafɔɔ di wuyε she wee na na wu pye: «Anajasi!» A wu jo: «Ooyi, di we Kafɔɔ.» ¹¹ A Kafɔɔ di wu pye: «Yiri tɔvuyo na, koo lemu p'a byi na <Kozinne> ge, m'a lee lɔ m'a se Zhudasi kaban. Ma bu she nɔ wà, Tarisi shen ná wa jε wà na Sɔli, m'a wee kaa yege. Kilε-jεrεge na wu wa. ¹² Ga le nε Kilε ya she Sɔli na wu wo jεrεge ki funjɔ ni ge, lee li wa mε. W'a ná wa ja wu mεge na jε Anajasi, wee ya jé wu feni na wu keye taha wu na, kɔnhɔ wu guri w'a jaa sanha.» ¹³ A Anajasi di jo: «Ee, Kafɔɔ! We ná we ya kanhama nigbɔ pemu taha mu kalaapiire ti na Zheruzalεmu ni ge, sipyi jεhemεε ya yee jo nε mu. ¹⁴ Semε wa ni w'a pa naha bε na yiri saraya jaha shɔɔnrivεε pu kenε ni Zheruzalεmu ni. Na wu ba sipyaa sipya ta wu na mu mεge ki yiri naha, wu weefɔɔ co, wu wu pɔ w'a gaanji.» ¹⁵ Ga, a Kafɔɔ di Anajasi pye: «She, bani nε we na we jaha bulo, kɔnhɔ wu da kapyenεε pyi na mu, wu na mεge ki she shi wusama na, wu

ki she pu saannaa pu na, wu ki she Izirayeli sheen pu be na. ¹⁶ Kanhama pemu be pu da ba no wu na ne wuu na ge, di pee be she wu na.»

¹⁷ Ayiwa, a Anajasi di yiri kari. Ba w'a she no puga ki ni we, na wu keye taha Sali na na wu pye: «Na ceborona Sali, Kafao Yesu we w'a wuyε she ma na koo li na, na ma yaha ma na ma naha ge, wee w'a ne tun ma mu, kōnhō m'a já m'a naa, m'a nōhō ni Fεfεεε Munaa na.» ¹⁸ Taapile ni a kōrō ta di wolo wolo to Sali ni ni ba fyakōrō je we. A wu ni k'i mugi; a wu yiri; a p'i wu batize. ¹⁹ Lee kadugo na a wu li, a fanha di je wu ni. A Sali di gori Damasi ni na cabyaa dama dama pye ni Yesu kalaapiire ti ni.

Sali ya Kile jomō yεε pye Damasi ni

²⁰ A Sali di Kile jomō yεε jō kōn wee tuun wuyε pyaa ni na yu Damasi ni, Yawutuu wo Kile-pεεje piyεye yi ni, na pu pyi na: «Kile Ja wu je Yesu.»

²¹ Sipyii piimu beeri pu bi wu jomō pu nuri ge, a l'i pu beeri fo xuuni, a p'i ganha na yu na: «Ta we ná weyε pyaa be ki bi Yesu mege ki yirivεε pu kana Zheruzalemu ni we? Go wu kapana jūhō ki wa me naha, pii p'a Yesu mege ki yiri ge, kōnhō wu ba pee co, wu pu pō wu she gan saraya naha shōnrivεε jūhōfεε pu mu Zheruzalemu ni.» ²² Ga,

a la di ganha na faraa Sali wo fanha ki na n'a daa wu shizhaa na caṇa beeri. Wu bi Kile jomō pu yεε pyi, na li sheε pu na na Shōvō wu je Yesu, a wu keree di Damasi wo Yawutuu pu naha wō, fo pu ya ce yeke pu da yu we. ²³ Ayiwa, ba piiye ya ya toro we, a pee di puyε na, na be yi na na p'i Sali gbo.

²⁴ Ga, a Sali di foro pu woni wu fiin. Pu bi kulo li

tajeye yi bæri shazhɔn sigeɛ caɲa ni piige, kɔnhɔ p'i sii Sɔli ta pu gbo. ²⁵ Ga, a Yesu wo kalaapiire t'i ba Sɔli le sagana funɲɔ ni caɲa ka piige, na mɛɛɛ taga wu torogo ɲɛri kanha kadugo.

Sɔli ya kuri pa Zheruzalɛmu ni

²⁶ Lee kadugo na a Sɔli di gari Zheruzalɛmu ni. Ba w'a nɔ wà wɛ, na ganha na giin wu binne ni kalaapiire ti ni. Ga pu bæri bi fyagi wu na, bani pu bi dà li na can na na Sɔli bɛ wu ɲɛ Yesu wo kalaapiire la wɛ. ²⁷ Ga kalaapiire lemu li bye na Barinabasi ge, a wee di gari ni Sɔli ni tudunmɔɔ pu yiri. Ba p'a nɔ wà wɛ, Sɔli ya Kafɔɔ ɲa ɲagana lemu na Damasi koo li na, a Kafɔɔ bɛ di jo ni wu ni jogana lemu na ge, na fara lee na Sɔli ya Yesu kaa jo na fiinɲɛ ni lowaa ni Damasi kulo li sipyii pu bæri mu jogana lemu na ge, a Barinabasi di yee bæri paari tudunmɔɔ pu mu. ²⁸ Na lɔ wee tuun wu na a Sɔli di binne ni pu ni. A p'i ganha na ɲaari Zheruzalɛmu bæri ni. Wu bi Kilɛ wo Jozaama pu yu ni lowaa ni Kafɔɔ mɛgɛ na. ²⁹ Sɔli bi yu ni Helenisitilee* pu ni, na nakaara pyi ni pu ni Yesu keree na. Ga pee bɛ bi wu shaa di gbo. ³⁰ Ba cebooloo p'a lee cɛ wɛ, na gari ni Sɔli ni Sezare ni. Lee kadugo na na wu yaha kari Tarisi kulo li ni.

³¹ Ayiwa, wee tuun wu ni n'a daa fɛɛ piimu bæri pu bye Zhude, ni Galile, ni Samari fiye yi ni ge, ɲaɲɲɛ bye pee bæri na. Pu bæri bi ɲaari Kafɔɔ ɲi fyaara ni, lee li bi pu baraga pye ki na bɛlɛ n'a daa wu ni. Caɲa caɲa pii bi faraa pu na Fɛfɛɛɛ Munaa li wo yɛri wu fanha ni.

---

* **9:29 Helenisitilee:** Pee ɲɛ Yawutuu piimu p'a Girikii jomɔ pu yu ge.

Pyεeri ya Ene cuuḡo Yesu meḡe na

³² Pyεeri bi ḡaari, na n'a daa fεε pu pεreḡi fiḡe ki bεeri ni. Caḡa ka a wu ba ḡari n'a daa fεε pii yiri kulo la ni lee meḡe ḡe na Lida. ³³ A wu she ná wa ta wu kabanuyo shuun wu bεeri ya xu, a wu sinne fo yee ḡbarataanri (8), wu meḡe di ḡe na Ene. ³⁴ A Pyεeri di wu pye: «Ene, Yesu Kirisa w'a da ma cuuḡo nime. Yiri m'a ma yasinneḡe ki yaa maye ni.» Taapile ni a Ene di yiri. ³⁵ Ba Lida kulo li sheen pu bεeri ni Saron kulo li sheen pu bεeri ya lee ḡa we, na soḡ Kafoo na.

Cee wa ya ḡe na foro xu ni

³⁶ Ayiwa, cee wa bye Zhope ni, n'a daa foo wu bye wii, wu meḡe di ḡe na Tabita. Kee meḡe ke ḡe Girekii wo jomoo pu ni na Dorikasi.* Wee cee wu bi kasaanḡa niḡeheneḡe pyi, na funmoo fεε teri. ³⁷ Wee tuun wu ni a Tabita di ba bana, na xhu. A p'i wu nixhugo ki wuu na wu lo she sinneḡe puga ka ni zangaso wu ni. ³⁸ Lee di Pyεeri ta Lida ni. Lida ni Zhope di ya lii we. A Zhope kulo li kalaapiire t'i logo na Pyεeri wa Lida ni. A p'i sipyii shuun yaha kari pu she Pyεeri ḡeeri na wu pa pu yiri nime.

³⁹ Ayiwa, ba p'a no na tuduro ti jo Pyεeri mu we, taapile ni a Pyεeri di yiri na binne kari ni pu ni. Ba w'a no we, a p'i ḡari ni wu ni kee puga ki ni zangaso wu ni. A naxhugoshaa p'i ba na ba Pyεeri maha, na ḡanha na meheε suu. Na Tabita yaha ḡii na, wu bi fadepiire ni fadegbɔyɔ yemu yari ge, a p'i yee bεeri she Pyεeri na. ⁴⁰ Wee tuun wu ni a Pyεeri di sipyii pu bεeri yeeḡe kpeḡḡe ki na, na nuguro sin na Kile

* **9:36 Dorikasi:** Kee meḡe ke kori wu ḡe sigeḡoḡo.

ɲɛɛri. Na xhɔ na ɲmahana ɲɛri gbo wu yiri, na wu pye: «Tabita, yiri!» A gbo wu wu ɲii mugi, ba w'a Pyɛɛri ɲa wɛ, na yiri tiin. ⁴¹ A Pyɛɛri di wu co wu keɲɛ na, na wu tɛgɛ, na wu yirige. Lee kadugo na a Pyɛɛri di n'a daa fɛɛ pee ni naxhugoshaa pu yiri, na Tabita ɲii wo wu shɛ pu na. ⁴² A Zhope kulo li sipyii pu bɛɛri di yee logo, a sipyiɲɛhɛmɛɛ di ganha na daa Kafɔɔ na. ⁴³ A Pyɛɛri di gori Zhope ni, na mɔ wà ná wa kaban, wee mɛgɛ ɲɛ na Simɔ. Sɛɛyɛ wee Simɔ wu bi gbuu.

10

Pyɛɛri ni Kɔrinɛyi keree

¹ Ná wa bye Sezare kulo li ni na Kɔrinɛyi. Oromɛ fiige ki sɔɔsii ɲuɲɔfɔɔ wa wu bye wii. Sɔɔsii kuruɲɔ kemu ɲuɲɔ ni wu bye ge, kee ɲɛ na «Itali sɔɔsii kuruɲɔ.» ² Wee ná wu bi Kile pɛɛ wu ni wu puga shɛɛn bɛɛri ni. Pu bi fyagi Kile na. Wu bi Yawutuu funmɔ fɛɛ pu tɛri. Wu bi ganri bɛ Kile-ɲɛɛgɛ tɔan wɛ.

³ Ayiwa, caɲa ka yakoɲɔ tuunɔ ɲii taanri wu na, Kile wo meɛkɛ wa ya pa jé Kɔrinɛyi kaban, na wuyɛ shɛ wu na; a wu sii wu tii ɲa; a meɛkɛ wu wu yiri na: «Kɔrinɛyi!» ⁴ Ba w'a wu ɲa wɛ, na fya na jo: «Naha wɛ Kafɔɔ?» A meɛkɛ wu wu pye: «Ma Kile-ɲɛɛgɛ ke ni ma funmɔ fɛɛ pu dɛgɛ wu kaa ya taan Kile ni, wu ya ta funɲɔ wɔ ma na wɛ. ⁵ Sipyii pii tun shɛ nime Zhope kulo li ni. Ná wa wu wa wà na Simɔ, p'i wu pyi Pyɛɛri. P'i shɛ wee yiri pa. ⁶ Ná sɛɛyɛ gbovɔɔ wa ɲuɲɔ ni w'a tigi, wee bɛ mɛgɛ ki wa na Simɔ wa. Wu puga ki wa suumɔ lɔhɔ ki ɲɔ na.» ⁷ Ba meɛkɛ w'a jo xɔ ni wu ni wɛ, na gari. Wee

tuun wu ni a K̄arin̄eyi di wu kapyebyii shuun, ni wu s̄ar̄osi nigin wa yiri. Wee s̄ar̄osi we bye wuyε pyaa wo shazh̄ansigimε. Kile n̄i fyaara sipya wu bye wii. ⁸ M̄eleke w'a yemu jo wu mu ge, a wu yee b̄eri paari pu mu, na pu tun kari Zhope ni.

Fef̄ere Munaa ya Pȳeri kaala

⁹ Kee caṅa ki nimuguro a tudunm̄o p'i d̄eṅe Zhope kulo li na. Lee di caṅa ki ta n̄iṅe n̄iṅe ni, a Pȳeri di dugi katan̄a na na Kile n̄eri. ¹⁰ A xuugo di ba wu ta p'i sanha sh̄h̄o x̄o wε. Na pu yaha pu na yalige ki sori Pȳeri mu, a Kile di kaa la she wu na. ¹¹ A wu fugba wu n̄o n̄a k'a mugi, na yaaga ka n̄a w̄a kemu ya foro fat̄oḅoḅo feni ge. Ki geye shish̄ere we bi co p̄o, k'i diri na ma n̄iṅe mu. ¹² A Pȳeri di t̄oḅo shish̄ere yan̄muȳo ye b̄eri, ni n̄iṅe yakokaara b̄eri, ni shazh̄ere tuuyo b̄eri n̄a kee fat̄oḅoḅo ke funṅo ni. ¹³ A mujuu la di Pȳeri pye: «Pȳeri ȳiri, m'a ya gbo ma xa!» ¹⁴ A Pȳeri di jo: «Ahayi, Kaf̄o! Yaaga kemu b̄eri k'a n̄h̄o, kelee ki na n̄e yafunṅo ge, n̄e sanha kee ka shi li n̄a wε.» ¹⁵ A mujuu l'i foro sanha na Pȳeri pye: «Kile ya yaaga kemu pye f̄ef̄ee ge, ma ganha ba kee wii sanha yan̄mun̄oḅo wε.» ¹⁶ A pee jom̄o p'i jo fo t̄oḅii taanri, taapile ni a fat̄oḅoḅo k'i dugi kari fugba wu ni.

¹⁷ A Pȳeri hakili di wuregi, le w'a n̄a ge, a wu ganha na wuyε yegee lee k̄ari na. Na wu yaha lee na, K̄arin̄eyi ya sipyii piimu tun ge, a pee di n̄o Zhope kulo li ni. A p'i Sim̄o kaban kaa yege, a p'i xuu wu sanha she pu na, a p'i she yere kuj̄o li n̄o na. ¹⁸ Na yiri pye na jo: «Sim̄o we p'a bi na Pȳeri ge, naha w'a tigi ya?»

19 Lee di Pyεeri ta wu na wu funηo koon sanha wu kapaa li na. A Kile Munaa di wu pye: «Pyεeri, wii! Sipyii taanri wu wa na mu kaa yegee kpeenge ke na. 20 Yiri, m'a binne m'a gaanji ni pu ni, ma ganha bu fyaara yaha ma zo wu na we, bani ne w'a pu tun ma mu.» 21 A Pyεeri di digi pa, na ba pu pye: «Sipya wemu xuu yi wa zhaa ge, ne wu wa wii. Lekε l'i wa yi kapana ηunη we?» 22 A p'i Pyεeri ηo sho na: «Soro sii ηunηfo we wu wa na Korineyi ge, wee w'a weε tun. Sipyitiime wu wa, na fyagi be Kile na, Yawutuu pu beeri wa wu mesaana yu. Kile wo meleke wa w'a wuyε she wu na, na wu pye na wu tudunmō yaha pa mu yiri, m'i she wu kaban. Na kafila wa wu wa mu mu, mu wu jo wu mu.» 23 Ba Pyεeri ya yee logo we, na jε ni pu ni puga. A p'i shon wā. Ba ηiga k'a mugi we, a wu binne kari ni pu ni. A Zhope n'a daa fee pii be di binne kari ni pu ni.

Pyεeri ya kari Korineyi kaban

24 Kee cana ki ηimuguro a p'i no Sezare ni, na Korineyi ta wu bi pu sigee. Wu bi wu puga sheen ni wu see see naniineε yiri pinne wu puga na Pyεeri sigee. 25 Ba Pyεeri ya no wā we, a Korineyi di ba wu ηunη ciri, na nuguro sin wu fee ni, na wu pele. 26 Ga, a Pyεeri di wu co yirige, na wu pye: «Yiri, ne be wu ηe sipyyawyii la ba mu ηe we.» 27 Na Pyεeri ni Korineyi yaha pee jomō pu na, a p'i binne jε puga ki ni na sii sipyihemεε ta p'a pinne wā. 28 Wee tuun wu ni a Pyεeri di wu pye: «Na saha ni wēε wo saliya wu ni, y'a li ce, Yawutu wa shishiin ya yaa na gari ni shi watii sipyii ni piimu ηe Yawutuu we, kelee na jε wufō puga we. Ga Kile ya li she ne na, na ne ganha da sipya wa shishiin wii na wu ηe

fɛɛfɛɛ wɛ, kelee w'a nɔhɔ wɛ. ²⁹ Lee wuu na ba yee tudunmɔɔ p'a nɔ nɛ na wɛ, nɛ ta nakaara pye wɛ. Nimɛ nɛ funɔɔ wa y'i na kayire li ɔunɔ jo na mu.»

³⁰ A Kɔrinɛyi di Pyɛɛri ɔɔ shɔ na: «Ninɔa ɔɛ li cana shishɛɛɛ wogo, na nɛ yaha Kile-ɔɛɛɛɛ na na puga ki ni yakonɔ ni we tuun we shi ni, a nɛ nɔ wa niyerege ɔa na ɔahagbaa na fadevige na ɔɛ wu na, ki bɛɛri di ɔi. A wu nɛ pye: ³¹ «Kɔrinɛyi, ma Kile-ɔɛɛɛɛ k'a co. Tɛɛɛgana lemu na m'a funmɔ fɛɛ pu tɛɛ ge, Kile funɔɔ ya ta wɔ lee la yafiin na wɛ. ³² Tuduro yaha she Zhope ni, na Simɔ wu pa, p'a wu pyi na Pyɛɛri ge. W'a tigi nɔ wa kaban, wee bɛ mɛge ɔɛ na Simɔ, sɛɛɛ w'a gbuu. Wu kaban ki wa suumɔ lɔhɔ ki ɔɔ na.» ³³ Taapile ni a nɛ tuduro tun jo pu ma yiri; ma pama ya ɔɔ. Ayiwa, wɛɛ bɛɛri ya pinne wee Kile ɔaha tɔan, Kafɔɔ ya kiimu bɛɛri she ma na ge, wɛɛ funɔɔ ɔɛ wu kee logo.»

Pyɛɛri ya Kile Kafila yɛɛɛ pye Kɔrinɛyi kaban

³⁴ Wee tuun wu ni, a Pyɛɛri di jomɔ pu lɔ na jo: «Can na, nɛ li cɛ nime jo Kile ya zhɔnrɔɔɔ pyi wɛ. ³⁵ Ga shi bɛɛri sipya w'a ta wemu ya fyagi Kile na ge, na tiime koro ɔaari ge, weefɔɔ kaa l'a dan Kile ni. ³⁶ Kile ya wu jomɔ jo Izirayɛli sipyii mu na ɔaninɛ Jozaama pu jo pu mu Yesu Kirisa baraga ni. Wee ɔɛ sipyii bɛɛri Kafɔɔ. ³⁷ Yesu keree ki bi doroo torogana lemu na, na co Galile fiige ki ni na pa nɔ Zhude fiige ki bɛɛri ni ge, yee wa kee fiin. Kee ya pye Yohana wo Kile kafila yɛɛɛ li kadugo na, batizeli wu keree na. ³⁸ Kile ya Nazareti shɛɛn Yesu tɛre, na wu ɔi Fɛfɛɛɛ Munaa na, na sefɛɛɛ kan wu mu kangana lemu na ge, yee wa lee fiin. W'a bi ɔaari na kasaanɔa pyi sipyii na. Piimu bɛɛri p'a bye

Shitaanni wo ɲaa wu ni ge, w'a bi pee beeri cuuɲɔ, bani Kile bi bye ni wu ni.

³⁹ «Yesu ya keree kiimu beeri pye Yawutuu fiige ki ni, ni Zheruzalemu kulo liye pyaa ni ge, wèe pu ɲe kee keree ki wo seere. P'a wu co na wu kori tige na, na wu gbo. ⁴⁰ Ga caɲa taanri wogo ki na, a Kile di wu ɲe na yeege xu ni, na wu yaha, kɔnhɔ sipyii di ba wu ɲaa. ⁴¹ Ga sipyii beeri ya ta wu ɲa we, fo Kile ya fenhe wèe piimu ɲaha bulo na pye wu seere ge, wee p'a wu ɲa. Wee piimu p'a li, na gba ni wu ni, wu niɲeɲe na na foro xu ni ge, wèe p'a wu ɲa. ⁴² Lee wuu na w'a tuduro kan wèe mu, na wèe pu Kile jomɔ pu yeere pye sipyii pu beeri mu. Na wù yi jo fiinɲe pu mu na Yesu Kile ya teɲe na pye xuu ni wyii beeri wo kiiri kɔnvɔɔ. ⁴³ Kile tudunmɔɔ pu beeri ya jo na sipyaa sipya w'a dà Yesu na ge, na weefɔɔ wo jurumu wu na yafa wu mu wu mege ki gbɔɔɔ ni.»

Shi watii sipyii ya Fefere Munaa li ta

⁴⁴ Na Pyeri yaha jomɔ pu na, a Fefere Munaa di digi wu jomɔ pu logovee pu na. ⁴⁵ Yawutuu n'a daa fee piimu p'a Pyeri torogo kari ge, a l'i bye kakanhana pee mu, na Kile ya Fefere Munaa li loolo kan shi watii sipyii be mu na ɲehɛ. ⁴⁶ Bani p'a bi pee sipyii pu ɲaa pu na yu shi watii jomɔ ni Fefere Munaa li gbɔɔɔ ni, na Kile mege pele. Wee tuun wu ni a Pyeri di jo: ⁴⁷ «Ta wèe na já pii sipyii pii ɲaha kɔn sanha na pu ganha bu batize lɔhɔ ni-i ya? Bani pu be ya Fefere Munaa li ta ba wèe ya li ta we.» ⁴⁸ Lee kadugo na a Pyeri di jo ni sipyiire ti ni, na pu batize Yesu Kirisa mege na. Ba p'a batize xɔ we, a p'i Pyeri ɲeri na wu cabyaa pye ni pu ni.

11

Pyɛɛri ya fiin pemu jo Zheruzalɛmu egilizi wu mu ge

¹ Tudunmɔɔ ni n'a daa fɛɛ piimu bye Zhude ni ge, a pee di yi logo na shi watii sipyii bɛ ya sɔɔ Kile jomɔ pu na. ² Lee wuu na tuun wemu ni Pyɛɛri ya kuri shɛ Zheruzalɛmu ni ge, a Yawutuu p'i wu jaagi ³ A p'i jo na jaha wuu na wu d'a shɛ binne ni cekɔnbaalaa ni, fo na li ni pu ni wɛ? ⁴ Pyegana lemu na l'a pye ge, a Pyɛɛri di yee bɛɛri paari pu mu nigin nigin.

⁵ A wu jo: «Tuun wemu ni nɛ bye Zhope kulo li ni ge, cana ka, na nɛ yaha Kile-jɛɛɛ na, a Kile di kashɛ la shɛ nɛ na. A nɛ yaaga ka ja kee bye ba fatɔgbɔhɔ jɛ wɛ. Ki geye shishɛɛɛ wu bɛɛri d'a pɔ, k'i diri na yiri fugba we ni fo na pa nɔ nɛ taan.

⁶ A nɛ ki funɲɔ yanmuyɔ yi wii xuuni: yapɔɔyɔ, ni sige xaara, ni jɲɛ yakokaara, ni shazhɛɛɛ, yee bɛɛri yi bye fatɔgbɔhɔ ki funɲɔ ni. ⁷ A nɛ mujuu la logo, lee na nɛ pyi: «Pyɛɛri, yiri, m'a ya gbo ma xa!»

⁸ A nɛ jo: «Ahayi, Kafɔɔ! Bani Yawutuu ya yaaga kemu bɛɛri wii na ki ya yaa k'a li-i ge, na yemu bɛɛri wii na yi jɛ fɛɛfɛɛ wɛ ge, nɛ sanha kee ka li ja wɛ.» ⁹ Ga, a mujuu l'i nɔhɔ foro sanha fugba wu ni na: «Kile ya yaaga kemu pye fɛɛfɛɛ ge, ma ganha ba kee wii sanha yanmunɔɔɔ wɛ.» ¹⁰ A l'i bye mu fo tɔɔɲii taanri. Lee kadugo na a kee fatɔgbɔhɔ ki ni ki funɲɔ yanmuyɔ yi bɛɛri di yiri kari fugba wu ni.

¹¹ «Wee tuun wu ninumɔ ni, nɛ bye puga kemu ni ge, a sipyii taanri di ba yere kee ni. Pu bi pu tun nɛ mu na yiri Sezare ni.» ¹² A Fɛɛɛɛ Muna di nɛ pye na nɛ wu pinne ni pee sipyii pu ni, na nɛ ganha

ba nayε kaala wε. Nε ni ceboronamaa gbaara we w'a pinne she Sezare ni, na she jε Korineyi puga ki ni ge, pee pu wa piiri. ¹³ W'a mεlekε wu niyerege na nagana lemu na ge, a wu yee paari wεe mu. Na mεlekε w'a bi wu pye wu tuduro tun Zhope ni, wu Simo yiri, Simo we p'a byi sanha na Pyεeri ge. ¹⁴ Na wee ni wu kpɔn li sipyii na ba shɔ shɔgana lemu na ge, na nε w'a da ba lee koo li she pu na.

¹⁵ «Ba nε jomɔ pu nɔ kɔn ye wε, a Fεfεεε Munaa di digi pu na, ba l'a bi tigi wεe na tigigana lemu na taashiine li ni wε. ¹⁶ Wee tuun wu ni, Kafɔɔ ya jomɔ pemu jo ge, a nε funɔɔ di na to pee na na: «Yohana ya sipyii batize lɔhɔ ni, ga yee na ba batize Fεfεεε Munaa ni.»* ¹⁷ Wεe piimu p'a dα Kafɔɔ Yesu na ge, Kile ya ma taa lemu kan wεe mu ge, wu bu she lee kan pii betiilee mu, jɔgɔ nε di nε fo nε w'a Kile nidaan shege wε?»

¹⁸ Ba kalaapiire tisara ya Pyεeri jomɔ pu logo tuun wemu ni wε, a pee di pu logoo ninε. A p'i Kile sɔ na: «Can na Kile ya sɔ shi wusama wu daburaje jo wu jurumu wu na, kɔnhɔ p'i nɔi sicuumɔ see wo ta.»

Ancosi egilizi wu nɔkɔnɔ keree

¹⁹ Tuun wemu ni p'a Eceni gbo ge, wee tuun wu ni p'a nɔ kɔn na n'a daa fεε pu kana. A p'i jaaga. A pii di gari Fenisi ni Siperε fiiye yi ni, a pii di gori Ancosi kulo li ni. Ga Yawutuu puyε mu pee bi pu wo Kile Kafila wu yu. ²⁰ Lee bε na Siperε shεen ni Sirine shεen pii bε bye pu ni. Pee bi yiri na pa Ancosi ni, shi wemu nε Yawutuu wε ge, a p'i Kafɔɔ Yesu wo Jozaama pu jo pee mu. ²¹ A

* **11:16** Kapyegee 1:5

¹ Wee tuun wu ni a saannaa Herōdi di do Egilizi n'a daa fεε pu na na gana. ² A wu Yohana ceborona Yakuba gbo ni ηmōpara ni. ³ Ba w'a lee ηa l'a taan Yawutuu pu ni wε, a wu Pyεeri be co le kaso ni. Shizhenhεε Baa Buuri Kalenε li tuun wu bye wii. ⁴ W'a Pyεeri co le kaso wu ni, na sōrōsii kulunḡō shishεεε yaha kee na wu kaseri sipyii shishεεε shεεε. Herōdi bi giin wu she ni wu ni Shizhenhεε Baa Buuri wu Kalenε li nidorogo na, wu she wu kiiri kōn sipyii pu bεeri ηii na. ⁵ Na Pyεeri yaha kaso wu ni, a egilizi sipyii p'i la le Kile-ηεεεε ni wu mu.

Pyεeri forogana kaso wu ni

⁶ Niga na da mugi Herōdi di Pyεeri kiiri wu kōn, ke nibiige ki ni, sōrōsii shuun te ni Pyεeri bi bye na ηmunḡō wu nibḡō ni tōrō shōnhōyḡ shuun ni, sōrōsii pii d'a yere yere kunḡō li ηō na na kasogbaha ki kaseri. ⁷ Wee tuun wuyε pyaa ni, a Kafḡō wo mελεke wa di jε kasogbaha ki ni. A kpeenge di kasogbaha ki ηi. A mελεke wu Pyεeri kḡōn kḡōn wu kabanugo na, na wu ηε, na wu pye: «Yiri tōvuyo na!» Taapile ni a shōnhōyḡ y'i baha wolo Pyεeri keye yi na na to ηiηε ki na. A Pyεeri di yiri. ⁸ A mελεke wu jo: «Yiri m'a mayε pḡ, m'a ma tanhaya yi le!» A Pyεeri di li pye mu. A mελεke wu wu pye sanha: «Ma fadegbōhḡ ki le m'a daha na feni!» ⁹ A Pyεeri di yiri taha mελεke wu feni. Mελεke w'a lemu pye ge, Pyεeri bi sanha dā lee na wε. Ga, a wu li ta ba ηmunḡō ηε wε. ¹⁰ A p'i she nō kaso wu kasεεε pyevεε pu wo kurunḡō nizhiige ki na, na doro kee tāan. Na she nō kurunḡō shuun wogo ki na, na doro kee be tāan. Na she nō kunḡōgbōhḡ ki na. Tōrō gbura ki bye kee na na ηaha tii kulo li funḡō ki na. Ba

p'a nɔ wà wɛ, a gbura k'i mugi kiyɛ mu. A mɛlɛkɛ wu binne foro ni Pyɛeri ni na koo co. Na pu yaha pu na gaanji shiizhan, taapile ni a mɛlɛkɛ wu gari na Pyɛeri yaha. ¹¹ Ba mɛlɛkɛ w'a kari wɛ, a Pyɛeri hakili di diin. A wu jo: «Nɛ li cɛ jo Kafɔɔ w'a wu mɛlɛkɛ wa tun w'a pa nɛ shɔ Herɔdi wo fanha ki na, ni Yawutuu pu wo kanhama pe, p'a bi puyɛ yaha p'i ba pemu taha nɛ na ge.

¹² Ba Pyɛeri ya wu funɲɔ sha wɛ, na gari Mariyama yiri. Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee wo nu wu jɛ wii. N'a daa fɛɛ ni jɛhɛmɛɛ pu bi pinne wà na Kile jɛeri Pyɛeri mu. ¹³ Ba Pyɛeri ya nɔ kaanɔ ki jɔ na wɛ, na gbura ki kuu. Kapyebyezho wa bye wà, wee mɛge ki bye na Orode. A wee di ba kujɔɔ li wii. ¹⁴ Ba w'a pa Pyɛeri mujuu li cɛ tuun wemu ni wɛ, wu ya já kujɔɔ li mugi nige fundanga kenɛ ni wɛ. A wu baa kari na she yi jo pusamaa mu, na Pyɛeri niyerege ki wa kujɔɔ li jɔ na kpɛengɛ ki na. ¹⁵ A p'i wu pye: «Mu jɔɲmuu wa wɛ!» Ga, a Orode di yi jo waha pu mu na can w'a wii. A p'i jo: «Wu jaa w'a wii.» ¹⁶ A Pyɛeri di ganha na gbura ki kuuni. Ba p'a pa gbura ki mugi, na wu ta Pyɛeri yɛ pyaa wɛ, a l'i pu fo fo xuuni. ¹⁷ A Pyɛeri di wu kenɛ yirige, na pu pye na pu co puyɛ na. Yeegegana lemu na Kafɔɔ ya wu yeege kaso wu ni ge, a wu yee jaha jo pu mu. Na pu pye pu yi jaha jo Yakuba ni wu ceboronamaa pusamaa bɛeri mu. Lee kadugo na a wu yiri wà na kari xuu watii ni.

¹⁸ Ba jiga k'a pa mugi wɛ, a sɔrɔsii pu funbenwuu di ganha na puyɛ yegee na: «Dii Pyɛeri d'a pye wɛ?» ¹⁹ Li ya ta mɔ wɛ, a Herɔdi di wa yaha kari na pu Pyɛeri yaha she wee yiri. Pyɛeri ya ta ja-ɛ ge, a wu

sorasi pu yiri na pu yege, na jo na pu pu gbo.

Saannaa Herodi xugana

Lee kadugo na a Herodi di foro Zhude fiige ki ni, na gari Sezare ni, na she jeri pye wa. ²⁰ Herodi luu li bi yiri be sanha Tiiri sheen ni Sidon sheen be taan xuuni. Ba pee ya lee ce we, na puyε na na p'i she Herodi mu. A p'i nanεεge leεε ni saan wu tashongo ki juηofoo wu ni. Wee mεεε γε na Bilatusi. Lee kadugo na a p'i she Herodi mu na wu susuro ta wu yogo ki yaha k'i xho. Bani wee wo fiige ki ni pee jolige ya fōro. ²¹ Ba cadagana k'a pa no we, a Herodi di wu saanra fadegbōhō le, na diin wu saanra koro li ni, na ganha na kafilagbō yu pu mu. ²² A sipyii pu beeri di ganha na xhuulo na: «Le γε sipya mujuu we, kilε ye pyaa mujuu li γε le!» ²³ Ga taapile ni, a Kafoo wo meleke wa di yama wá Herodi na, bani wu ya ta Kile pele we. A fyεεnrε di jé wu ni; a wu xhu.

²⁴ Lee be na, Kile jomō pu bi se naha na kabaya yi beeri na. ²⁵ Barinabasi ni Sōli ya pa Zheruzalemu ni tuduro temu na ge, ba tee ya shōonri we, a p'i guri kari Ancosi ni. A pu nigariwuu di gari ni Yohana ni, wee p'a bi sanha na Marika.

13

Fεfεε Munaa ya Sōli ni Barinabasi naha bulo

pu she Kile Kafila jo

¹ Kile tudunmōō ni karamogolōō pii bye Ancosi egilizi wu ni. Pee mεyε ye: Barinabasi, ni Simō wemu p'a bi Niwō ge, ni Lusisi, wee bi yiri Sirine kulo li ni, ni Manayeni, ni Sōli. Manayeni ni saannaa Herodi, punuηō ni pee ya bii. ² Cana ka n'a

daa fεε p'a suun le, na Kafɔɔ pελε. A Fεfεεε Munaa l'i pu pye: «Nε Barinabasi ni Sɔli yiri labye wemu kaa na ge, yi pu yaha na yahama ni, kɔnhɔ pu da wee pyi.» ³ Ba n'a daa fεε p'a yee logo wε, a p'i tuun wa lɔ sanha na suun le, na Kile jεeri, na pu keye taha Barinabasi ni Sɔli na, na pu yaha kari Kile wo labye wu na.

Barinabasi ni Sɔli nɔgana Siperε ni

⁴ Ba Fεfεεε Munaa l'a Barinabasi ni Sɔli tun wε, a p'i gari Silisi ni. A p'i she jε wà kɔɔgbɔhɔ ka ni na kari Siperε fiige ki ni. ⁵ A p'i nɔ Salaminε ni, na Kile Kafila jo Yawutuu pu mu Kile-pεεηε piyεye yi ni. Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee bi pu tεge labye wu na.

⁶ A p'i Siperε fiige ki kɔn jεri na she nɔ kulo la ni, lee mεge jε na Panfɔsi. Ba p'a nɔ wà wε, na Yawutu ná wa ta wà, wee mεge jε Bariyesu. Wu bi siganma pyi, na kafinεye yu na Kile tudunmɔ wee jε. ⁷ Wee sigaanfɔɔ w'a bye gbafεnεεεε Sirigusi Polusi kaban. Wee gbafεnεεri wu bye ná xakiligbɔ fɔɔ. A wu Barinabasi ni Sɔli yiri, bani pu bi giin p'i Kile Kafila logo. ⁸ Ga sigaanfɔɔ wemu mεge ki jε Bariyesu, p'i wu pyi Girεkii jomɔ pu ni na Elimasi ge, a wee di Barinabasi ni Sɔli kaala. W'a bi li shaa wu gbafεnεεri wu jaha kɔn, kɔnhɔ wu ganha bu dà Yesu na wε. ⁹ Wee tuun wu ni Sɔli we p'a bi na Pɔli ge, a wee di jɔ Fεfεεε Munaa na, a wu sigaanfɔɔ wu wii xuuni na jo: ¹⁰ «Shitaanni sipya mu jε, mu ya jɔ shizhiinmε ni nanmahara tuuyo bεeri na. Tiime bεeri pεn. Mu wa da Kafɔɔ wo kodiine li jεri wu jɔ yaha-i ya? ¹¹ Kafɔɔ ya wu keηε taha mu na nime. Ma na ba bye fyεn. Ma na ba tuun wa pye, ma da

yafiin be na we.» Taapile ni a piige di je Elimasi naha ni; a wu neri fyen, na ganha na daala wu bu garaa sipya wa ta, wee di wu kenε co, wu koo she wu na. ¹² Ba gbafeñeri w'a lee na we, na da Yesu na. Kalaa we w'a pye Kafoo shizhaa na ge, a wee di bye wu mu kakanhana.

Poli ni Barinabasi nɔgana Ancosi nibire ni

¹³ Lee kadugo na a Poli ni wu tahama-nohomoo di je korogo ka ni Panfosi ni, na gari Perizhe kulo li ni Panfili fiige ki ni. Yohana wemu mege p'a yiri na Marika ge, wee xuu wu ni wee ya kuri pu feni, na gari Zheruzalemu ni. ¹⁴ Ga, a pusamaa di yiri Perizhe ni, na gari kulo la ni lemu mege ki ne Ancosi nibire ge, lee ne Pisidi wo fiige ki kabanugo. Ba Yawutuu wo cadeenge k'a no we, a pu be di je Kile-penege puga ki ni na diin. ¹⁵ Ba p'a saliya we ni Kile tudunmoo pu wo Kitabuu pu kalaa xo we, a Kile-penege puga ki nunofoo wu tuduro tun Poli ni Barinabasi mu na: «Na cebooloo, Kile Kafila yere la bye l'i wa yi mu, yi na ja li pye.»

¹⁶ A Poli di yiri, na wu kene yirige, na sipyii pu pye: «Izirayeli shen, ni yee piimu p'a fyagi Kile na ge, yi niwegee shan! ¹⁷ Izirayeli shen wo Kile w'a wu sefelee pu naha bulo. Tuun wemu ni pu bye nadadiinme Misira ni ge, w'a pu nagoo nehe. Lee kadugo na a wu wu wo sefeere ti taga pu yeege kee fiige ki ni. ¹⁸ A wu pu keree xu, na pu no sha fo na no yee kelee shishere na. ¹⁹ Lee kadugo na w'a shi tere gbarashuun kyegi, na wee kori yeege Kana fiige ki ni, na fiige ki kan wu sefelee pu mu, ²⁰ fo na no yee xhuu shishere ni kelee kaguro na (450). Lee kadugo na, a wu kiirikoon kan wu sefelee pu mu fo

na she nɔ Kile tudunmɔɔ Samuweli wo canja nii li na.

²¹ «Wee tuun wu ni a p'i li sha Kile mu na wu wa pye saan pu ɲuŋɔ ni. A Kile di Kisi ja Sɔli kan pu mu wee wu pye pu saan. A wee di yee kelee shishεεε (40) ta pu ɲuŋɔ ni. Wee bi foro Benzhamε wo shi wu ni. ²² Ba Kile ya Sɔli laha saanra ti na wε, na Dawuda kan pu mu w'a pye pu saan. A wee kaa di daan Kile ni, a Kile di jo: «Sipyɔ wemu nε zhaa ge, wee wu ɲε we, Zhese* ja Dawuda we. Wee na ba bye nε ɲidaan keree ki bεeri pyevɔɔ.»* ²³ A Kile di ba Shɔvɔɔ kan Izirayeli mu, na foro Dawuda shi wu ni, ba w'a bi yi jo jogana lemu na wε, wee ɲε Yesu. ²⁴ Na ta wee sanha ba wε, Yohana w'a bi Kile Kafila wu yεε pyi Izirayeli sipyii pu bεeri mu, na pu daajεε jo pu jurumu wu na, p'i batize. ²⁵ Ba Yohana wo labye wu taaxɔɔ ya tεεɲε wε, a wu ganha na yu na: «Yee ya giin na jɔgɔ nε wa wε? Shɔvɔɔ wemu ɲaha yee wa wii ge, nε wa were-e de! Ga we w'a ma nε kadugo ge, wee wu wa. Nε cεε nε wu pye wu bulo, ali na wu tanhaya mεεεε bε sanha, nε yaa ni lee ni wε.»*

²⁶ Lee kadugo na a Pɔli di jo: «Na cebooloo, yee piimu pu ɲε Ibirayima yaseye ge, ni yee pii p'a fyagi Kile na ge, pe ɲuwuuro jomɔ pe ya jo yi bεeri mu. ²⁷ Bani Yawutuu pii p'a bye Zheruzalemu ni ge, pere ni ɲuŋɔfεε pu bi ta li cε na Shɔvɔɔ wu ɲε Yesu wε. Kile tudunmɔɔ pu jomɔ pemu bε pu bi galaa cadεεngε bεeri ge, pu ya pee bε cε wε; bani p'a Yesu jaagi, na wu gbo. Ga lee funɲɔ ni a p'i pee

* **13:22 Zhese:** Wee ninumɔ p'a byi Izayi.

* **13:22** Zaburuu

89:21 * **13:25** Yohana 1:20-27

jomɔ pe jɔ fa puyɛ kategee. ²⁸ Ali na ta pu ya kaa la shishiin ta wu na le l'a wu kagbuu xɔ wɛ. Lee bɛ na, a p'i Pilate pye na wu sɔɔ p'i wu gbo. ²⁹ Lee na keree kiimu k'a ka Kilɛ tudunmɔɔ Kitabuu pu ni Yesu shizhaa na ge, pee jomɔ pu bɛɛri ya pye can. Lee kadugo na a p'i wu tirige korikoritige ki na, na shɛ le faɲa ni. ³⁰ Ga, a Kilɛ di wu jɛ na yeege xu ni. ³¹ Ba w'a jɛ foro xu ni wɛ, pii p'a wu torogo na yiri Galile ni na pa Zheruzalɛmu ni ge, a wu cabyaa nijɛɛɛ pye na wuyɛ shɛɛ pee na. Pee sipyii pu p'a pye wu sɛɛɛɛ, na wu jomɔ yu Izirayeli sipyii pu mu. ³² Kilɛ bi Jozaama pemu wo jɔmɛɛ lɔ wù sefɛɛɛ pu mu ge, wɛyɛ pyaa ki bɛ wo kapana jɔɲɔ ki jɛ, na pee jaha jo. ³³ Jɔmɛɛ le Kilɛ ya lɔ wɛɛ sefɛɛɛ pu mu ge, w'a lee fa pu kadugo shɛɛn mu. Kilɛ ya Yesu jɛ na yeege xu ni. Lee l'a ka Zaburuu Kitabu koogoo shuun wu ni Yesu shizhaa na na:

«Mu jɛ nɛ Ja; nijaa n'a ma se.»*

³⁴ Ba Kilɛ ya Yesu jɛ na yeege xu ni wɛ, na jo na wu da ga xhu nige bada wɛ. Lee Kilɛ Kafila w'a shɛ na:

«Fɛfɛɛɛ jɔmɛɛ le nɛ lɔ Dawuda mu ge,
nɛ na ba lee jɔ fa nakaara baa ni duba ni yi
mu.»*

³⁵ Lee wuu na Kilɛ Kafila w'a li shɛ xuu wa bɛ ni sanha na:

«Mu da ga sɔɔ ma Fɛfɛɛɛ Sipya wu wu fɔnhɔ
faɲa ni wɛ.»*

³⁶ Ga Dawuda we w'a pe jomɔ pe jo ge, ba wee ya Kilɛ jidaan keree pye xɔ wu wo tuun wu ni wɛ na xhu. A p'i wu le na fara wu sefɛɛɛ pu nixhuyo na.

* 13:33 Zaburuu 2:7

* 13:34 Ezayi 55:3

* 13:35 Zaburuu

A wu fɔnhɔ. ³⁷ Ga Kile ya Yesu wemu ne na yeege xu ni ge, wee ya ta fɔnhɔ we.

³⁸ «Lee na, na cebooloo, wèe ya yaa na li ce na Yesu gbɔɔrɔ ni wù jurumu w'a da yafa wù mu.

³⁹ Kakuuɔɔ kiimu ki ne yee ya já shɔ ki na Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu nɔhɔ ni-i ge, wemu bu dà Yesu na, weefɔɔ na zhɔ kee kakuuɔɔ ki be na, na kanii ta Kile naha tàan Yesu gbɔɔrɔ ni. ⁴⁰ Lee wuu na y'a yiyɛ kasɛri, kɔnhɔ Kile tudunmɔɔ p'a yemu jo ge, yee ganha da yi ta we. P'a jo:

⁴¹ «Kile keree la wuuvɛɛ, yi wii,

li na bye kakanhana yee mu,

lee kadugo na yee na gyɛɛgi.

Bani n'a da ba kaa la pye yee wo tuun wu ni.

Ali wa na ba li paari yee mu,

yee da ga dà li na we.»*

⁴² Ba Pɔli ni Barinabasi ya pa foro Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni we, a sipyiire t'i pu pye na cadɛɛngɛ ki k'a ma ge, na pu pa jo le kaa le ninunɔ na pee mu sanha. ⁴³ Ba sipyiire t'a nɔ kɔn na jaaga we,

Yawutuu niɲehɛmɛɛ ni Kile ni fyaara sipyii piimu ya jé Yawutuu koo li ni ge, a pee di daha Pɔli ni Barinabasi fɛni. A pee di ganha na pu logoo wari na pu taha Kile wo niime wu fɛni ni nɔmɛɛ fɛɛɛɛ ni. ⁴⁴ Ba cadɛɛngɛ k'a pa nɔ we, a kulo li sipyii pu beɛri di ba binne p'i Kafɔɔ jomɔ logo. ⁴⁵ Ba Yawutuu p'a sipyiire ti na t'a pinne we, a lee wo neɲɛɛn di jé pu ni. A p'i ganha na Pɔli kafila wu kaala na wu shehele. ⁴⁶ A Pɔli ni Barinabasi di yi fiinne jo pu mu na: «Yee Yawutuu mu Kile Kafila wu bi yaa na fɛnhɛ jo. Ga ma na jo yee ya she wu ni, na li

* **13:41** Habakuki 1:5

yaha na yee ya yaa ni ɲi sicuumɔ nixhɔbaama ni wε. Ayiwa nime a wu gari shi watii yiri. ⁴⁷ Bani ye Kafɔɔ Kile ya jo wu Kafila wu ni na:

«Nε Kile w'a ma tenε na pye kpεengε shi wusama mu,

kɔnhɔ m'a ɲuwuuro ti jomɔ pu yaha p'i nɔ

koɲɔ ki kabaya shishεεε wu bεeri na.»*

⁴⁸ Shi wemu ɲε Yawutuu-i ge, ba pee ya pee jomɔ pu logo wε, a pu bεeri fundanga wuu di ganha na Kafɔɔ jomɔ pu sɔni. Piimu bεeri pu bi puyε gbegele p'i sɔɔɲi sicuumɔ nixhɔbaama pu na ge, a pee bεeri di dɔ Kafɔɔ Yesu na. ⁴⁹ Lee caagagana li na Kafɔɔ jomɔ pu bi jaaga wee xuu wu bεeri ni.

⁵⁰ Kulo li mεgbɔhɔ cεe ni kulo li sipyigbɔɔ piimu pu bye Yawutuu koo li ni ge, a Yawutuu p'i pee sɔn wɔ Pɔli ni Barinabasi na, a p'i pu kanha, na pu kɔri na yeege pu wo fiige ki ni. ⁵¹ Ga, a Pɔli ni Barinabasi nivorowuu di pu tɔɔyɔ gbazhenhε jahara wo wɔ, na lee pye sεeri kaa pu feni. A p'i gari Ikone kulo li ni. ⁵² Ga lee bε na, a pee n'a daa fεε nivomɔɔ pu kunni di ɲi fundanga ni Fεfεεε Munaa na Ancɔsi ni.

14

Pɔli ni Barinabasi ya kari Ikone kulo li ni

¹ Ba Pɔli ni Barinabasi ya nɔ Ikone ni wε, na jε wɔ bε Yawutuu Kile-pεεɲε puga ki ni. A p'i jomɔ jo fo Yawutuu niɲεhemεε ni Girekii niɲεhemεε ya pye Yesu n'a daa fεε. ² Ga, Yawutuu piimu p'a she pu da dɔ Yesu na-ε ge, a pee di shε ganha na shi wusama sɔɔn na waa n'a daa fεε pu na. ³ Ga lee bε na, a Pɔli

* **13:47** Ezayi 49:6

ni Barinabasi di mɔ lee kulo li ni. P'a bi Kafɔɔ kaa yu, pu bi fyagi wa shishiin na wε. Kafɔɔ bi sefεεεε kaan pu mu p'a kakanhanɔaa ni naha sheshεεεε pyi. Kee bi li shεε na Kafɔɔ wo Fεrεmε jomɔ pu nε can.

⁴ A kulo li shεen p'i daa taaya shuun. A taaga ka di bye ni Yawutuu pu ni, a ke k'i bye ni tudunmɔɔ pu ni. ⁵ A Yawutuu pee ni shi wusama ni pu nɔnɔfεε di be nigin na, na p'i Pɔli ni Barinabasi kanha. Pu funnɔɔ bye p'i pu wá gbo ni kagereye ni. ⁶ Ba Pɔli ni Barinabasi ya pa li cε na pu funnɔɔ ki wa p'i pee gbo wε, a p'i baa kari Likawuni fiige ki ni. Kee fiige ki ni Lisitiri ni Dεribε kulogoo k'a bye. ⁷ A p'i Jozaama pu jo wee xuu wu bεeri ni.

Na Pɔli ni Barinabasi yaha Lisitiri ni

⁸ Ná wa bye Lisitiri ni w'a bi faan fo wu taasii ni. Wu bi sanha nɔari nɔ bada wε. ⁹ Wee ná wu bi Pɔli jomɔ pu nuri. A Pɔli di wu naha kɔ le wu ni na wii, na wu ta na n'a daa wa wu zɔ wu ni, na wu cuunɔɔ. ¹⁰ A Pɔli di jo ni fanha ni, na ná wu pye: «Yiri yere ma tɔɔyɔ yi na!» A na wu yiri, na yere wu tɔɔyɔ yi na, na ganha na nɔari. ¹¹ Ba sipyiiire t'a lee nɔ wε, na jo Likawuni shεen jomɔ pu ni na: «Kakanhana dε! Wù kilεεε p'a puyε neri sipyii, na digi na pa naha.» ¹² Girekii kilε wemu mεgε ki bye Zesi ge, a p'i wee mεgε le Barinabasi na. Shuun wo wu mεgε ki bye Herimesi ge, a p'i wee mεgε le Pɔli na. Bani Pɔli w'a bye jomɔ pu jovɔɔ. ¹³ Zesi tapεεnε puga ki bye kulo li tajege ki ni. A wu saraya naha shɔɔnrivɔɔ wu shε wee xuu wu ni ni nupehεε ni, na ki to ni tige fyεenre ni. Wu ni sipyiiire ti bi giin p'i saraga wolo Barinabasi ni Pɔli mu.

¹⁴ Ga ba Pɔli ni Barinabasi ya lee ja wε, a pu loyire wuu di pu fadeye shεengi, na baa kari sipyiire ti feni, na ganha na sεε na: ¹⁵ «Wu naniinεε naha na yee di le pyi wε? Wεe bε pu jε sipyii ba yee wa wε. Wεe ya pa Kilε Jozaama jo yee mu, jo yi ke jɔɔ baa pεεε ke jɔ yaha, y'i dā Kilε jɔi wo wu na. Y'i da wu pεε, wee wemu w'a fugba, ni jɔjε, ni suumɔ lɔhɔ, ni ki funjɔ yanmuyɔ yi bεeri yāa ge. ¹⁶ Taashiinε li ni Kilε bi shi wu bεeri yaha wu na wuyε jɔdaan koro jaari, ¹⁷ Ga lee bε na Kilε bi wuyε shεε pu na ni kasaanja ni jehεε ni. W'a zanha shaan yee mu na yiri fugba we ni, na yee shinma jɔgi wu tuun ni, na jɔlige ni jehεε kaan yee mu, na fundanga kaan yee mu.» ¹⁸ Pɔli ya yee bεeri jo, ga jεε yε li bi fɔ p'i sipyiire ti naha kɔn kanha niyε yi gbo wu na.

¹⁹ Na pu yaha lee na, a Yawutuu p'i di yiri Ancɔsi nibire ni Ikonε ni na pa. A p'i sipyiire ti faanna fo p'a kagereye taga Pɔli wá shan, na p'i wu gbo. Lee kadugo na a p'i wu fuulo na shε wá kulo li kadugo yiri, bani pu bi giin na w'a xu xɔ. ²⁰ Ga ba n'a daa fεε p'a shε wu kuuri wε, a wu yiri jé kanha ki ni. Kee caɔa ki jimuguro na a Pɔli ni Barinabasi di yiri wà na kari Deribε ni.

Tudunmɔ p'a kuri kari Ancɔsi nigbɔ wu wo egilizi wu ni

²¹ Pɔli ni Barinabasi ya Kilε Jozaama pu jo Deribε kulo li ni. A sipyijehεmεε di dā Yesu na. Lee kadugo na a p'i guri kari Lisitiri ni, ni Ikonε, ni Ancɔsi nibire ni. ²² P'a bi Yesu n'a daa fεε pu logoo wari, na pu yeri na pu kori yaha n'a daa wu ni pu da se naha na. Bani p'a bi pu pyi na: «Li

waha l'i waha, wèe na venhe kanhama nijeheme ja, yani wù pa jé Kile wo saanra ti ni ge.» ²³ Pòli ni Barinabasi ya pii jaha bulo na pye jahagbaa fεε egilizii pu bεeri nigin nigin ni. Lee kadugo na a p'i suun le, na Kile jεeri pee sipyii pu mu. Kafɔ wemu na p'a dà ge, a p'i pu kaa le wee keɛ ni, kɔnhɔ wu bye pu tεεvɔɔ.

²⁴ Lee kadugo na a Pòli ni Barinabasi di Pisidi kɔnjεri, na gari Panfili fiige ki ni. ²⁵ A p'i Kile Kafila jo Perizhe kulo li ni na na kari kulo la ni lee mεεjε Atali. ²⁶ A p'i jé kɔɔgbɔhɔ ka ni na kari Ancɔsi nigbɔ wu ni Siiri fiige ki ni. Wee xuu wu ni n'a daa fεε p'a bi pu kaa le Kile keɛ ni. Labye wemu na p'a xɔ mε ge, a p'i na yiri wà lee kulo li ni na ma wee labye wu feni. ²⁷ Ba p'a nɔ Ancɔsi ni tuun wemu ni wε, keree kiimu bεeri p'a pye Kile baraga ni ge, a p'i n'a daa fεε pu pinne, na kee bεeri paari pu mu. Shi wemu jε Yawutuu wε, mugigana lemu na Kile ya kujɔɔ mugi wee bε mu, kɔnhɔ pu bε di dà Yesu na ge, a p'i yee bε paari. ²⁸ A Pòli ni Barinabasi di taatuunnɔ pye Ancɔsi n'a daa fεε pu yiri.

15

Yesu n'a daa fεε p'a pinnege kamu pye Zheruzalemu ni ge

¹ Ayiwa, a namaa pii di ba yiri Zhude fiige ki ni na pa Ancɔsi ni. A p'i ba ganha na kalaa watii kaan cebooloo n'a daa fεε pu mu na: «Na saha ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni, yee ya cekɔɔnrɔ pye wε, yee da zhɔ wε.» ² Pòli ni Barinabasi ya ta sɔɔ pee jomɔ pu na wε. A l'i bye nakaagbɔɔrɔ pu tε ni, fo Ancɔsi n'a daa fεε p'a n'a daa fεε pii fara Pòli ni

Barinabasi na, p'i she li tiinne tiin Zheruzalemu ni, pu ni tudunmɔɔ pee ni nɔhɔlee pu ni. ³ A egilizi wu pu tun kari, a pu nigariwuu di doro Fenisi fiige ni Samari fiige ki ni. Shi wemu ne Yawutuu-i ge, wee ya sɔɔ Kile jomɔ pu na sɔɔgana lemu na ge, a p'i yee paari wee xuu wu n'a daa fee pu mu. A pee jomɔ p'i daan pu cebooloo pu ni xuuni.

⁴ Ba Pɔli ni Barinabasi ya nɔ Zheruzalemu ni we, a n'a daa fee p'i pu nunɔ ciri cirigazaana na. Tudunmɔɔ pee ni nɔhɔlee pu beeri bi bye wà. P'a já keree kiimu beeri pye Kile baraga ni ge, a p'i kee beeri paari Zheruzalemu n'a daa fee pu mu. ⁵ Farizheen piimu p'a dà Yesu na ge, a pii di yiri pu ni na jo: «Shi wemu ne Yawutuu we, piimu p'a dà Yesu na wee shi wu ni ge, pee wo cekɔnrɔ bye ne fanha. Na fara lee na, p'a yaa na jaari na sahanj ni Musa wo saliya wu ni.» ⁶ Lee wuu na, a tudunmɔɔ pee ni nɔhɔlee p'i puyɛ na na binne tiin, kɔnhɔ p'i yee suguri shiizhan. ⁷ Ba jomɔ p'a pa neeri nakaagbɔɔrɔ pu te ni we, a Pyeeri di ba yiri yere na jo: «Na cebooloo, yeeyɛ pyaa wa li fiin na Kile ya ne naha bulo fo taatuunnɔ ni, kɔnhɔ ne Kile Jozaama pu jo shi wusama be mu wemu ne Yawutuu we, kɔnhɔ p'i Kile jomɔ logo p'i dà Yesu na. ⁸ Kile wemu w'a sipyii beeri zɔlɔɔ ce ge, wèe ya li ce na wee ya sɔɔ pu na. Lee wuu na Fefere Muna l'a tigi pu na ba l'a tigi wèe na tigigana lemu na we. ⁹ Lee ya ta zhɔnrɔgɔ pye we. L'a pu zɔlɔɔ finne, bani p'a dà Yesu na. ¹⁰ Ni li wa mu, naha na yee di wa giin y'i Kile taanna di wii we? Wèe sefelee ni wèeyɛ pyaa ya ta já tuguro temu na-ε ge, naha na y'i wa giin y'i tee taha n'a daa fee pu nunɔ ni we? ¹¹ Dagana lemu

na yee ya dà na yee ya shò Kafò Yesu wo niime wu gbòòrò ni ge, mu li wa pii bε shizhaa na.»

¹² A sipyii pu bεeri di cari cari puyε na, na Pòli ni Barinabasi yε bε wo nijoyo logo. Kilε ya kakanhaṅaa ni ṅaha sheshεεε temu pye pu mu shi wu niṅε ni wemu ṅε Yawutuu wε ge, a p'i yee bεeri paari sipyiiire ti mu. ¹³ Ba Pòli ni Barinabasi ya jo xò wε, a Yakuba di jomò pu lò na jo: «Na cebooloo, yi niwegee shan, y'i na kafila wu logo! ¹⁴ Shi wemu ṅε Yawutuu-i ge, yahagana lemu na Kilε ya wu kasεεε yaha wee shi wu na fo taashiine li ni ge, na pii ṅaha bulo pu ni na pye wuyε pyaa wuu ge, Simò ya yee bεeri paari na xò yee mu. ¹⁵ Simò wo jomò pe ni Kilε tudunmò pu wo pu bεeri ṅε ninumò, bani l'a ka Kitabu wu ni na Kafò ya jo na:

¹⁶ «Lee kadugo na, n'a da ba guri ba.

Dawuda puga ke k'a to ge,

n'a da ba kee yereṅεvonò yereṅε.

N'a da ba ki kataha ki bεeri yirige, di ki tii.

¹⁷ Kònhò sipyiiire tisara bεeri di Kafò sha

ni shi wu bεeri n'a yiri na pye nayε wo ge.

¹⁸ Yee Kafò ya jo.

Wee w'a kii keree kii she fo taatuunnò ni.»*

¹⁹ Lee kadugo na a Yakuba di jo: «Lee wuu na, shi wemu ṅε Yawutuu wε, wu d'a sòò Kilε Kafila wu na ge, nε funṅò na, wèe ya yaa na waha watii taha wu na wε. ²⁰ Ga yi yere wù sεmε tun pu mu, na saraya yatòyò yemu p'a gbuu yapεεε na ge, pu ganha ba yee xaara xaa wε. Na pu ganha ba dòdòòrò pyi wε, na pu ganha ba yaxuyo, kelee shishan xaa wε.

* **15:18** Amòsi 9:11-12

21 Bani na ɓo fo taatuunnɔ li ni, kulogoo ki beeri ni, Kile-pɛɛɛɛ piyɛyɛ yi ni, lee yɛɛɛ li l'a gaan na saha ni Musa wo saliya wu ni cadɛɛngɛ beeri na.»

Tudunmɔɔ p'a sɛmɛ tun n'a daafɛɛ pii mu piimu jɛ Yawutuu wɛ

22 Yakuba jomɔ p'a bi be tudunmɔɔ ni nɔhɔɛɛ, ni n'a daa fɛɛ pu mu. A pu pii pinne ni Pɔli ni Barinabasi ni, na pee tun kari Ancɔsi ni. A p'i nahagbaa fɛɛ shuun wa naha bulo n'a daa fɛɛ pu ni. Wa mɛgɛ jɛ na Zhude, p'i wu pyi na Barisabasi, shuun wo wu mɛgɛ jɛ na Silasi. 23 A p'i sɛmɛ wu le pu keɲɛ ni. L'a bi ka wee sɛmɛ wu ni na:

«Wɛɛ piimu pu jɛ tudunmɔɔ pu ge, wɛɛ ni egilizi nɔhɔɛɛ ni n'a daa fɛɛ pu p'a we sɛmɛ we tun wu cebooloo n'a daa fɛɛ pu mu piimu jɛ Yawutuu wɛ, na jɛ Ancɔsi kulo le, ni Siiri fiige ke, ni Silisi fiige ki ni ge:

Wɛɛ ya yi shaari.

24 Wɛɛ ya logo na sipyii pii ya yiri wɛɛ yiri naha, na shɛ kafila wa taga yee hakilee pu wuregi, fo l'a pye yee mu funzhaga; na ta wɛɛ di ya pu tun wɛ.

25 Lee wuu na wɛɛ ya wuyɛ ja, na be nigin na, na li ta l'a pɔɔ na sipyii pii fara wu taanjiinɛɛ Pɔli ni Barinabasi na, wu pee tun yi mu. 26 Pii namaa shuun we ya puyɛ kan Kafɔɔ Yesu wo labye wu mu, fo na li pye jɛɛɛ yɛ l'a fo p'i xhu kanhama keɲɛ ni.

27 Lee wuu na wɛɛ ya Zhude ni Silasi pinne ni pu ni, kɔnhɔ jomɔ pemu wɛɛ ya ka sɛmɛ wu ni ge, p'i pee jo yi mu jɔ ni jɔ. 28 L'a taan Fɛfɛɛɛ Munaa ni wɛɛ be ni, nago wu ganha da tuguro tatii taha yi na, kii keree kii kadugo na wɛ. Kee keree ki kaa wɛɛ ya jo waha mɛ yi mu. 29 Yi ganha ba yapɛɛɛ xaara, kelee

shishan, kelee yaxuyo xaa wε; y'i dɔdɔrɔ yaha. Yi bu já yiyε tanha kii keree kii na, lee ya ɲɔ. Kile wu tuun wa she wu na.»

³⁰ A p'i Pɔli, Barinabasi, Zhude ni Silasi yε yaha kari Ancɔsi ni. Ba pee ya nɔ wà wε, na n'a daa fεε pu bεeri yiri pinne, na sεmε wu kan pu mu. ³¹ Ba p'a wee sεmε wu kalaa wε, a lee yεre l'i pu funɲɔ taan xuuni. ³² Zhude ni Silasi yε bε di bye Kile tudunmɔɔ, a p'i yεre kan n'a daa fεε pu mu, na pu logoo waha, na samɔhɔrɔ le pu ni. ³³ A p'i cabyaa kii pye ni pu ni Ancɔsi ni. Lee kadugo na a p'i koo sha. A p'i li kan pu mu, na pu pye na Kile wu pu naha she pu tunvεε pu yiri, na pu she kanha ta ɲaɲɲε na. ³⁴ [Ga lee bε na, a l'i daan Silasi ni wee wu kori Ancɔsi ni.] ³⁵ A Pɔli ni Barinabasi di gori Ancɔsi ni. Pee ni sipyii piitiilee bi n'a daa fεε pu kalaa, na Kafɔ wo Jozaama pu bε yεre pyi.

Pɔli ni Barinabasi ya waagi

³⁶ Caɲa ka Pɔli ya pa Barinabasi pye: «Barinabasi, kulogoo kiimu ni wèe ya toro, na Kile Kafila jo wà ge, wù kuri wù doro kee ni, wù ki n'a daa fεε pu pεreɲi pu bi se ɲaha na n'a daa wu ni.» ³⁷ Pu nigariwuu, Barinabasi funɲɔ bye, Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee bε wu pinne ni pu ni. ³⁸ Ga Pɔli ya ta sɔɔ Yohana wu pinne ni pu ni wε. Bani na pu yaha Panfili fiige ki ni w'a pa guri pu feni na labye wu ta wu sanha xhɔ wε. ³⁹ A l'i bye gilege Pɔli ni Barinabasi tε ni, fo na pu pye p'a waagi. A Barinabasi di gari ni Marika ni. A pu shuun wu jé kɔrɔgɔ ka ni na kari Sipεre ni. ⁴⁰ A Pɔli di Silasi ɲaha bulo. A n'a daa fεε p'i pu kaa le Kafɔ keɲε ni. ⁴¹ A

p'i Siiri ni Silisi fiye yi beeri jaari, na samohoro le n'a daa fee pu ni.

16

Timote ya fara Pɔli ni Silasi na

¹ A Pɔli ni Silasi di gari Deribe ni, a p'i foro wà, na gari Lisitiri kulo li ni. Na she n'a daa fɔɔ levɔɔ wa ta wà, wee mege ne na Timote. Wu nu bye Yawutuu n'a daa fɔɔ wa, ga wu to w'i ne Girɛki. ² N'a daa fee piimu pu bye Lisitiri ni Ikone ni ge, pee beeri bi Timote mesaana yu. ³ Lee wuu na Pɔli ya li sha na Timote wu pye wu kapyebyepii. Yawutuu pu wuu na w'a Timote kɔn, bani pu beeri bi li ce na Girɛki wu ne wu to we. ⁴ Pu nigariwuu ya toro kulogoo kiimu beeri ni ge, tudunmɔɔ pee ni Zheruzalɛmu nɔhɔlee p'a keree kiimu teɲe ge, a Pɔli di kee beeri paari pu mu, na p'a kee pyi. ⁵ Lee l'a bi n'a daa fee pu pye pu na se jaha na n'a daa wu ni, egilizii pu ni. A la di ganha na faraa pu na cana beeri.

Pɔli ya kashɛe la ja Torowasi ni

⁶ A Kile Munaa l'i pu jaha kɔn Kile Kafila wu jo na Azi fiige ki ni. A p'i Firizi ni Galasi fiye yi ja toro. ⁷ Ba p'a teɲe Misi fiige ki na we, a p'i ganha na giin p'i je Bitini ni, ga Yesu Munaa li ya ta soɔ pu je wà we. ⁸ A p'i doro Misi kabanugo na kari Torowasi ni. ⁹ Kee cana ki piige Pɔli ya kashɛe la ja. A wu Masedoni shen ná wa niyerege ja wu na wu neeri na yu: «Pɔli, jo maye na, m'a ba Masedoni ni, m'a ba wu tege.» ¹⁰ Ba Pɔli ya lee ja we, taapile ni a wu gbegele, na she Masedoni fiige ki ni. A wèe di li ce nakaara baa jo Kile ye pyaa k'a jo na wèe pu she Kile Jozaama pu jo pii sipyii pii mu.

Lidi ya pye Kafɔɔ Yesu wo n'a daa fɔɔ Filipi kulo li ni

¹¹ A wèe di jé kɔrɔgɔ ka ni Torowasi ni, na nɔ Samoturasi ni. Tee jimuguro ti na wèe ya nɔ Nerapolisi kulo li ni. ¹² A wèe di foro wà, na gari Filipi ni. Lee jɛ Masedɔni fiige ki kugbɔɔ le, na jɛ Oromɛ fanha ki tatɛngɛ ka. A wèe di cabyaa pye lee kulo li ni.

¹³ Ba cadɛngɛ k'a pa nɔ wɛ, a wèe di shɛ kanha ki kadugo. Bani wèe bi giin na xuu wa wa wà pu mu dugo ki jɔ na, wee jɛ pu Kile-jɛrɛgɛ tapyege. Ba wèe ya nɔ wà wɛ, na cèe pii ta p'a puyɛ pinne wà, a wèe di Kile Kafila jo pee mu. ¹⁴ Cee nigin wa bye pee ni, wee bi jé Yawutuu pu wo Kile koro li ni, wee mɛgɛ jɛ Lidi. Wu kulo mɛgɛ di jɛ Tiyaatiiri. Fajɛɛyɛ wu bi bɛrɛɛ, yemu pɛrɛmɛ ya waha ge. Wu bi Kile pɛlɛ A wu ganha na we kafila we nuri, a Kafɔɔ di fungɔngɔ fɛrɛ kan wu mu w'a Pɔli kafila wu jaha cɛ. ¹⁵ A wu ni wu puga shɛn pu bɛeri di batize. A wu Pɔli ni wu kaafɛɛ pu jɛeri na: «Yee bi dà li na na nɛ dà see na Kafɔɔ na, yi pa digi na puga.» A wu wèe karamu fo wèe ya sɔɔ.

Pɔli ni Silasi ya le kaso ni Filipi kulo li ni

¹⁶ Caɲa ka wèe ya kari Kile tajɛrɛgɛ ni, a bulozhɔ wa di wèe jɔjɔ círi. Jina wa wu bye wee ni, wee baraga ni wu bi celɔrɔ pyi. Tee celɔrɔ ti ni w'a bi wari nijɛhɛmɛ taa na gaan wu Kafɔɔ mu. ¹⁷ A wee cee jinaa wo wu daha yaha wèe fɛni, na sɛlɛ, na yu: «Kile-gbɔtabaaga wo kapyebyii pu jɛ pii namaa piiri. Nuwuuro ya daa koo lemu ni ge, lee kaa p'a yu yee mu.» ¹⁸ Wee cee wu bi taha yaha Pɔli yɛ fɛni caɲa bɛeri na yee yu. Caɲa ka, a Pɔli di ba ganha na

ηmahana ηeri, na jina wu pye: «Yesu Kirisa meε na, jina, foro cee wu ni!» Taapile ni a jina wu foro cee wu ni.

¹⁹ Ba wee bulozhɔ wu kafεε ya pu wari ta koro li ja l'a tɔ wε, a p'i Pɔli ni Silasi co kari kiiri kɔɔn kurunɔ ki mu. ²⁰ Ba p'a nɔ wà wε, na Oromε fanhafεε pu pye: «Pii namaa pii ya wèe kulo li wuregi, Yawutuu pu ηε pii. ²¹ P'a sipyii pu kalaa keree kii ni na ta wèe Oromε shεεn wo saliya wu ya gbara kee na wε, wèe di ya yaa w'a kee keree ki pyi bε wε.» ²² Ba sipyiiire t'a pee jomɔ pu logo wε, a p'i yiri Pɔli ni Silasi feni. A fanhafεε p'i jo na pu pu fadeye wolo pu na, p'i pu kpɔn ni susɔlɔɔ ni. ²³ Ba p'a pu deele kpɔn wε, na pu le kaso ni. A fanhafεε p'i yi jo kaso gbaha ki kasεεε pyevɔɔ wu mu na p'a pu kaseri xuuni. ²⁴ Ba kaso gbaha ki kasεεε pyevɔɔ w'a yee logo wε, a wu shε Pɔli ni Silasi yaha kaso gbaha ki funnɔ pura la ni, na pu tɔɔyɔ le tige ka ni na pɔ.

²⁵ Ba ηiηε k'a pa ηi wε, a Pɔli ni Silasi di ganha na Kile ηeri, na Kile masɔnɔ yoyo cee. Kasolemεε pusamaa bεeri bi yee nuri. ²⁶ Na pu yaha lee na, a ηiηε k'i wakaraa ceε xuuni, na kaso gbaha ki nahara fo na ki gburaya yi bεeri pye y'a mugi yiye ni. A kasolemεε pu bεeri wo tɔɔrɔ shɔnhɔyɔ y'i bahala wolo. ²⁷ Ba kaso gbaha ki kasεεε pyevɔɔ w'a ηε, na gburaya yi bεeri ta y'a mugi wε, a wu wu ηmɔpara kɔɔngi li kɔrɔgɔ ni di daga wuyε gbo, bani wu bi giin na kasolemεε pu bεeri ya paa. ²⁸ A Pɔli di mujuugbɔɔ wá na: «Ma ganha da kakuunɔ pye mayε na wε, wèe bεeri wa naha.»

²⁹ A kaso gbaha ki kasεεε pyevɔɔ wu jo na pu sokinna le pa. A wu gburogi jé kaso gbapire li ni.

W'a bi fya fo na fuguri, a lee di wu pye w'a she do Pɔli ni Silasi tɔɔyɔ ni. ³⁰ Lee kadugo na a wu Pɔli ni Silasi yeege kpɛɛngɛ ki na, na pu pye: «Na nahafɛɛ, leke ne d'a yaa na pye, kɔnhɔ di juwuuro ta we?» ³¹ A p'i wu jɔ shɔ na: «Dà Kafɔɔ Yesu na, ma na zhɔ ma ni ma puga shɛɛn pu bɛɛri.» ³² Lee kadugo na a Pɔli ni Silasi di Kafɔɔ jomɔ pu jo wu ni wu puga shɛɛn pu bɛɛri mu. ³³ Kee jɔjɔnɛ kiyɛ pyaa na, a kasogbaha ki kasɛɛge pyevɔɔ wu Pɔli ni Silasi ye nɔɔyɔ yi wɛɛ pye. A wu ni wu puga shɛɛn pu bɛɛri di batize. ³⁴ Lee bɛɛri kadugo na a wu gari ni pu ni wu kaban, na she yalige kan pu mu. A we na we ni wu puga shɛɛn bɛɛri di fundanga pye xuuni, bani p'a dà Kile na.

³⁵ Ba jiga k'a mugi wɛ, a Oromɛ fanha ki juɔɔfɛɛ p'i fanhafɛɛ pii tun kasogbaha ki kasɛɛge pyevɔɔ wu mu na wu Pɔli ni Silasi yaha. ³⁶ A kasogbaha ki kasɛɛge pyevɔɔ wu pee jomɔ pu jo Pɔli ni Silasi mu na: «Oromɛ fanha ki juɔɔfɛɛ p'a tuduro yaha pa, na pu yi yaha. Yi foro, yi da gaanɔ jɔjɔnɛ na.» ³⁷ A Pɔli di pee fanhafɛɛ pu pye: «P'a wèe kpɔn sipyii pu bɛɛri jii na kiiri kɔnbaa wèe na, na ta wèe be di jɛ Oromɛ kulo li sipyii. Lee kadugo na na ba wèe le kaso ni. P'i giin p'i wèe peelee yeege nimɛ kaso wu ni gɛ? Tapyege wa lee na bada wɛ; na puyɛ pyaa ki pa wù yeege kaso wu ni naha!»

³⁸ A pee di guri na she pee jomɔ pu jo Oromɛ fanha ki juɔɔfɛɛ pu mu. Ba p'a logo na Pɔli ni Silasi be jɛ Oromɛ shɛɛn wɛ, a p'i fya. ³⁹ Lee na a p'i ba kafari sha Pɔli ni Silasi mu. A p'i pu yaha na pu jɛɛri na pu jɔ puyɛ na p'i foro kulo li ni. ⁴⁰ Ba Pɔli ni Silasi ya foro kasogbaha ki ni wɛ, a p'i gari Lidi

kaban, na she cebooloo pii ta wà. A p'i pee yeri na samohoro le pu ni, na na kari.

17

Poli ni Silasi ya Kile Kafila jo Tesaloniki kulo li ni

¹ Poli ni Silasi ya foro Anfipolisi kulo li ni, na she doru Apoloni kulo li be ni. A p'i she no kulo la ni lee mege ne na Tesaloniki. Yawutuu Kile-peepe puga ka bye wa. ² A Poli di je kee Kile-peepe puga ki ni ba w'a tee na li pyi we. A wu cadeenye taanri pye na taha yiyee na na se na Yawutuu pu juro cirini, na Kile Kafila wu jaha yu pu mu. ³ Poli bi Kile Kafila wu jaha shee pu na na fiinne, na yi yu pu mu na saha ni wee Kafila wu ni na Kile ya wemu jaha bulo na pye Shovoo ge, na wee na venhe ganha na na xu. Lee beeri kadugo na, wu na ba ne na foro xu ni. A wu pu pye: «Yesu wemu kaa wee ya yu yee mu ge, wee Kile ya pye Shovoo we. ⁴ A Yawutuu pii di wee kafila wu ta can, a pee di ba da Yesu na, na fara Poli ni Silasi na. A Girekii Kile jii fyaara sipyii nijeheme pii be di da Yesu na ni megbaho ce nijeheme pii be. ⁵ Ga, a lee di jii zhaga yirige Yawutuu pusamaa mu. A pee di lapyebaalaa sipyinjuyoy ya faanna pinne, na pee son wa Poli ni Silasi na. A pee di tunno taga kulo li beeri wuregi. A p'i puyee faari kari Poli ni Silasi tacono ni na wa puga, wee mege ne Zhason. ⁶ Ba p'a she fo Poli ni Silasi ni we, a p'i Zhason ni n'a daa fee pii be co, na pee fuulo kari fanhafee pu yiri. A p'i ganha na sele na: «Yi li wii, sipyii pii p'a fiige ki beeri wuregi ge, pee p'a no wee be mu naha, ⁷ a Zhason di pu tirige wu puga. Keree kii p'a byi

ge, kee ya be ni Orome saannaa pu beeri juufooo Sezari wo saliya wu ni we, bani p'a yu na saan wa betii wu je, wee mege je Yesu.» ⁸ Ba kulo li sipyii ni fanhafee p'a pee jomoo pu logo we, a pee jomoo p'i pu fungonyoo wuregi. ⁹ M'a Zhason ni n'a daa fee pu ja p'a yaha ge, jomee p'a kan fanhafee pu mu.

Poli ni Silasi ya Kile Kafila jo Bere kulo li ni

¹⁰ Ba fanhafee p'a n'a daa fee pu yaha we, kee caŋa ki piige kiyee pyaa ni p'a Poli ni Silasi yaha kari Bere ni. Ba p'a no wa we, na she je Yawutuu Kile-peeŋe puga ki ni, na Kile Kafila jo sipyii pu mu. ¹¹ Pee bi poroo Tesaloniki sheen na, a p'i soo Kile Kafila wu na ni fundanga ni, na Kitabu wu suguri caŋa beeri kee keree ki bi je can. ¹² A Yawutuu nijehemee di da Yesu na. A megbohoo cee nijehemee di da Yesu na Girekii pu be ni, na fara namaa nijehemee pii be na. ¹³ Ga ba Tesaloniki kulo li Yawutuu p'a pa yi logo na Poli ya Kile Kafila wu yu Bere be ni we, a p'i yiri, na she Bere sheen pu son wa pu na. ¹⁴ Ba lee ya pye we, taapile ni a n'a daa fee p'i gari ni Poli ni suumoo loho ki jo na, na wu le korogo ka ni. ¹⁵ A pii di binne ni wu ni fo na she no Ateni kulo li ni. A Silasi ni Timote di gori Bere kulo li ni. Ba Poli torogovee pu kuriduun ya no we, a wu pu tun na pu pa Timote ni Silasi pye, na p'a se tovuyo na wee feni Ateni ni.

Poli ya yu ni Ateni kulo li sipyii pu ni

¹⁶ Na Poli yaha Ateni ni wu na Timote ni Silasi ye sigee, a wu ba li seeri na li ta Ateni kulo l'a ni yapere na. A lee di bye wu mu funzhaga. ¹⁷ Lee wuu na wu bi se Kile-peeŋe puga ki ni na yu ni Yawutuu pu ni, ni Girekii piimu bi fyagi Kile na

ge. W'a bi se pinnerε kpeenyε na caɲa beeri, wu bu wemu ta wà, w'a ganha na yu ni weefɔɔ ni. ¹⁸ Fungɔngɔ fεε kuruyo yemu p'a bi byi na Epikure ni Sitoyiki ge, a yee wo sipyii pii di ba ganha na yu ni Pɔli ni. A pii di jo pu ni na: «Kaɲuɲɔ baa jomɔ peke we di wa yu wε?» A pii be di jo: «Li ɲε ma na giin kilεεε piitiilee kaa w'a yu wèe ya piimu ce wε.» P'a yee jo bani Pɔli bi Yesu wo Jozaama pu yeε pyi, na xɲεnε li be kaa yu. ¹⁹ A p'i gari ni Pɔli ni kulo li pinnerε kpeengε ka na, kee mege ɲε na Ayeropazi. Ba p'a nɔ wà wε, na Pɔli yege na: «Kalaafomɔ wemu ni m'a pa ge, ta wèe na já wu logo? ²⁰ Yemu beeri wèe ya nuri mu ɲɔ na ge, yee beeri ɲε wèe mu nivoyo. Lee wuu na wèe ya giin m'a yee ɲaha jo wù mu.» [²¹ Ateni shεen ni pu nadadiinmεε bi ma pu tuun beeri torogo kafilafomɔ jo ni wu logo na.]

²² A Pɔli di yiri yere kee kpeengε ki na na jo: «Ateni shεen, nε yee kaseri na yee ta yee na ɲε Kile shavεε see wuu. ²³ Na nε yaha nε na ɲaari yee kulo li ni, nε yee Kile tashaya saraya yi tawoloyo ɲiɲehεyε ɲa. Nε nigin ɲa yee peɲɲε yaɲmuyɔ yi ni l'a ka kee na na: «Yaaga kemu k'a beε ki tuugo di ya ce-ε ge, kee saraya yi tawologo.» Lee na yaaga kemu yee ya beε, yee di ya ki ce-ε ge, kee kaa nε yu yee mu.

²⁴ «Wee ɲε Kile, wemu w'a koɲɔ ni ki funɲɔ yaɲmuyɔ beeri yàa ge. Wee wu ɲε fugba ni ɲiɲε yaavɔɔ wu be. Wee ya den sipya keɲε puyaaga funɲɔ ni wε. ²⁵ Wee Kile wu mago ɲε sipya keɲε labye na na wee Kile w'a dεri wε. Bani wee w'a ɲiifεεε ti kaan sipyii mu; kafεεge kemu sipyii ya ɲmɔni ge, na kee be kaan, ni yaɲmuyɔ yi saya beeri. ²⁶ Sipya nigin ni w'a shi wu beeri yeege, na wee

yaha niɲe ki kabaya yi beeri na. Na tɛhene yaha pu tɛgeɛ ni pu tatiinye na. ²⁷ W'a kii keree kii beeri pye, kɔnhɔ sipyii di wee Kile kabaɲa sha p'i fulo wee na. Kɔnhɔ pu daalapye wuu di wee Kile ta, bani Kile sanha ya lii wa shishiin na we. ²⁸ Bani

«Wee w'a wèe yàa, na niifɛɛɛ kan wèe mu,
na sefɛɛɛ be kan wèe mu wù já w'à ɲeri.»

Mu yee wo yoccelee pii be ya jo na:

«Kile ni wèe ya foro.»

²⁹ «Kile ni wèe ya foro. Lee na wèe bi foro Kile ni, wèe ya yaa na li ce na sipyii keye y'a pɛɛɲe yaɲmuyɔ yemu yàa ni sanni, kelee warifyɛn, kelee kagereye ni ge, na Kile ɲe ba yee pɛɛɲe yaɲmuyɔ yi ɲe we. ³⁰ Lee kadugo na a Pɔli di jo: «Kile ya taatorogoo keree ki wii nige we, bani ki cɛbaara t'a bi yee pye yee na ki pyi. Ga nime, Kile funɲɔ wa sipyii beeri pu kee keree ki yaha p'i daburaje jo xuu wu beeri ni, pu da wee Kile pɛɛ. ³¹ Bani Kile ya caɲa ka tenɛ, kee na wu da ba kiiri kɔn kɔɲɔ ki beeri na ni tiime ni. Kile ye pyaa ya ná wemu ɲaha bulo ge, wee wu da bye kiiri wu kɔnvɔɔ. Kile ya ɲaha sheshɛɛɛ temu she sipyii na wee shizhaa na ge, tee ɲe na wee ɲe na yeege xu ni.»

³² Ba p'a xujɛne li kaa logo we, a p'i ganha na wu la wo. A pii di jo: «Caɲa katii wèe da ba yi saya logo ma mu.» ³³ A Pɔli di foro pu niɲe ni na kari. ³⁴ Lee be na, a pii di fara Pɔli na, na bye Yesu n'a daa fɛɛ. Pee n'a daa fɛɛ pu ni, kulo li kiirikɔɔn kurunɲɔ ki sipya wa bye pu ni wee mege ɲe Denisi, na fara cee wa be na wee mege ɲe Damarisi, ni sipyii pii be.

18

Pɔli ya jé Korénte kulo li ni

¹ Lee kadugo na a Pɔli di yìri Ateni ni, na gari Korénte ni. ² Ba w'a nɔ wà wε, na ná wa na wà wee mεge ne na Akilasi. Yawutu wu bye wii wu d'a se Pɔn fiige ki ni. Pee nibavomɔɔ pu bye, wu ni wu shɔ Pirisili na yìri Itali fiige ki ni, bani saannaa Kulodi bi jo na Yawutuu pu beeri pu foro Oromε ni. Lee l'a Akilasi ni wu shɔ wu pye p'a yìri Itali fiige ki ni na pa. A Pɔli di she foro pu na. ³ A wu kari neege leje ni pu ni, na diin pu yìri bani pu shuun wu beeri bi labyenumɔ pyi. Fàya piyeyε pu bi yari. ⁴ Ga cadεenge beeri Pɔli na gari Kile-peene puga ki ni, na she ganha na yu ni Yawutuu ni Girekii pu ni. W'a bi giin wu pu jeri, p'i sɔɔ Kafɔɔ na.

⁵ Ga ba Silasi ni Timote ya yìri Masedoni ni na pa wε, Pɔli ya ta latii pye nige ni Kile Jozaama pu yere li ye be wε. W'a bi yi yu na wari Yawutuu pu mu na Kile w'a Yesu naha bulo na pye Shɔɔɔ. ⁶ Ga Yawutuu pu ya ta sɔɔ pee jomɔ pu na wε, a p'i ganha na Pɔli fanri, na joguumɔ yu na waa wu na. Lee na a Pɔli di wu fadenε nahara na lee na ba bye seeri kaa na p'a she Kile jomɔ ni. Lee kadugo na a Pɔli di jo: «Yee Yawutuu bye yee di ya nuwuuro ta niga na wε, yee p'a lee pye ne be wε. Nime shi watii mu n'a da zhe Kile kafila wu jo.» ⁷ Ba Pɔli ya pee jomɔ pu jo wε, a wu yìri pee sipyii pu tãan na kari ná wa puga, wee mεge ne Tite Zhutusi. Kile ni fyaara sipya wu bye wii. Wu kaana ki bi sogi Kile-peene puga ki na. ⁸ A Kile-peene puga ki nuɔfɔɔ ni wu puga sheen di ba dà Kafɔɔ na, wee mεge ki bye Kiripusi. Korénte sheen piimu be p'a Pɔli jomɔ pu

logo ge, a pee niƵehemeεε be di dà Kafɔɔ Yesu na. A p'i pee batize.

⁹ Caɲa ka piige ni Kafɔɔ ya pa yi jo Pɔli mu kashεε la ni na: «Ma ganha da vya sipya wa shishiin be na wε! Ta yu, ma ganha da joo mayε na wε! ¹⁰ Bani nε wa ni ma ni. Sipya wa shishiin da ga já ma co wu kakuunɔ pye ma na wε, bani nε sipyii ya Ƶehε le kulo le ni.» ¹¹ Lee na, a Pɔli di gori yaha Korente ni, na sipyii kalaa Kile Kafila ni fo yee nigin ni yeye gbaara.

¹² Tuun wemu ni Galiyɔn bi bye gbafεnεeri Akayi fiige ki ni ge, a Yawutuu p'i puyε pinne na yiri Pɔli feni, na wu co kari kiirikɔɔn kurunɔ ki mu. ¹³ Na jo: «We ná we ya sipyii pu Ƶuyɔ kyεεgi na p'a Kile pεε pεεgana lemu na ge, lee ya saha ni wèe wo saliya wu ni wε.» ¹⁴ Ga Galiyɔn ya ta Pɔli yaha w'a tajogo ta wε, a wuyε pyaa di jomɔ pu lɔ na Yawutuu pu pye: «Nago kakuunɔ la we ná we ya pye kelee kapyebaana, nε bi da zɔɔ na yi jomɔ logo. ¹⁵ Ga ma na jo li wa lee la wε, fo yee ni sipyiire tisara ni yi wo saliya wu wo nakaara keree yε, yiyε pyaa ki yee Ƶaha shɔɔnri. Nε kunni tɔɔgɔ wa wee kiiri wu gɔn ni bada wε.» ¹⁶ Ba w'a yee jo wε, na pu kɔri yeege kiiri wu takɔngɔ ki ni. ¹⁷ Ba l'a pye mu wε, a pee Yawutuu p'i wɔ Kile-pεεƵε puga Ƶunɔfɔɔ wu na. Wu mεge ki bye na Sositenε. A p'i wu deele kpɔn. A Galiyɔn di wuyε pye kanna wu ya pu Ƶaa be wε.

Pɔli ya kuri shε Ancɔsi ni

¹⁸ Pɔli ya mɔ xuuni Korente ni. Lee kadugo na a wu koo sha n'a daa fεε pu mu. A wu ni Pirisili ni Akilasi di jé kɔrɔgɔ ka ni na gaanƵi shiizhan Siiri fiige ki ni. Pɔli bi Ƶɔmεε lɔ Kile mu, lee l'a wu pye,

ba w'a nɔ Sankere ni wε, na wu ɲuɲɔ kuu wà, na na toro. ¹⁹ Ba p'a nɔ Efese kulo li ni wε, a p'i digi wà, na jé kanha ki ni. A Pirisili ni Akilasi di gori wà. A Pɔli di shε jé Kile-pεεɲε puga ki ni, na jo ni Yawutuu pu ni. ²⁰ A pee di li sha wu mu na wu jεri pye pu mu; ga Pɔli ya sɔɔ wε. ²¹ A wu koo sha pu mu, na pu pye na Kile bu sɔɔ na wee na ba guri ba sanha pu mu. Lee kadugo na a wu shε jé kɔrɔgɔ ki ni na gaɲi. ²² Ba kɔrɔgɔ k'a shε nɔ Sezare kulo li ni wε, a wu foro, na gari Zheruzalemu ni, na shε n'a daa fεε pu shaari. A wu yiri wà, na gari Ancɔsi ni. ²³ A wu jεri pye Ancɔsi ni. Lee kadugo na a wu gari Galasi ni Firizi fiye yi ni. A wu yee fiye yi wo kulogoo ki bεeri ɲaari na n'a daa fεε pu kalaa, kɔnhɔ pu niye di juri n'a daa wu ni.

Apɔlɔsi ya Kile Kafila jo Efese kulo li ni

²⁴ Yawutu wa bi pa Efese ni, wee mεge ɲε na Apɔlɔsi. Alekizandiri shεn wu bye wii. Wee ná wu bi jomɔ cε l'a toro. W'a bi Kile Kafila wu bε cε xuuni. ²⁵ Sipywa wa w'a bi Kafɔɔ Yesu kaa jo wu mu. Ga wu wo nijεye yi tehεnε li bi bye Yohana Batizelipye wo kalaa wu ye. Ga lee bε na w'a bi la le na Yesu kaa yu na ɲɔgi sipyiire ti bεeri mu ni wu zɔ wu bεeri ni. ²⁶ Caɲa ka w'a pa yiri, na yu ni lowaa ni sipyiire ti bεeri ɲii na Kile-pεεɲε puga ki ni. Ba Pirisili ni Akilasi ya wu kalaa wu logo wε, a pee di wu yiri kari pu puga, na shε Yesu koo li ɲaha jo na ɲɔ wu mu.

²⁷ Lee kadugo na, caɲa ka Apɔlɔsi funɲɔ bi bye wu shε Akayi fiige ki ni. A n'a daa fεε p'i wu luu waha, na sεmε tun Akayi n'a daa fεε pu mu, na wu bu nɔ wà, na p'i wu cɔ ɲɔ. Ba w'a nɔ wà wε, piimu

pu ƚe Yesu n'a daa fεε Kile wo niime wu gbɔɔɔ ni ge, a wu kalaa wu la fara pee wo n'a daa wu na, na ƚahagbaashεεεε kan pu mu xuuni. ²⁸ Bani wu kafila wu bi tajogo fɔ Yawutuu pu na sipyii pu bεεri ƚii na. A wu li she na foro Kile Kafila wu ni na Yesu wu ƚe Kirisa we.

19

Pɔli ya Kile Kafila jo Efese kulo li ni

¹ Na Apɔɔsi yaha Korente ni, a Pɔli di Azi boboyo fiige ki kɔn ƚeri, na nɔ Efese ni, na n'a daa fεε pii ta wà. ² A Pɔli di pee n'a daa fεε pu yege na: «Tuun wemu ni yee ya dà Yesu na ge, yee ya Fεfεεε Munaa li ta wee tuun wu ni ya?» A p'i Pɔli ƚɔ shɔ na: «Wèe ya cε na yaaga ka bε mεge ki ƚe Fεfεεε Munaa wε.» ³ A Pɔli di pu yege sanha na: «Batizeli weke yee d'a pye wε.» A p'i wu ƚɔ shɔ na: «Yohana Batizelipye wo we.» ⁴ A Pɔli di pu pye: «Batizeli wemu Yohana bi byi ge, wee bi li sheε na sipyii ya daburajε jo pu jurumu wu na. A wu Izirayeli sipyii pu pye na wemu w'a ma wee kadugo ge, na pu dà wee na. Wee mεge ƚe Yesu.» ⁵ Ba pee sipyii p'a pee jomɔ pu logo wε, na ganha na puyε kaan nime pu na batizeni Kafɔɔ Yesu mεge na. ⁶ Lee kadugo na a Pɔli di wu keƚe taha pu na, na Kile ƚεeri pu mu. A pu bεeri di Fεfεεε Munaa ta na ganha na shi watii jomɔ yu, na ganha na kapaƚaa yu. ⁷ Pii sipyii pii bi namaa ke ni shuun shi xɔ.

⁸ Na Pɔli yaha wà Efese ni, wu bi se Kile-pεεƚε puga ki ni, na Kile saanra ti Jozaama pu yu sipyiire ti bεeri mu na fiinne, na li shaa wu jomɔ pu logovεε pu bεeri mu na pu jé tee saanra ti ni. W'a bi lee

pyi fo na she nɔ yeye taanri na. ⁹ Sipyii pii funɔɔ bye pu dà Yesu na wε, pee bi Pɔli kafila wu she, na joguumɔ taga Yesu koo li mεge kyεεgi. Lee wuu na Pɔli ya n'a daa fεε pu yiri laha pee tãan, na gari ni pu ni Tiranusi wo kalaa tapyege ki ni. A wu ganha na pu yeri ni Kile Kafila ni wee xuu wu ni caɔa bεeri. ¹⁰ A Pɔli di li pye mu fo yee shuun. Sipyii piimu bye Azi fiige ki ni ge, Yawutuu fara Girekii na, pee bεeri ya Kile Kafila wu logo.

Seva jalaa gbarashuun w'a giin da jinaa kɔri

¹¹ Pɔli ya kakanhaɔaa nijehεɔεε pye Kile baraga ni sipyii sanha kiimu tuugo ja ja wε, ¹² Ali fàya kelee fajunɔɔ kiimu bεeri bi gbɔɔn Pɔli cére ti na ge, pu bi kee luu na dεri yama fεε na p'i juunɔ. Jinaa jε piimu ni ge, na ki tεri pee be na jinaa p'i foro pu ni.

¹³ Yawutuu pii bi jaari na giin da jinaa kɔri da yeege sipyii ni. Caɔa ka p'a pa yiri na p'i she jinaa kɔri yeege wa ni Yesu mεge na. Jomɔ pemu ni pee bi giin da jinaa pu kɔri ge, pee pu wa mε: «Pɔli ya Yesu wemu wo Jozaama yεε pyi ge, yi foro we ni wee Yesu wu wo mεge na!» ¹⁴ Yawutuu wo saraya jaha shɔɔnrivɔɔ wemu mεge ki jε na Seva ge, wee wo jalaa gbarashuun w'a we labye we pye. ¹⁵ Ba p'a yee jo ni jinaa sipya wu ni wε, a jina wu pu jɔ shɔ na: «Nε Yesu ce, na Pɔli be ce, ga yee di jε jɔgɔ yε wε?» ¹⁶ A wee ná jinaa wo wu do pu na, a wu fanha di jεhe pu na, a wu pu kpɔn na bana bana, na pu fàya be wolo pu na. A pu ceepilegee wuu di baa foro puga ki ni.

¹⁷ A lee kaa l'i Efese shεen pu bεeri círi, Yawutuu fara Girekii na, a pu bεeri di fya. Lee wuu na a sipyiire t'i ganha na Kafɔɔ Yesu mεge ki pεε. ¹⁸ Lee

na piimu pu bi dà Yesu na ge, a pee niñehemee di ba daburaje jo pu kakuuyo yi na, na yi paari sipyiire ti beeri nii na. ¹⁹ Piimu pu bi siganma pyi ge, a pee niñehemee di ba ni pu siganma semee ni, na ba pu sorogo sipyiire ti beeri nii na. A p'i pee semee pu wari jɔyɔ wá wá yiyɛ na, a y'i be ni warifyen tuuñɔ kabɔfonɔ ke (10.000) shi ni. ²⁰ Lee funɔ ni a Kafɔ wo kafila wu ganha na se taa na se jaha na, fo na sipyiñehemee pye p'a fara n'a daa fee pu na.

Tunmɔ pemu p'a tin Efese kulo li ni ge

²¹ Lee beeri kadugo na a Pɔli di li she na wee na doro Masedɔni fiige ke ni Akayi fiige ki ni w'a se Zheruzalɛmu ni. A wu li she na wee bu nɔ wee xuu wu ni, na wee na zhe Oromɛ be ni. ²² A wu wu tɛgevɛɛ shuun yaha kari wuyɛ jaha na Masedɔni ni. Pee je Timote ni Erasiti. A wuyɛ pyaa di gori Azi fiige ki ni, na jeri pye wà.

²³ Wee tuun wu ni a tunmɔ di din Yesu koo li wuu na. ²⁴ Tudunna wa bye wà wee mɛge je Demecusi. Efese shɛen yapere lemu li je yaperezhɔ p'i li mɛge yiri na Aritemisi ge, w'a bi lee wo puga ki tuugo nifenhɛfenhɛɛ yari ni warifyen ni na beree sipyii mu wari niñehemee na. ²⁵ Caɲa ka, a wee ná wu ba wu kapyebyii ni wu tudunyii pii yiri na pu pye: «Y'a li ce na we labye we ni wèe jɔlige ya fòro. ²⁶ Ga nime le Pɔli ya byi ge, yeeye pyaa ya lee logo, na li ja be. Le kaa le wa Efese kulo li ye junɔ kaa we de! Ga l'a giin di bye nime Azi fiige ki beeri junɔ wuu. Wee Pɔli wu w'a yu na sipyii ya pɛɛɛɛ yanmuyɔ yemu yari ni pu keye ni ge, na yee je see yanmuyɔ we. Pee jomɔ p'a sipyii niñehemee juyɔ kyɛɛgi xɔ. ²⁷ Lemu l'a wu funyɔ shaa ge, le ganha

bu da wù lada koro tɔ wɛ. Ga lee yɛ bɛ wɛ. Li bu shɛ nahana, wɛɛ yaperɛzhɔ wemu mɛgɛ ki jɛ Aritemisi ge, sipyii pu na ba kadugo le wee ni. Pɛɛɛ ke w'a daa ge, kee na ba gɔn wu na, na ta Azi fiige ki shɛɛn ni fiye yi saya bɛɛri wo sipyii di wu pɛɛ.»

²⁸ Ba Demecusi ya pee jomɔ pu jo le sipyii pu niwegee ni wɛ, a pu logoo di yìri. A p'i ganha na seɛ na yu: «Efese shɛɛn yaperɛzhɔ wemu mɛgɛ ki jɛ Aritemisi ge, w'a pɛɛ, wu jɔhɔ jɛ wɛ!» ²⁹ A pee tunmɔ p'i kulo li bɛɛri wuregi. Lee bi Pɔli tahama-nɔhɔmɔɔ pii ta wà, pee mɛyɛ jɛ, Gayusi ni Arisitaaki. Pee bye Masedɔni shɛɛn, a sipyiiire ti gburogi kari na shɛ pee co, na pu fuulo na kari pinnɛɛ kpɛɛngɛ ki na. ³⁰ A Pɔli yɛ pyaa di ganha na giin wu shɛ sipyiiire ti fɛni, ga n'a daa fɛɛ pu ya ta sɔɔ wɛ. ³¹ Azi fiige ki sipyigbɔɔ pii bɛ bye wà, pee bye Pɔli nariinɛɛ. A pee bɛ di tuduro tun Pɔli mu, na wu ganha da zhɛ sipyii pu tapinnɛɛ ki ni wɛ. ³² Tunmɔ p'a pa bɛɛ sipyii pu tapinnɛɛ ki ni, wa nijoyo ni wa woyo jɛ nigin wɛ. Sipyiiire tiyɛ pyaa bɛ bi tiyɛ kapinnɛɛ jɔɔ cɛ wɛ. ³³ Yawutu ná wa bye wà wee mɛgɛ jɛ na Alekisandire. A sipya wa di kii keree kii nahana jo wu mu. A Yawutuu pusamaa di wee ηmunuɔ na wu shɛ nahagbaa li na wu jo. A wee di wu keɛ yirige na jomɔ wa wee mu. W'a bi giin wu li shɛ sipyiiire ti na na Yawutuu pu ya ta kakuunɔ la shishiin pye wɛ. ³⁴ Ga ba sipyiiire t'a li cɛ na Yawutu wu jɛ wɛ, a pu bɛɛri di ganha na zɛɛ fo lɛɛɛ shuun shishiin na yu: «Efese shɛɛn wo yaperɛzhɔ Aritemisi w'a pɛɛ, wu jɔhɔ jɛ wɛ!»

³⁵ Li ya ta jɔ wɛ, fo kulo li fɛkama wuyɛ pyaa ya la le na tunmɔ pu yereɛ. A wu pu pye: «Efese shɛɛn,

koŋo ke beeri ya li ce na yaperεzhɔ Aritemisi we w'a yiri fugba we ni na pa do ge, na Efese kulo li l'a wee ni wu gbaha ki kasεεge pyi. ³⁶ Wa shishiin da ja yee kaala we. Lee na yi loxulo ta, yi ganha ba keree pyi yiye ŋuŋo feni mu we. ³⁷ Bani yee ya baha pii namaa shuun we na na co na pa naha, na ta pee di ya yaaga yu yaperεgbaha ki ni we, p'i wa joguumo be jo na wa wee yaperεzhɔ nigbɔhɔŋo ki na we. ³⁸ Ga wa bu la pye Demecusi ni wu kapyebyenii pu na lemu ya be we, kiiri cagɔngɔ wa, fanhafεε pu be di wa. Pu she ni lee kaa li ni pee mu. ³⁹ Kelee kaa latii bi ne, yi na ja ba wu cabinnege caŋa ke. ⁴⁰ Ni lee kunni be we, tunmo pemu wee ya yirige ninaa ge, pu na ja wee jaagi pee wuu na na wee p'a giin wu sipyiire ti ŋuyɔ kyεεgi. Bani pu bu wu yege, wu wa da ja sipyiire ti kapinnene ŋuŋo jo sipya wa shishiin mu we.» ⁴¹ Ba w'a yee jo xo we, na sipyiire ti beeri pye na t'a gaaji piyεye.

20

Pɔli ya ŋaari Masedoni ni Girekii fiye yi ni

¹ Ayiwa, ba tunmo pu kafugo ya pa wo we, a Pɔli di n'a daa fee pu yiri pinne; na jo ni pu ni, na pu yeri, na pu logoo waha, na na koo sha pu mu, na gaaji Masedoni fiige ki ni. ² Pɔli nidorowo kee fiige ki ni, a wu kafila wa taga lowagaa kan wee xuu wu n'a daa fee pu mu, na na toro na gaaji Girekii fiige ki ni. ³ A wu yeye taanri pye wa, na ba gbegele caŋa ka na wu kɔɔgbɔhɔ ka lo w'a se Siiri fiige ki ni. Ga, a wu ba logo na Yawutuu pii p'a woni pye wu mege na. A wu kɔɔgbɔhɔ ki wo zhe wu fiin, na guri pa doro Masedoni ni na kari wa tɔɔyɔ na.

⁴ Sipyii piimu pu bi pinne ni Pɔli ni wu jaagoo li na ge, pee pu wa me: Bere sheen Pirusi ja Sopateri, ni Tesaloniki sheen shuun: Arisitaaki ni Sekundusi, ni Deribe sheen Gayusi, na fara Timote na, ni Azi fiige sheen shuun: Tishiki ni Torofime. ⁵ A pee di doro wèe jaha na, na she wèe sige Torowasi kulo li ni. ⁶ Ba Shizhenherε Baa Buuri Kalenε l'a toro wε, a wèe di jé kɔɔgbɔhɔ ka ni Filipe kulo li ni, na cabyaa kaguro pye na na nɔ Torowasi ni, na she pu ta wà. Ba wèe ya nɔ wà wε, na cewuu nigin pye wà.

Pɔli ya Utikusi nixhugo jε Torowasi kulo li ni

⁷ Pɔri jimuguro nibiige ki ni, a wèe beeri di she binne, kɔnhɔ wù Kafɔɔ wo yalige ki li shiizhan. A Pɔli di n'a daa fεε pu yeri. Wu funjɔ bi bye wu ba lɔ w'a gaaji kee caɲa ki jimuguro. A wu sii mɔ jomɔ pu na n'a daa fεε pu mu fo na she jine ki ji. ⁸ Wèe beeri pu bye wà na pinne zangaso wa ni. A p'i sokinnaa nijehemεε le le na yaha puga ki ni. ⁹ Levɔɔ wa bye ni wèe ni, wu mege jε na Utikusi; Wee nidεεnge di bye puga ki fenetiri wu jɔ na. A wee di bye wà na ba ηmunɔ, fo na funjɔ wɔ wuyε na. Na Pɔli yaha wu na yu, a ηmunumɔ p'i ba wu figi. A wu yiri wà fo zangaso wu puga taanri wogo ki jujɔ ni, na ba do jine na. Ba p'a pa di ba wu lɔ wε, na ba wu ta w'a xu. ¹⁰ A Pɔli di digi, na she leele wu jujɔ ni, na wu co wu keye ni, na wèe pye: «Yi ganha da yi fungɔnyɔ yi kyεεgi wε! Wu wa jii na.» ¹¹ Lee kadugo na a Pɔli di dugi zangaso wu ni sanha, a wu ni n'a daa fεε p'i she puyε pinne wà sanha. A p'i binne li shiizhan Kafɔɔ mege na. Lee kadugo na a Pɔli di jo na mɔ ni pu ni sanha, fo na she jiga ki pye k'a mugi, na na kari. ¹² A Utikusi

puga shεεn di gari ni wu ɲi wo wu ni puga. A lee kaa l'i sii n'a daa fεε pu bεeri logoo ɲiηε.

Koogbɔhɔ k'a yere ni Pɔli ye ni kulogoo ɲiηεηεε ni

¹³ Lee kadugo na a wèe di jé kooɓɔhɔ ka ni na dorɔ Pɔli ɲaha na na gaani Asosi kulo li ni. Bani wu bi jo na tɔɔɔ na wee da da gaani Asosi ni, na wèe di she wu lɔ wà. ¹⁴ Ba wèe ya she wùye ɲuɲɔ círi Asosi ni lee cirigana li na ni Pɔli ni wε, a wu be di jé kooɓɔhɔ ki ni. A wèe di gari kulo la ni lee mεge ɲε na Mitileni. ¹⁵ Caɲa kemu wèe ya foro wee xuu wu ni ge, kee caɲa ki ɲimuguro a wèe di nɔ Kiyɔsi kulo li shizhaa na. Ki ɲimuguro shuun wuuro, a wèe di nɔ Samɔsi kulo li ni. Ki ɲimuguro taanri wuuro, a wèe di nɔ Milɛti kulo li ni. ¹⁶ Pɔli funɲɔ bye wu yere Efese kulo li ni wε, kɔnhɔ wu ganha da mɔ dorɔ Azi fiige ki ni wε. Wu bi sige kanha wu nɔ Zheruzalɛmu ni, kɔnhɔ wu bu já nɔ wà, wu she Pantekɔti wu caɲa ki ɲuɲɔ círi wà.

Pɔli ya Efese kulo li n'a daa fεε nɔhɔlɛε pu yeri

¹⁷ Lee wuu na Pɔli ya tiin Milɛti kulo li ni, na pii tun na pu she Efese kulo li n'a daa fεε nɔhɔlɛε pu yiri pa. ¹⁸ Ba p'a pa nɔ wε, a wu pu pye: «Na cebooloo, fo caɲa kemu tɛhɛnɛ na nε na tɔɔɔ shan Azi fiige ki ni ge, fo na pa nɔ ɲiɲaa na, yee wa nε ɲaarigana ni nε kapyegεe ki bεeri ce. ¹⁹ Nε naye tirige tuun bεeri ni na kapyenεε pyi Kafɔɔ mu, na ɲaa soro, na ɲesinmε wo. Yawutuu be ya woni pye nε kaa na tɔɔɲii ɲiηεηεε ni, na sii kanhama nigbɔ nɔ nε na xuuni. ²⁰ Lee be na, yee kuduun ɲε kaa lemu ni ge, nε lee la shishiin ηmɔhɔ yee na wε. Nε yee kalaa Kile Kafila wu ni sipyii bεeri ɲii na, na yi

kalaa yiyε pyaa piyεyε bε ni. ²¹ Na yi jo na waha sipyii pu bεeri mu, Yawutuu fara Girεkii na, jo pu daburaje jo pu jurumu wu na, p'i sɔɔ Kile na, p'i dā wu Kafɔɔ Yesu na.

²² «Ayiwa nimε, Zheruzalemu ni di wa gaanji. Kile Munaa l'a na naha co na se wà. Le l'a da zhε na ta wà ge, di wa lee cε wε. ²³ Ga kulo bεeri ni kunni n'a toro ge, Fεfεεε Munaa na li shε na na, na kasolene ni kanhama pu wa na naha na wà. ²⁴ Lee bε na nε na munaa li wii yaaga wε. Le l'a dan nε ni ge, lee li wa mε. Tuduro te t'a kan nε mu ge, na tee shɔɔnri fo ti tεhεnε. Kafɔɔ Yesu ya labye wemu bεeri kaa le nε keɲε ni ge, nε funɲɔ wa di wee bεeri pye di wu xɔ. Wee labye wu wu wa mε, na Kile wo niimε we wo Jozaama pu jo sipyii pu mu.

²⁵ «Ayiwa, nε toro yee piimu niɲε ni, na Kile saanra ti wo kafila wu jo ge, nε li cε jo nε ni yee wa da wùye n̄a nige wε. ²⁶ Lee l'a li pye n'a yi fiinɲε jo yi mu, sipya wa shishiin wo shishan foo wa nε na nige wε. ²⁷ Bani nε Kile n̄idaan bεeri shε yee na, nε yafiin ηmɔhɔ yi na wε. ²⁸ Ayiwa, yi kasεεge yaha yiyε na dε! Fεfεεε Munaa l'a yi tenε dubyagbaha kemu n̄unɲɔ ni ge, yi kee co xuuni ba dubyanahajemεε n̄ε wε. Kile ya n'a daa fεε piimu shɔ wu Ja wu wo shishan pu baraga ni ge, yi kasεεge yaha pee na, y'i pu comɔ cε. ²⁹ Neyε pyaa ya li cε jo nε nigarixhɔgɔ na yacoyo na ba jé yee niɲε ni, na do dubyaa pu na. ³⁰ Ali yeeyε pyaa kii bε ni naha, pii na ba foro yee ni, na kafinεyε taga n'a daa fεε pii n̄uyɔ kyεεgi, na pye puyε pyaa wo kalaapiire. ³¹ Lee wuu na, yi kasεεge yaha yiyε na. Yi yi funyɔ tirige li na na yee taanri nε pye naha yee niɲε ni na yee

bɛɛri nigin nigin wu kalaa caɲa fara piige na, fo na ɲɛsinmɛ wo yee kaa na.

³² «Ayiwa, nime n'a da yi kaa le Kile ni wu niime jomɔ pu kenɛ ni. Kile ya sipyii piimu pye fɛɛfɛɛ ge, yee bɛ pu wa pee ni. Wu na ba fanha kan yi mu n'a daa wu ni, loolodaa lemu bɛ w'a kemɛ yaha ge, na lee bɛ kan yi mu. ³³ Nɛ ta ɲii yeege wa shishiin wo wari, kelee wu sanni, kelee wu faya fɛni wɛ. ³⁴ Yee ya li cɛ na jo nɛyɛ pyaa keye yi wo labye w'a nɛ keree bɛɛri yaa, na na ɲaariɲii pu bɛɛri wogoo yaa*. ³⁵ Nɛ li she yee na shɛgana bɛɛri na jo mu wɛɛ ya yaa na kapyɛnɛɛ pyi na la baa fɛɛ pu tɛri, na wu funyɔ tirige ni Kafɔɔ Yesu yɛ pyaa wo jomɔ pu ni na: «Duba ya daa gan funɲɔ ni na toro da na.»»

³⁶ Ayiwa, ba Pɔli ya xɔ pee jomɔ pu na wɛ, na nuguro sin, a wu ni n'a daa fɛɛ pu bɛɛri di binne Kile ɲɛɛri. ³⁷ A n'a daa fɛɛ pu bɛɛri di sii mehɛɛ su xuuni Pɔli gari wuu na. A p'i wu shaari ni taanɲɛɛge fo ni. ³⁸ Lee kadugo na a p'i Pɔli torogo na pa kɔrɔgɔ ki ɲɔ na. Pɔli ya jomɔ pemu jo na ɲiɲaa tɛhɛnɛ na na pu da ɲii taha wee na nige-e ge, pee jomɔ pe bi pu ɲahaya tanha xuuni.

21

Pɔli ya kari Zheruzalɛmu ni

¹ Ayiwa, wee tuun wu ni a wɛɛ di fò wu kan wùye mu ni n'a daa fɛɛ pu ni, na jé kɔɔgbɔhɔ ki ni na kari Kɔsi ni. Kee caɲa ki ɲimuguro, a wɛɛ di nɔ Orode ni, na yiri wà, na gari Patara ni. ² Ba wɛɛ ya nɔ wà wɛ, na kɔɔgbɔhɔ ka ta ki na se Fenisi fiige ki ni. A wɛɛ di jé kee ni na kari. ³ Ba wɛɛ ya she nɔ Sipɛɛ fiige ki

* **20:34** Kapyegee 3:18 wu kalaa.

shizhaa na wε, ma jεhe yere kooɔgbɔhɔ ki ni ma na da kee jaa. A wèe di kee yaha mε kamεnε cε wu ni, na doro kari Siiri fiige ki ni. A kooɔgbɔhɔ ki she yere Tiiri kulo li ni, bani lee kulo li ni tuguro ti bi yaa na tirige. ⁴ A wèe di foro kooɔgbɔhɔ ki ni, na jé kanha ki ni, na she n'a daa fεε pii ta wà Tiiri ni. A wèe di cewuu nigin pinne pye ni pee ni wà. Pɔli bi da zhe kanhama pemu ja Zheruzalemu ni ge, Fεfεere Munaa bi pee kaa jo pee n'a daa fεε pu mu. A pee di Pɔli pye: «Ma ganha bu she Zheruzalemu ni wε.» ⁵ Ga ba wèe cagaraga k'a pa nɔ wε, n'a daa fεε pu fara pu cèe na, na fara pu nɔhɔpiire na, a pu bεeri di foro di zhe wèe torogo. A p'i foro ni wèe ni kanha ki ni na kari fo kɔrɔɔ ki jɔ ki na. A wèe bεeri di she binne nuguro sin wà lɔhɔ ki jɔ ki na, na Kile jεeri. ⁶ Lee kadugo na a wèe di fò wu kan wùye mu, na jé kooɔgbɔhɔ ki ni, a pee kunni di guri na gaanji pu kabanya ni.

⁷ Ayiwa, ba kooɔgbɔhɔ k'a yiri ni wèe ni Tiiri kulo li ni wε, a wèe di she digi kulo la ni lee mεge jε na Potolomasi; Wà wèe ya kɔrɔɔ ki wo jara li jɔ yaha. A wèe di foro kooɔgbɔhɔ ki ni, na jé kanha ki ni, na she n'a daa fεε pu shaari, na lee caɔa jii le pinne pye ni pu ni shiizhan. ⁸ Kee caɔa ki jimuguro, a wèe di jaari kari Sezare kulo li ni, na she digi Filipe jɔjɔ ni. N'a daa fεε pu bi sipyii gbarashuun wemu jaha bulo na pee pu tudunmɔɔ pu tεge labye wu na ge, wee Filipe we bε w'a bye pee gbarashuun we ni. Kafɔɔ Yesu wo Jozaama pu jovɔɔ wa wu bye wii. ⁹ Dɔjɔjε pushaa nacebaalaa shishεere wu bye Filipe mu. Kile bi jomɔ yu pee bεeri mu pu na dorogo sipyii mu. ¹⁰ A wèe di diin Filipe kaban

na cabyaa niɲehɛɲɛɛ pye wà. Na wèe yaha Filipe kaban, a Kilɛ tudunmɔ wa di ba ba caɲa ka na yiri Zhude fiige ki ni. Wee mɛgɛ ki bye na Agabusi. ¹¹ A wee ná wu nɔ wèe na, na Pɔli wo kirimɛɛ lɔ, na lee taga wuyɛ pyaa keye ni wu tɔɔyɔ pɔ, na jo: «Fɛfɛɛɛɛ Munaa l'a jo na Yawutuu pu da ba shɛ le kirimɛɛ le kafɔɔ co Zheruzalɛmu ni, na wu pɔ le pɔgana le na, na wu le shi watii keɲɛ ni wemu ɲɛ Yawutuu wɛ.»

¹² Ba wèe ya pee jomɔ pu logo wɛ, a wèe ni wee xuu wu shɛɛn di binne Pɔli ɲɛɛri jo wu ganha bu shɛ Zheruzalɛmu ni wɛ. ¹³ A Pɔli di jo: «Naha wo mɛhɛɛ yee di suu mɛ wɛ? Y'a giin y'i na naha tanha gɛ? Nɛ gbegɛle xɔ xu ka na Zheruzalɛmu ni Yesu Kirisa mɛgɛ wuu na pu da jo pɔɔɔ.» ¹⁴ Wèe ya pa li ɲa nago Pɔli ya go wu wu hakili laha Zheruzalɛmu shɛɛ li na-ɛ ge, a wèe di cari, na jo: «Le li wa Kilɛ ɲidaan ge, lee li pye.»

¹⁵ A cabyaa dama dama di doro, a wèe di gbegɛle na gari Zheruzalɛmu ni. ¹⁶ A Sezare kulo li wo n'a daa fɛɛ pii di binne kari ni wèe ni. Ba wèe ya nɔ Zheruzalɛmu ni wɛ, wèe bi yaa wèe pu tigi ná wemu ɲuɲɔ ni ge, a pee n'a daa fɛɛ p'i gari ni wèe ni wee kaban. Wee ná wu mɛgɛ ki bye na Minasɔn, Sipɛɛ shɛn wu bye wii. Wee bi dà na xɔ Yesu na l'a mɔ.

Yakuba ya Pɔli yeri

¹⁷ Ba wèe ya nɔ Zheruzalɛmu ni wɛ, a wèe ce-booloo n'a daa fɛɛ p'i wèe ɲuɲɔ círi ni fundanga ni. ¹⁸ Kee caɲa ki ɲimuguro a Pɔli di gari ni wèe ni Yakuba kaban. N'a daa fɛɛ nɔhɔɛɛ pu bɛɛri bɛ pu bi pinne wà. ¹⁹ Ba fò w'a pye xɔ wɛ, a Pɔli di jomɔ pu lɔ. Shi wemu ɲɛ Yawutuu-i ge, Kilɛ ya kaa lemu pye

wee shi wu be te ni Pɔli wo Kile jomɔ yeɛ li funɔɔ ni ge, a wu ɔɔ le kee ni, na kee beeri paari pu mu nigin nigin na.

²⁰ Ba p'a yee logo we, a pu beeri di Kile sɔ, na baraga taha wu na. Lee kadugo na a p'i Pɔli pye: «Wù ceborona, m'a ɔaa we, Yawutuu xhuu niɔehemee p'a dà Yesu na naha, ga, ali niɔaa we be ni, pu beeri ya taha yaha Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu feni. ²¹ Sipyii pii d'a pa yi jo pu mu na Yawutuu piimu pu wa shi wusama te ni ge, na mu wu wa yi yu pee Yawutuu pu mu na pu Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu keree ki yaha; na pu ganha ba pu nɔhɔpiire kɔɔn nige we, p'i ganha ba kalɛgeɛ kii shishiin be pyi we. ²² Ayiwa, wèe na lee kaa le co cogana leke na we? Li pye pyegana beeri na pu na ba li ce na mu ya pa. ²³ Lee funɔɔ ni, le w'à da jo ma mu nime ge, m'a yaa ma lee pye. Ayiwa, namaa shishereɛɛ ne naha wèe mu, pee biɔmehere lo Kile mu. ²⁴ Ma da jé ni pu ni Kile-peɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, m'a maye pye feɛfeɛ, m'a pu be pye feɛfeɛ na be ni saliya wu ni. M'a pu beeri wo ɔuguupereme wolo, kɔnhɔ p'i pu beeri ɔuyɔ kuu. Lee bu bye Yawutuu pu na ba li ce na sipyii p'a keree kiimu beeri jo mu shizhaa na ge, na lee la shishiin wa can we. Pu na ba li ɔa be sanha na muye pyaa ki be k'a ɔaari na sahanɔ ni Musa wo saliya wu ni. ²⁵ Shi wemu ne Yawutuu we, wu be d'a dà Yesu na ge, wèe ya seme tun xɔ pee be mu, na wù fungɔnyɔ she pu na; wèe ya li she pu na jo xaara beeri p'a gbo yapere na ge, pu ganha ba tee xaa we, pu ganha ba shishan xaa we, pu ganha ba yaxuyo xaa we, p'i ganha ba dɔdɔɔɔɔ pyi we.»

²⁶ Ayiwa, a Pɔli di fara pee namaa shishεεε wu na, tee jimuguro ti na a wu wuyε pye fεεfεε na pee bε pye fεεfεε. Lee kadugo na a p'i gari Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ni shiizhan. Pu fεfεεε cabyaa ki ηɔ na ba fa caηa kemu, ni pu bεeri nigin nigin wu saraya na ba wolo caηa kemu ge, a Pɔli di yee caya yi she pu na.

P'a Pɔli co Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ni

²⁷ Lee bi Azi fiige ki wo Yawutuu pii ta pee ya Pɔli ηa Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ni. Ba cabyaa gbarashuun wu ηɔ ya giin di va wε, a p'i ba na sii tunmɔ pu pεε, na sipyii pu sɔn, a p'i Pɔli co. ²⁸ Na ganha na xhuulo na: «Izirayeli shεεn, y'a ma yoo, y'a ma! Ná we w'a ηaari na sipyii pu kalaa tεye yi bεeri ni na wèe wo shi wu ηε xuuni-i ge, wee wu ηε we. Wee w'a yu bε sanha na wèe wo saliya we ni wèe wo Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ηε xuuni wε. Lee bεeri kadugo na, Girekii bε ni w'a pa na pa jé fo Kile-pεεηε pugbɔhɔ kiyε pyaa ni, na wèe wo fεfεεε xuu wu nɔrɔgɔ wèe mu.» ²⁹ P'a yee jo bani p'a bi Efese shεεn Torofime ηa ni Pɔli ni kanha ki funηɔ ni, na ganha na giin na w'a jé ni wee bε ni Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ni.

³⁰ Ba l'a pye mu wε, a kanha ki funηɔ ki bεeri di wuregi. A sipyii p'i ganha na fɔro kabaya yi bεeri na, na fe na ma. A p'i Pɔli co, na wu fuulo yeege Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ni, na gburaya yi tɔ taapile ni. ³¹ Na pu yaha pu na Pɔli shaa di gbo, a pii di baa kari na she yi jo sɔrɔsii pu wo ηunɔfɔgbɔ wu mu na Zheruzalemu kulo li bεeri l'a wuregi. ³² Ba sɔrɔsii pu wo ηunɔfɔgbɔ w'a yee logo wε, taapile ni a wu sɔrɔsii pii lɔ na fara sɔrɔsii ηunɔfεε pii na, a p'i baa jé kanha ki ni. Ba Yawutuu p'a sɔrɔsii wo

ɲuɲɔfɔgbɔ wu ɲa ni wu sɔrɔsii pu ni wɛ, a p'i Pɔli wo kpɔɔnrɔ ti ɲɔ yereɲɛ. ³³ A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu ba Pɔli co. A wu sɔrɔsii pu pye na pu tɔɔrɔ shɔnhɔyɔ shuun le wu na. Ba p'a Pɔli pɔ na xɔ wɛ, a wu yegenɛ pye na: «We ná we di ɲɛ jɔgɔ wɛ? Naha wu d'a pye wɛ?» ³⁴ A sipyii pu bæeri di ganha na xhuulo puyɛ taan, wa shishiin nijoyo ni wa woyo ɲɛ nigin wɛ. A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu ba li ta na wee wa da jomɔ pa shishiin ta logo tunmɔ pu keɲɛ ni wɛ, a wu sɔrɔsii pu pye na p'a se ni Pɔli ni sɔrɔsii pu wo pugbɔhɔ ki ni. ³⁵ Ba p'a she nɔ tajege ki ni wɛ, a sipyii p'i sii tunmɔ pu peɛ fo sɔrɔsii p'a na Pɔli lɔ. ³⁶ Bani sipyiɲehemɛɛ pu bi taha wu fɛni, na xhuulo na yu na: «Yi wu gbo laha wà! Yi wu gbo laha wà!»

Pɔli ya jo ni Zheruzalem shɛn ni

³⁷ Pɔli nijewo pugbɔhɔ ki ni, a wu sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu pye: «Ta nɛ na já jo ni ma ni?» A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu jo: «A l'i bye kanna mu w'a Girekii jomɔ pu nuri gɛ? ³⁸ Wee tuun wu ni, Misira shɛn ná we w'a n'a she le wuyɛ ni kurogo ke na, fo w'a kari ni namaa kabɔfonɔɔ shishɛɛɛ (4.000) ni siponɔ ki ni gbuuro ti kaa na ge, mu wa were wɛ gɛ?» ³⁹ A Pɔli di wu ɲɔ shɔ na: «Yawutu nɛ ɲɛ, Tarisi kulo li ni nɛ yìri, Silisi fiige ki ni. Kulo lemu shɛn nɛ ɲɛ ge, l'a peɛ. Nɔ mayɛ na m'a na yaha di jo ni sipyii pu ni.» ⁴⁰ A sɔrɔsii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ wu kafila wu kan Pɔli mu na wu jo ni sipyii pu ni. A Pɔli di yere wà kuɲɔɔ li ni, na wu keɲɛ yirige sipyii pu mu, na w'a giin di jo ni pu ni. Ba sipyii p'a cari puyɛ na wɛ, a Pɔli di ɲɔ kɔn na yu ni pu ni Yawutuu jomɔ pu ni. A wu pu pye:

22

¹ «Na tii ni na cebooloo, yi logo na jɔ na. N'a da ba jo nime na li she yee na jo ne ta kakuunɔ la shishiin pye we.» ² Ba sipyii p'a Pɔli ja wu na yu puyɛ pyaa wo jomɔ pu ni we, a p'i nɔhɔdaan jomɔ pu beeri jɔ yaha, na fehe kpan. A Pɔli di jo: ³ «Yawutu ne je. Ne se Tarisi kulo li ni, Silisi fiige ki ni. Ga Zheruzalemu ni ne le naha. Ne kalaa to wu bye Gamaliyeli. Wee w'a ne kemɛ kalaa na be ni wu sefeleɛ pu wo saliya wu keree ni. Kafugo bye ne be ni fo xuuni Kile-shaa li funɔ ni ba yee be wa me nijaa we. ⁴ Ne be wu bi Yesu koo li wo sipyii pu kana, fo na pii gbuu pu ni. Ne bi le koo le jaarivɛɛ conɛ cɛɛ fara namaa na, na pu puu na leni kaso ni. ⁵ Saraya jaha shɔnrivɛɛ wo jɔnɔfɔgbɔ we, ni nɔhɔleɛ jahagbaa feɛ wo kurunɔ ke, pee wa na seereɛ le kaa le na. Ne bi semɛ ta be pu mu, na gaanɛ di zhe gan Damasi kulo li wo Yawutuu pu mu, kɔnhɔ di bu she Damasi ni, na she n'a daa feɛ pii ta wà, di pee be co di pu pɔ, di ba ni pu ni Zheruzalemu ni, kɔnhɔ kanhama di ba nɔ pu na.»

Pɔli ya dà dagana lemu na Yesu na ge, w'a yee jaha jo

⁶ «Ayiwa, na ne yaha ne na gaanɛ koo li ni, na ba she deɛɛɛ Damasi na cafugo ki na. Taapile ni a kpeɛngbɔhɔ ka di yiri fugba we ni, na ba jí na ne maha. ⁷ A ne wolo to jirɛ na, na mujuu la logo na: «Sɔli, Sɔli, jaha na m'a na kana me we?» ⁸ A ne yegenɛ pye jo: «M'i je jɔgɔ we, Kafɔ?» A wu ne pye: «Ne je Nazareti sheɛn Yesu, ne mu wa gana me.» ⁹ Ayiwa, sipyii piimu pu bye ni ne ni ge, pee kunni ya kpeɛngbɔhɔ ki ja, ga we wu bi yu ni ne

ni ge pu ya ta weefɔ wo mujuu li logo wε. ¹⁰ A nε yegeηε pye jo: «Kafɔ, leke nε d'a yaa na pye wε?» A Kafɔ di nε pye: «Yiri m'a jε Damasi kanha ki ni, Kile funηɔ wa ma lemu pye ge, lee na zhe jo ma mu.» ¹¹ Kpεεnge ki bi pele pelegana lemu na ge, a nε bye nε naa nige wε. Sipyii piimu pu bye ni nε ni ge, a pee di na nε co keηε na na jε kanha ki ni.

¹² «Lee bi ná wa ta Damasi ni wee mege ηε na Anaηasi. Kile ηii faara sipya wu bye wii fo xuuni, na ηaari na sahaηi ni Musa wo saliya wu keree ki beeri ni. Damasi kulo li Yawutuu pu beeri bi wu mesaana yu, ¹³ A wee di ba nε feni, na ba yere nε taan, na jo: «Na ceborona Sɔli, ma ηii ki mugi m'a wii!» Taapile ni, a nε ηii k'i mugi, a nε wii na wu niyerege ηa. ¹⁴ A wu nε pye: «Wεe sefeleε pu wo Kile wu w'a mu ηaha bulo, kɔnhɔ m'a wu ηidaan ce. Wemu w'a tii ge, m'a wee ηa, m'a wu ηɔ jomɔ be logo. ¹⁵ Bani ma na ba bye wu seeri. M'a keree kiimu ηa na kiimu logo ge, ma na ba kee wo yeε pyi sipyii pusamaa beeri mu. ¹⁶ Wee tuun wu ni nime, ma ganha bu diin na kaa latii ma da da sigee wε. Yiri m'a batize, ma wo jurumu wu yafa ma mu Yesu mege ki gbɔɔrɔ ni.»

Kile ya Pɔli tun shi watii mu

¹⁷ «A nε guri pa Zheruzalemu ni. Na nε yaha Kile-ηerege na Kile-peηε pugbɔhɔ ki ni, a Kile di kashεε la she nε na. ¹⁸ A nε Kafɔ ηa, a wu nε pye: «Tɔgaaya lɔ, m'a foro Zheruzalemu ni, bani jomɔ beeri ma da ba jo naha nε shizhaa na ge, sipya wa shishiin wa da gbara pu na ma mu wε.» ¹⁹ A nε wu pye: «Kafɔ, puyε pyaa wa li ce na nε wu bi ma ηaari na Kile-peηε piyεyε yi sahaηi, na n'a daa feε pu coni na pu

sani, na pu leni kaso ni. ²⁰ Ali Eceni we wu bi mu jomɔ pu yu ge, pu bi wee gbuu tuun wemu ni ge, nɛyɛ pyaa ki bɛ bye wà. Nɛ bi sɔɔ li na jo pu Eceni gbo. Nɛyɛ pyaa k'a bi Eceni gbovɛɛ pu fadeye yi co pu mu.» ²¹ Wee tuun wu ni a Kafɔɔ di nɛ pye: «Yiri, di ma tun shi watii mu taliige ni.»»

Pɔli ya li shɛ sɔrɔsii pu na na Oromɛ shɛn wee jɛ

²² Sipyii pu bɛɛri bi niwegee shan na Pɔli kafila wu nuri, fo na shɛ nɔ pe jomɔ pe na. Ga ba w'a pa jɔ le yɛ pee jomɔ pu ni wɛ, a sipyii p'i ganha na xhuulo na yu: «Ke sipyituugo ke ya yaa na ki gbo! We ya yaa pu wu yaha jɔni na bada wɛ!» ²³ A p'i ganha na sɛɛ, na pu fadeye wolo na yee figi fugba we ni, na gbazhɛnhɛ kori na waa fugba wu ni. ²⁴ Ba sɔrɔsii pu wo jɔnɔfɔgbɔ w'a lee ja mu wɛ, a wu sɔrɔsii pu pye na pu jé ni Pɔli ni sɔrɔsii pu wo pugbɔhɔ ki ni. W'a lemu pye sipyii p'i sɛɛ mɛ wu na ge, p'i wu kpɔn ni susɔlɔɔ ni fo wu bu shɛ lee jo, ²⁵ Ga tuun wemu ni pu bi Pɔli puu p'i wu kpɔn ge, sɔrɔsii jɔnɔfɔɔ we wu bye wu tãan ge, a Pɔli di wee pye: «Na bɛ ni saliya wu ni, l'a saha nago yee pu Oromɛ shɛn kpɔn ni susɔlɔɔ ni wu kiiri kɔnbaa gɛ?» ²⁶ Ba sɔrɔsii jɔnɔfɔɔ w'a yee logo wɛ, a wu gari sɔrɔsii pu wo jɔnɔfɔgbɔ wu yiri na shɛ wu pye: «Naha m'a giin di bye mɛ wɛ? We ná we, Oromɛ shɛn wu jɛ wiil!» ²⁷ A sɔrɔsii pu wo jɔnɔfɔgbɔ wuyɛ pyaa di shɛ Pɔli yege na: «Oromɛ shɛn yɛ pyaa mu jɛ ya?» A Pɔli di wu jɔ shɔ na: «Uun.» ²⁸ A sɔrɔsii pu wo jɔnɔfɔgbɔ wu jo: «Wari nijɛhɛmɛ nɛ saraa na na já pye Oromɛ shɛn.» A Pɔli di wu pye: «Nɛ d'a sii se Oromɛ shɛn do!» ²⁹ Ba Pɔli ya pee jomɔ pu jo wɛ, piimu pu bi da wu kpɔn, p'i wu karamu fo wu jo ge, a pee bɛɛri di

jaaga laha wu tàan. A sàrsii pu wo ñunɔfɔgbɔ wu bε di fya, bani wee wu bi jo na pu Pɔli pɔ na ta Pɔli di ñε Oromε shen cii yε pyaa.

Pɔli ya paari kiirikɔɔn kurunɔ ki nahagbaa na

³⁰ Ayiwa, kaa lekε na Yawutuu p'a bi Pɔli jaagi ge, sàrsii pu wo ñunɔfɔgbɔ wu funɔɔ bye wu lee tii cε. Lee wuu na w'a tuduro yaha she kee caɲa ki ñimuguro, na pu saraya ñaha shɔɔnrivεε ñunɔfεε ni kiirikɔɔn kurunɔ ki sipyii pu bεeri yiri pinne. Lee kadugo na a p'i pɔɔrɔ ti sanha Pɔli na, na gari ni wu ni, na she wu yereɲε pu niɲε ni.

23

¹ A Pɔli di ñaha ki le kiirikɔɔn kurunɔ ki sipyii pu ni na jo: «Na cebooloo, nε na torogana li saha ni Kile ñidaan ni, fo na pa nɔ ñɲaa na, fyaara bε ya pye nε zɔ wu ni li koro ni wε.» ² Jomɔ pe Pɔli ya jo ge, a pee di bye pu ya bε saraya ñaha shɔɔnrivεε wo ñunɔfɔgbɔ Ananasi mu wε. Pii pu bye Pɔli tàan ge, a wu pee pye na pu Pɔli kpɔn wu ñɔ ke na. ³ Wee tuun wu ni a Pɔli di wu pye: «Mu nivige ke kanna kasɔrɔgɔ kadugo ki! Kile bε na ba mu kpɔn! Yatεngε mu ya shan na tiin na nε kiiri ma da gɔn na saha ni saliya wu ni, mu ninumɔ di nɔhɔ m'a yu sanha na pu nε kpɔn, na ta saliya w'i ya yee jo wε.» ⁴ Sipyii pii pu bye Pɔli tàan ge, a pee di wu pye: «Go Kile wo saraya ñaha shɔɔnrivεε wo ñunɔfɔgbɔ wu mu wa zhehele mε gε!» ⁵ A Pɔli di pu pye: «Na cebooloo, nε li cε nago saraya ñaha shɔɔnrivεε wo ñunɔfɔgbɔ wu ñε wii wε, sa lee ni wε nε bi da ye jo ni wu ni wε. Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Ma ganha da kafilakuumɔ jo wá

ma nahagbaa fɔɔ na wɛ.» *

⁶ Ayiwa, Pɔli bi li ce na kiirikɔɔn kurunɔ ki taaga ka ki jɛ Sadushɛɛn, taaga ki saɲa di jɛ Farizhɛɛn. Lee wuu na w'a mujuu wá pu niɲɛ ni na pu pye: «Na cebooloo, Farizhen ne jɛ. Ne sefɛɛ jɛ Farizhɛɛn. Ne dà li na jo xurɛne na ba bye jiga na ge, kee tadaɲa ke wuu na kiiri w'a gɔɔn me ne na niɲaa.»

⁷ Ba Pɔli ya pee jomɔ pu jo ye wɛ, a nakaara di jé Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn pu te ni. A sipyii p'i daa taaya shuun. ⁸ Bani Sadushɛɛn, pee wa yu na xurɛne da ba bye jiga na wɛ, na mɛlɛkɛɛ jɛ wɛ, na munahaa kiitiigee be di jɛ wɛ. Na ta Farizhɛɛn, pee d'a dà kii keree kii beeri na. ⁹ A tunmɔ p'i ganha na beɛ fo xuuni. A saliya karamɔgɔɔ pii di yiri Farizhɛɛn pu wo kurunɔ ki ni, na kafugo le puyɛ ni na jo: «Wèe kunni ya ta kakuunɔ la shishiin ja we ná we na wɛ. Ma na zhe li ta mɛlɛkɛ wa, kelee munaa la l'a yu ni wu ni.» ¹⁰ A nakaara t'i ba sii pɛɛ fo sɔrɔsii pu wo ɲunɔfɔgbɔ wu funɲɔ ya pen na pu ganha ba Pɔli kile gbo puyɛ te ni wɛ. Lee wuu na w'a sɔrɔsii pii tun na pu tigi, p'i ba Pɔli shɔ sipyii pu na, p'i she ni wu ni sɔrɔsii pu wo pugbɔhɔ ki ni.

¹¹ Kee caɲa ki ɲimuguro nibiige, a Kafɔɔ di ba wuyɛ she Pɔli na na wu pye: «La le mayɛ ni m'a ma luu waha. Ba m'a pye ne seeri na ne kaa jo Zheruzalemu kulo li ni wɛ, mu ma da zhe bye ne seeri, na ne kaa jo Oromɛ kulo li be ni.»

Yawutuu p'a woni faanri Pɔli kaa na

¹² Kee caɲa ki ɲimuguro ɲisɔɔgɔ na, a Yawutuu pii di binne na woni pye Pɔli kaa na. A p'i gaa puyɛ mu na pee wa da li wɛ, pee di wa da lɔhɔ gba wɛ,

* 23:5 Ekizode 22:28

fo pee bu she Pɔli gbo. ¹³ Piimu p'a bi wee woni wu pye ge, pee bi nehe namaa kelee shishere (40) na. ¹⁴ A p'i gari saraya naha shonrivere nunofere ni nahalee pu feni, na she pee pye: «Wèe ya wùye pinne na gaa Kile na, jo wèe da li we, wèe di wa da ləhə gba we, fo wèe bu she Pɔli gbo tuun wemu ni. ¹⁵ Lee wuu na, yi ni kiirikoon kurunə ki sipyii pusamaa beeri, yi be yi na y'i she sɔrsii pu wo nunofəgbə wu neeri na wu pa ni Pɔli ni yi mu. Y'i yiyē pye kanna y'a giin y'i ba wu keree ki deele yi ki suguri saama na. Wèe kunni wa gbegele xə na wu sige, wù ba wu gbo koo li na, na wu ta wu sanha nə nahame yi na we.»

Yawutuu pu wo woni wu nəhə ya mugi

¹⁶ Ga, a Pɔli yalə di we woni we kafila wu beeri logo. A wu baa kari sɔrsii pu wo pugbəhə ki ni, na she yee naha jo Pɔli mu. ¹⁷ Wee tuun wu ni a Pɔli di sɔrsii nunofəwə wa yiri na wu pye: «She ni we levəwə we ni sɔrsii pu wo nunofəgbə wu mu, jomə pa pu wa wu mu na jo wu mu.» ¹⁸ A wee sɔrsii nunofəwə wu gari ni levəwə wu ni sɔrsii pu wo nunofəgbə wu mu, na she wu pye: «Kasolemee Pɔli w'a ne yiri, na ne pye na ne wu pa ni we levəwə we ni mu mu na jomə pa pu wa wu mu na jo ma mu.» ¹⁹ A sɔrsii pu wo nunofəgbə wu levəwə wu co wu keje na, na fulo ni wu ni kabanugo na, na wu yege na: «Jomə peke p'i wa mu mu na jo ne mu we?» ²⁰ A levəwə wu wu pye: «Yawutuu p'a jo na be yi na na pee da ba mu neeri niga na, na m'a Pɔli yaha she kiirikoon kurunə ki mu; na p'a giin p'i she wu keree ki kemē suguri. ²¹ Ga ma ganha bu dà yee na we! Bani pu wo sipyii pii p'a da ba lara na Pɔli sige koo na, pee ya nehe

sipyii kelee shishere (40) na. P'a be yi na, na gaa Kile na na pee wa da li we, pee di wa da lɔhɔ gba we, fo pee bu she Pɔli gbo tuun wemu ni. P'a gbegele xɔ be. Mu nɔ yiri pu wa wii, mu ba sɔɔ na lee pye pu mu.» ²² A sɔrsii pu wo nɔnɔfɔgbɔ wu levɔɔ wu yaha kari. Ga na yi jo na waha wu mu na ye w'a jo wee mu ge, na wu ganha bu yee jo sipya watii mu nige we.

P'a Pɔli yaha she gan gbafereere Felikisi mu

²³ Lee kadugo na a sɔrsii pu wo nɔnɔfɔgbɔ wu sɔrsii nɔnɔfɔe shuun wa yiri na pu pye: «Yi sɔrsii xhuu shuun wá puyɛ na, ni shɔnduguloo kelee gbarashuun, ni namaa tanmaa fee xhuu shuun. Pu beeri di gbegele, piige ba wɔ na nɔ tuunɔ nɔi gbarashere na, p'i da se Sezare kulo li ni. ²⁴ Yi shɔngɔ ka gbegele Pɔli be mu, kɔnhɔ wu nijeme di nɔ gbafereere Felikisi na yaaga ganha bu wu ta we.» ²⁵ Lee kadugo na a wu seme yaa na wee tun Felikisi mu. Wee seme wu jomɔ pu wa me:

²⁶ «Ne sɔrsii wo nɔnɔfɔgbɔ Kulodi Lisiyasi w'a we seme we yaa na tun na nɔnɔfɔɔ gbafereere Felikisi mu.

N'a ma shaari.

²⁷ «Yawutuu pu bi we ná we cɔ, na ganha na giin p'i wu gbo. Ba ne pa logo na Orome shen wu ne wii we, a ne na wo sɔrsii pii tun kari p'a she wu shɔ pu na. ²⁸ Kaa lemu w'a bi pye a Yawutuu p'i ganha na wu jaagi lee wuu na ge, ne funɔ ki bye di lee ce. Lee wuu na, a ne she ni wu ni pu wo kiirikɔn kurunɔ ki mu. ²⁹ Ga, a ne ba li kaseri, na li ta jo pu wo saliya wu wo keree na p'a wu jaagi. Ga wu ya ta kakuunɔ la shishiin pye lemu na xu nɔ wu

na, kelee na wu le kaso ni wε. ³⁰ Lee kadugo na a p'i ba nε pye na Yawutuu p'a woni pye wu kaa na, lee wuu na nε mεhε wu yaha shε ma y'iri, na yi jo Yawutuu pu mu jo p'a jaagi wu tεri wu na kaa lemu na ge, jo pu shε lee jo muyε pyaa ki mu. Ye y'a bye nε mu di jo ma mu. Kilε wu tuun wa shε wù na.»

³¹ Yemu y'a jo s̄ar̄s̄ii pu mu ge, a p'i lee pye; a p'i P̄oli l̄o kee piinun̄o ki ni, na gari ni wu ni fo Antipatirisi kulo li ni. ³² Nimuguro ti na, s̄ar̄s̄ii piimu pu bye t̄ōȳo na ge, a pee di guri na pa pu wo pugb̄oh̄o ki ni; a sh̄onduguloo p'i ganha na gaan̄i ni P̄oli ni. ³³ Ba p'a shε n̄o Sezare ni wε, a p'i s̄em̄ε wu kan gbaf̄en̄εeri wu mu, na P̄oli bε shε wu na. ³⁴ A gbaf̄en̄εeri wu s̄em̄ε wu kalaa na P̄oli yege na: «Fiige keke ni mu d'a y'iri wε?» A P̄oli di wu pye na wee ya y'iri Silisi fiige ki ni. ³⁵ A gbaf̄en̄εeri wu wu pye: «Ma jaagiv̄εε pu ba n̄o naha tuun wemu ni, nε na logo ma n̄o na wee tuun wu ni.» A wu jo na pu P̄oli yaha saannaa Her̄ōdi wo kaan̄a ki ni, pu da wu kas̄eri.

24

Yawutuu p'a P̄oli jaagi

¹ Ayiwa, a cabyaa kaguro di doro, a saraya naha sh̄ōnriv̄εε wo n̄un̄ōf̄ōgb̄o Anan̄asi di ba Sezare kulo li ni, wu ni n̄oh̄al̄εε p'a, ni n̄a wa, wemu ya kafila cε xuuni ge, wee wu bi da ba wu kafilac̄en̄ε taga P̄oli t̄ōḡo le. Wee m̄εḡε ki bye na Teritule. A p'i ba jaagi shan P̄oli na gbaf̄en̄ε εr̄εε Felikisi mu. ² A p'i shε P̄oli yiri na pa. Keree kiimu na p'a wu jaagi ge, a Teritule di kee n̄o k̄on na baari gbaf̄en̄εeri wu mu. A wu jo: «Wù n̄un̄ōf̄oc̄em̄ε we, w̄εε wa f̄er̄em̄ε nigb̄o

pemu ni fiige ki funnɔ ni nɪnaa we ni ge, mu gbɔɔɔ ni wɛe ya pee fɛrɛmɛ pu ta. Mu wo fungɔngɔ fɛrɛ nɪgbɔɔɔ funnɔ ni bɛ nɛri nɪnɛhɛmɛ ya jɛ fiige ki ni, fo na ki pye k'a shɛ naha na. ³ Wɛe ya ma saama pu cɛ ma mu tuun bɛɛri ni kii keree kii bɛɛri na. ⁴ Ga ma na jo nɛ funnɔ wa wɛe pu ma tɛnɛ yaha fo di mɔ wɛ, lee wuu na n'a ma nɛri jo ma nɔ mayɛ na, m'a niwegee shan m'a kafilakaya nigin nigin logo wu mu.

⁵ «Ayiwa, we nɔ we m'a nɔa mɛ ge, wɛe kunni ya we sɛɛri na wu ta ba kafɛɛgɛ bani nɛ wɛ. Wu nɛ na n'a she yirige Yawutuu pu nɪnɛ ni kɔnɔ ki bɛɛri na. Wee wu nɛ bɛ Nazareti shɛɛn wo koo li nahagbaa fɔɔ. ⁶ W'a bi giin fo na wɛe Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki bɛ nɔrɔgɔ, lee wuu na wɛe ya wu co. [Wɛe bi giin wɛe di wu kiiri kɔn na saha ni wu wo saliya wu ni. ⁷ Ga, a sɔrɔsii pu wo nɪnɔfɔgbɔ Lisiyasi di nɔ ni kafugo ni, na wu shɔ wɛe na. ⁸ Na wɛe pye na lemu na wɛe ya wu jaagi ge, na wɛe pu pa lee jo muyɛ pyaa mu.] Mayɛ pyaa ki bɛ na jɔ wu yege, keree kiimu bɛɛri na wɛe ya wu jaagi ge, ma na ki logo wuyɛ pyaa nɔ na.» ⁹ Yawutuu piimu bɛɛri pu bye wɔ ge, a pu bɛɛri di yere pee jomɔ pu na, na Teritule ya yemu jo ge, na can wu nɛ wii.

Pɔli bɛ ya paari gbafɛnɛɛri wu mu

¹⁰ Lee kadugo na a gbafɛnɛɛri wu jomɔ pu kan Pɔli bɛ mu. A Pɔli di jomɔ pu lɔ na gbafɛnɛɛri wu pye: «Nɛ li cɛ li yee ya nɛhɛ, jo mu wu nɛ we shi we wo kiiri kɔnvɔɔ. Lee wuu na fyaara wa nɛ zɔ wu ni nago nɛ wu na fiin jo mu mu wɛ, bani nɛ ta kakuunɔ la shishiin pye wɛ. ¹¹ Nɛ pa Zheruzalɛmu ni di ba Kile pɛlɛ li sanha doro cabyaa kɛ ni shuun

tàan wε. Ma jεhε yegeηε pye bε, ma na li ta mu. ¹² Pu ya na ta nakaara na ni sipya wa shishiin ni Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ni wε. P'i wa na ta di na sipyii ηunɔ kyεεgi Kile-pεεηε puga ka shishiin ni, kelee xuu watii ni kanha ki funηɔ ni wε. ¹³ Pii sipyii pii wa da já kaa la shishiin jo lemu ya li shεε na jaagi we p'a taha nε na ge, na can wu jε wii wε.

¹⁴ «Ayiwa, kaa lemu na n'a da yere di lee jo ma jii na ge, lee li wa mε. Wεe sefεεε pu wo Kile we, wee mu nε kapyeηεε pyi kovonɔ latii ni, lemu kaa pii wa byi na li jε can wε ge. Ga keree kiimu bεeri k'a ka Musa wo saliya wu ni ge, nε dà kee bεeri na; Kile tudunmɔɔ p'a kiimu bεeri ka ge, na fara kee bε na. ¹⁵ Kile wemu na nε daa ge, wee na pu bε w'a daa nago kanna sipyisaamaa ni sipyikuuyo bεeri nixhuyo na ba jε jiga na. ¹⁶ Lee wuu na nε la le nayε ni, kɔnhɔ kakuunɔ la shishiin ganha da gori na zɔ wu na wε. Kakuunɔ la shishiin ganha da gori na ni Kile tε ni wε, kelee na ni sipyii tε ni wε.

¹⁷ «Ayiwa, ba yee kii ya toro wε, a nε ba ba wà cana ka, na ba na wo shi sipyii pii tεge ni wari ni, na saraga bε wolo Kile mu. ¹⁸ Kee keree kii na p'a pa nε ta Kile-pεεηε pugbɔhɔ ki ni. Nε bi bye bε fεεfεε. Sipyii piitiilee di bye wà wε, nakaara bε di ya ta wà wε. ¹⁹ Ga Azi fiige ki wo Yawutuu pii pu bye ni nε ni. Li bu da nago kanna kakuunɔ la nε bi pye, pee bi yaa pu ta naha p'i nε jaagi mu jaha tàan. ²⁰ Ni lee ni wε, pu bi nε kiiri wu kɔɔn kiirikɔɔn kurunɔ ki jaha tàan tuun wemu ni ge, di bi ta n'a kakuunɔ la pye, pii sipyii pii pu wa naha ge, na pu lee jo ma jii na. ²¹ Na nε niyerege yaha pu jahagbaa na, pe jonumɔ pe nε jo pu mu ni fanha ni jo: «Nε dà li na

jo xuu na ba ne na foro xu ni jiga na, lee li wa ne yaha me kiiri na njaa yee nahagbaa na.»

²² Ayiwa, lee bi Felikisi ta wee ya Yesu koo li keree ki beeri ce, a wu kayuu li yirige, na kiiri wu yaha cana ka naha na, na pu pye: «Y'a se, sarosii pu wo junɔfɔgbɔ Lisiyasi ba ba, ne na ba yi keree ki keme na ki suguri.» ²³ Lee kadugo na a wu sarosii junɔfɔɔ wa pye na wu Pɔli yaha kaso wu ni, na wu da wu kaseri; ga na p'i kafewama yaha wu mu. Na wu najiine ba jo p'i ba foro wu na p'i yaaga ka kan wu mu, na p'i lee koro yaha.

Pɔli ya jo ni Felikisi ni wu shɔ wu ni

²⁴ Ba cabyaa dama dama ya toro we, a gbafeneere Felikisi di ba ni wu shɔ ni. Cee wu mege ki bye na Durusili; Yawutu wu bye wii. A p'i wa tun w'a she Pɔli yiri. A Pɔli di ba. Sipya ya yaa ma da Yesu na dagana lemu na ge, a Pɔli di ba ganha na yee naha yu pu mu. ²⁵ Ga sipya na ja wuyɛ tanha tanhagana leke na kakuɔɔ na, ni torogana lemu funɔ ni ma da bye tifiɛ fɔɔ Kile mu, ni jiga wo kiiri wu na ba gon kongana lemu na ge, ba Pɔli ya pa nɔ le yee ni we, a Felikisi di fya. A wu Pɔli pye; «Nime, ma na ja da gaanɔ, di ba tuun wa betii ta di na ma yiri sanha.» ²⁶ Wu bi giin na wari be Pɔli da ba gan wee mu. Lee wuu na wu bi ma Pɔli yiri tegeɛɛ nijeheneɛ ni pu na ma na yu.

²⁷ A p'i yee shuun pye lee ni. Lee kadugo na a p'i ba Pɔrisasi Fesitisi tenɛ fiige ki junɔ ni na pye Felikisi faara. Felikisi funɔɔ bye wu wuyɛ tɔn taan Yawutuu pu mu, lee wuu na w'a Pɔli yaha wa kaso wu ni.

25

Pɔli ya jo pu she wee keree shɔɔnri Oromɛ saanna jɔɔɔfɔɔ wu yiri

¹ Ba Fɛsitusi ya tenɛ na pye Zhude fiige ki gbafɛnɛɛri wɛ, a cabyaa taanri di doro, a wu yiri Sezare kulo li ni na kari Zheruzalɛmu ni. ² Ba w'a nɔ wà wɛ, a saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jɔɔɔfɛɛ, ni Yawutuu pu wo jahagbaa fɛɛ p'i she wu mu, na she pu loyire jomɔ jo Pɔli shizhaa na. ³ A p'i wee gbafɛnɛɛri wu jɛɛri na wu jɔ wuyɛ na wu Pɔli yaha she Zheruzalɛmu ni; lee di pu ta p'a woni pye Pɔli na, na p'i ba she lara wu sige koo na p'i ba wu gbo. ⁴ Ga, a wee di pu pye na kaso wu ni Pɔli wa da yaha wà Sezare kulo li ni, na jɛri tapyege ni weeyɛ pyaa bɛ k'a da guri da se wà. ⁵ A wu pu pye sanha: «Yee wo jɔɔɔfɛɛ p'a yaa na pinne na gaanji ni nɛ ni Sezare kulo li ni. Pu bu she nɔ wà, lemu na yee wa Pɔli jaagi ge, puyɛ pyaa na lee jo.»

⁶ Lee kadugo na gbafɛnɛɛri wu cabyaa ya laha gbarataanri kelee kɛ na Zheruzalɛmu ni wɛ, lee kadugo na a wu guri pa Sezare kulo li ni. Nimuguro ti na a wu she diin kiiri wu takɔngɔ ki ni, na tuduro tun na pu pa ni Pɔli ni. ⁷ Ba Pɔli ya nɔ wɛ, Yawutuu pii p'a yiri Zheruzalɛmu ni na pa ge, a pee di yere wu maha; na sii kakuunɔɔ can can wogoo nijɛhɛɛɛ jo taha wu na, na ta se bye pu ni pu já kaa nigin bɛ lɔ kii keree kii ni p'i li fiinɛ jo can di da li ni wɛ. ⁸ Lee kadugo na a Pɔli bɛ di jomɔ pu lɔ na jo: «Nɛ ya ta kakuunɔ la shishiin pye Yawutuu pu wo saliya wu shizhaa na, kelee Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki wɛ. Nɛ di ya kakuunɔ pye Oromɛ saanna jɔɔɔfɔɔ wu bɛ na wɛ.»

⁹ Gbafɛɛɛri wu funɲɔ ya pye wu kaa di daan Yawutuu pu mu ge, a wu Pɔli pye: «Ta ma funɲɔ wa m'a shɛ Zheruzalɛmu ni, kɔnhɔ ma kiiri wu shɛ gɔn wà naye pyaa ki ɲii na?» ¹⁰ A Pɔli di jo: «Nɛ yere xɔ Oromɛ saannaa ɲunɔfɔɔ wu wo kiiri wu takɔngɔ ki ni. Nahamɛ nɛ kiiri w'a yaa na kɔn. Nɛ ta kaa la shishiin bɛ kyɛɛgi Yawutuu pu mu wɛ, muyɛ pyaa ki bɛ ya lee cɛ fiinɲɛ fo xuuni. ¹¹ Nɛ da bi da nɛ kanahana la pye, kelee na kaa la pye lemu ya yaa ni xu ni ge, nɛ bi da xu wu shɛ wɛ. Ga keree kiimu bɛɛri p'a yu nɛ shizhaa na ge, na kee yaha can ɲɛ lee la shishiin ni wɛ, sipya wa shishiin bɛ da já nɛ ɲɔ yaha pu mu wɛ. Nɛ funɲɔ ki wa na wo kiiri wu shɛ gɔn Oromɛ saannaa ɲunɔfɔɔ wu yíri.»

¹² Ayiwa, a gbafɛɛɛɛɛ Fɛsitusi ni wu wo kapye-byɛɲii p'i shɛ puyɛ ɲa, a wu na kuri pa, na ba Pɔli pye: «Ni ma wa Oromɛ saannaa ɲunɔfɔɔ wu kaa jo xɔ, ma na zhɛ wee yíri Oromɛ kulo li ni.»

Pɔli ya jo saannaa Agiripa ɲii na

¹³ Ba cabyaa dama dama ya toro wɛ, a saannaa Agiripa ni wu shɔ Berenisi di gari Sezare kulo li ni di zhɛ gbafɛɛɛɛɛ Fɛsitusi shaari. ¹⁴ Ayiwa, a p'i cabyaa ɲiɲɛɲɛɲɛ pye Sezare kulo li ni. A cana ka di ba nɔ, a Fɛsitusi di Pɔli wo keree ki paari saan wu ɲii na na: «Felikisi ya ná wa yaha naha kaso ni. ¹⁵ Tuun wemu ni nɛ shɛ Zheruzalɛmu ni ge, a saraya ɲaha shɔɔnrivɛɛɲunɔfɛɛ ni Yawutuu nɔhɔlɛɛ p'i shɛ pu fiin jo nɛ mu wee ná wu shizhaa na, na nɛ ɲɛɛri na nɛ wu kiiri kɔn wu na, di wu gbo. ¹⁶ A nɛ pu pye jo Oromɛ shɛɛn mu, fanhafɔɔ ya yaa wu sipya ɲɔ yaha lee yahagana li na pu gbo wɛ. Piimu p'a wu jaagi ge, fo wu ni pee bu binne tiin jomɔ

na. Keree kiimu na p'a wu tɔɔgɔ leni ge, wu be di wu taa jo kee shizhaa na. ¹⁷ Ayiwa, a pee sipyii p'i binne pa naha ni ne ni. Ba wee ya no naha we, ne ta li yaha nige nimɔno we. Kee caɲa ki jimuguro ye pyaa, a ne gari kiiri wu takɔngɔ ki ni, na tuduro yaha p'a she wee na wu yiri na pa. ¹⁸ A wu jaagivɛɛ p'i yiri yere na jo. Ga ne bi kakuuɲɔɔ kiimu kɔɔn naye funɲɔ ni ge, wu ya ta w'a jaagi lee la shishiin na we. ¹⁹ Puyɛ pyaa wo koo li wo nakaara jomɔ ye na pu bye; ni na wa be wemu w'a xu ge, Pɔli di yu na wu je jii na. Wee na wu mege ki bye Yesu. ²⁰ A ne kunni di bye ne ce dii ne da bye di lee la tuugo shɔɔnri we. Lee wuu na a ne Pɔli yege wu bu da wu na da zɔɔ wu she Zheruzalemu ni, kɔnhɔ wu kiiri wu she gɔn wɔ. ²¹ Ga, Pɔli ya ta sɔɔ lee na we, na jo na Orome saannaa juɲɔfɔɔ wuyɛ pyaa ki da ba wee wo kiiri wu kɔn. Wee tuun wu ni a ne pu pye jo p'a wu kaseri kaso wu ni, fo di ba wu yaha she wee mu tuun wemu ni.» ²² A wee saan wu gbafeɛɛri wu pye: «Ne ye pyaa be funɲɔ ki wa di logo wee na wu jo na.» A Fɛsitusi di wu pye: «Niga na ma na logo wu jo na.»

²³ Ayiwa, kee caɲa ki jimuguro, a saannaa Agiripa di wu saannaa faya le, a wu ni wu shɔ Berenisi di ba. A sipyii p'i pu juɲɔ cɪri ni ciire ni. A pu ni sɔrɔsii pu wo juɲɔfɔgbɔ we, ni kulo li tayeregbɔhɔ sipyii di binne pa, na ba je kiiri takɔngɔ puga ki ni. Lee kadugo na a Fɛsitusi di jo na pu pa ni Pɔli ni. ²⁴ Ba Pɔli ya no we, a gbafeɛɛri wu jomɔ pu lo na jo: «Saannaa Agiripa ni yee piimu beɛri pu wa naha ni we ni ge, yi we na we wii. Yawutuu pu beɛri p'a pu loyire she ne

na we shizhaa na Zheruzalemu ni, ni nahame be, fo na sele na w'a yaa na wu gbo. ²⁵ Ne mu kunni, wu ya kakuunɔ la shishiin pye lemu na já xu nɔ wu na we. Ga wuyε pyaa kii d'a jo xɔ pu wee kiiri wu yaha saannaa ɲuɲɔfɔɔ wu wu kɔn, lee wuu na ne giin di wu yaha zhe wee yiri Oromε ni. ²⁶ Ne sanha kafilafyen wa shishiin ta, ne na já wemu ka di dun Oromε ni saannaa ɲuɲɔfɔɔ wu mu wu shizhaa na we. Lee wuu na ne pa ni wu ni yee mu, na ba ni wu ni mu saannaa Agiripa ye pyaa ki mu; kɔnhɔ yegenε kemu na ba bye wu na ge, di ya ta kee yegenε ke funɲɔ ni di ga gan wu mu. ²⁷ Bani na kasoleme yaha she Oromε saannaa ɲuɲɔfɔɔ wu mu, lemu na w'a jaagi ge, lee ɲuɲɔ di ya jo we, ɲuɲɔ ɲε lee na we.»

26

Pɔli ya wu fiin yu saannaa Agiripa nii na

¹ Ayiwa, a saannaa Agiripa di Pɔli pye: «Ye yi wa ma mu ge, yee jo.» Wee tuun wu ni a Pɔli di wu keɲε yirige, na wu fiin ɲɔ kɔn na yu na: ² «Saan we, l'a taan ne ni, ne ma naye ta naha niɲaa mu nahagbaa na, di li she ma na jo Yawutuu p'a keree kiimu beeri taga ne jaagi ge, lee la shishiin ɲε can we. ³ Bani mayε pyaa ki be wa Yawutuu pu wo kalεgeε kee, ni pu nakaara keree ki beeri ce. Lee wuu na n'a ma ɲεeri jo ma ɲɔ mayε na, m'a luu li gbo na tãan, m'a logo na ɲɔ na.

⁴ «Ayiwa, na ne yaha na levereɲε ɲuɲɔ na, ne ɲaari ɲaarigana lemu na na wo shi wu niɲε ni Zheruzalemu ni ge, Yawutuu pu beeri ya lee ce. ⁵ Pu bu jo p'i can jo kunni, p'a li ce l'a mɔ na koo lemu l'a

waha xuuni Yawutuu koo li ni ge, na ne be wu bye lee wo sipyii pu ni. Lee ne Farizheen pu wo kurunjo ke. ⁶ Ga Kile ya nomee lemu lo wee sefelee pu mu ge, ne na lee nomee le pye na tadaɲa, lee li wa kiiri no me ne na nijaa we ni. ⁷ Wee gbaweye ke ni shuun wu tadaɲa ki bye na lee nomee le jo na ba fa. Lee wuu na pu bi Kile pelee ni pu see jaha ni caɲa fara piige na. Saan we, kee tadaɲa ke ki wa ne mu ge de, kee wuu na Yawutuu pu wa ne jaagi! ⁸ Yee na ja jo na Kile da ja xuu ne di yeege xu ni-i ge?

⁹ «Neyee pyaa ki be, ne bi giin jo ne yaa na yogo kon Nazareti sheen Yesu mege ki na kongana beeri na. ¹⁰ Lee ne pye Zheruzalemu ni. Ne bi lee koro sha saraya jaha shoonrivее jurofee pu mu, a p'i lee koro yaha ne mu. Ne bi ma sii n'a daa fee nijehemee co, na she pu beeri le kaso ni. Na fara lee beeri na, pu bu jo p'i pu gbo, ne be na soo na jo pu pu gbo. ¹¹ Teegeee nijehenee ni ne bi jin pu feni Kile-peenee piyeye yi beeri ni, na pu jaani, na pu karamu fo pu n'a daa wu yaha. Loyire lemu bye ne ni pu shizhaa na ge, ne bi se na pu kana fo kulogoo kiitiigee be ni.

Poli ya yu wu Kafoo wu cegana li shizhaa na

¹² «A ne bye mu, a saraya jaha shoonrivее jurofee p'i ba ne tun caɲa ka, na seme wa kan ne mu na ne wu she Damasi kulo li wo n'a daa fee pu feni. ¹³ Saan we, na ne yaha ne na gaanj Damasi kulo li ni, a ne ba she kpeengbaha ka fo ja fugba we ni. Lee bi caɲa ke ta k'a no jine nine ni. Kee kpeenge ke bi pelee caɲa ke wogo ke na. A k'iji na ne ni na jaarinii pu maha. ¹⁴ A wee beeri di do jine na. A ne mujuu la logo wee Heburuu wo jomoo pu ni lee na ne pyi: «Soli, Soli, jaha na m'a na kana me jurobaa we? L'a

waha mu mu mu wu kurunɔ tɔɔɔ ɲmaa na de! 15 A ne yegeɲe pye jo: «M'i ɲe jɔgɔ we, Kafɔɔ?» A Kafɔɔ di ne pye: «Ne ɲe Yesu, wee wemu mu w'a gana me ge. 16 Ga, yiri m'a yere! Bani ne naye she ma na, kɔnhɔ m'a bye na kapyebye. M'a na ɲa ɲagana lemu na niɲaa ge, ma na ba bye lee seeri, na lee paari sipyii pu mu. Ne na ba keree kiimu be she ma na ge, m'a ba kee be paari pu mu. 17 N'a da ma tun Yawutuu pee, ni shi wusama be mu. Kanhama pemu beeri p'a da ba nɔni ma na ge, ne na ba ma tege na ma wolo pee beeri ni. 18 N'a da ba ma tun pu mu ma pu ɲi mugi. Ma pu yege nibiige ni ma pa kpeenge na. Ma pu yege Shitaanni wo fanha ki ni ma pa Kile mu, kɔnhɔ p'i dɔ na na, pu jurumu wu yafa pu mu. Kile ya piimu pye fefe ge, pu be di tajege ta pee te ni.»

Pɔli ya yu wu labye wu shizhaa na Kafɔɔ mu

19 Ayiwa, ba Pɔli ya pee jomɔ pu jo xɔ we, na guri saannaa Agiripa pye: «Lee funɲɔ ni do, saan we, ne keree kiimu ɲa Kile mu ge, ne ta kee she wu mu we. 20 Ga, a ne fenhe kii keree kii wo yege li ɲɔ kɔn Damasi sheen mu. Lee kadugo na na nɔ Zheruzalemu ni, ni Zhude fiige ki beeri fo na she nɔ shi wusama be na, wemu ɲe Yawutuu we ge. A ne li she pu beeri na jo p'a yaa pu daburaje jo pu jurumu wu beeri na, p'i guri pa Kile mu. Keree kii k'a li shee na p'a daburaje jo pu jurumu wu na ge, pu da kee pyi. 21 Lee wuu na Yawutuu p'a ne co Kile-peɲe pugbɔhɔ ki ni, na ganha na giin p'i na gbo. 22 Ga Kile wo dege funɲɔ ni ne pye ɲi na fo na pa nɔ niɲaa na. Le ne ce Kile keree ni ge, lee ne yu sipyii pu beeri mu sipyigbɔɔ fara sipyitiilee na. Kile tudunmɔɔ

Musa ni Kile tudunmɔɔ pusamaa ya keree kiimu kaa jo na ki na ba bye ge, nε ta yatii jo na toro pee wo nijoyo yi juɔɔ ni wε. ²³ Pee bεeri bi jo na Kile ya Shɔvɔɔ wemu naha bulo ge, na wee na ba ganha na na xu. Na wee wu da ba bye shenshiime na jε na foro xu ni. Na wu na ba juwuuro ti keree fiinne jo wεe wo shi wu mu, na fara shi wusama bε na.»

Pɔli funɔɔ ya pye Agiripa bε wu dā Kafɔɔ na

²⁴ Na Pɔli yaha pee jomɔ pu na, a Fesitisi di sii mujuu wá na jo: «Pɔli, mu juɔɔmuu l'a yiri! Mu ya kalaa fo na ma juɔɔ yirige!» ²⁵ A Pɔli di wu pye: «Juɔɔfɔcemε we, nε juɔɔmuu ya ta yiri-i dε! Jomɔ pemu bεeri nε yu mε ge, pu bεeri pu jε can, pu kɔri bε d'a fiinne. ²⁶ Saannaa Agiripa yε pyaa ya kee keree ki bεeri cε, lee wuu na nε sɔɔ bε na yere wu jahagbaa na, na yu ni lowaa ni. Nε dā li na jo nigin bε ya ηmɔhɔ wu na kii keree kii ni wε, bani la shishiin w'a pye ηmɔhɔɔ kaa wε.» ²⁷ A Pɔli di saannaa Agiripa pye: «Saan we, Kile tudunmɔɔ p'a yemu jo ge, ta mu ya dā yi na wε? Nε kunni ya li cε jo mu ya dā yi na.» ²⁸ A saan wu Pɔli pye: «Pɔli, a go jεere yε kaa l'a fɔ m'a na jeri ma pye Kiricen mε dε!» ²⁹ A Pɔli di wu pye: «Lee ya pye nime la, li shiin ya pye cana ka la, Kile wu lee pye. Lee ganha bu da muyε nigin na wε, ga ma ni sipyii piimu bεeri pu wa naha nijaa na nε jomɔ pu nuri ge, Kile wu yi bεeri pye ba nε jε wε. Ga p'a nε pɔ pɔgana lemu na ni tɔɔɔ shɔnhɔɔ ni ge, pu ganha bu yi pɔ lee pɔgana li na wε.»

³⁰ Wee tuun wu ni a saan we ni gbafenεeri wu yiri foro, ni Berenisi ni; sipyii piimu pu bye ni pu ni ge, ni pee bε. ³¹ Ba p'a foro wε, na ganha na

pye pyi: «We ná we ya ta kakuunɔ la shishiin pye lemu na já xu nɔ wu na, kelee na wu le kaso ni we.»

³² Lee kadugo na a saannaa Agiripa di gbafɛɛɛɛɛ Fɛsitusi pye: «We ná we da bye wu ya jo xɔ na pu wu kiiri wu yaha Oromɛ saannaa juɲɔfɔɔ Sezari keɲɛ na we, go wu bi da já yaha nimɛ.»

27

Gbafɛɛɛɛɛ Fɛsitusi ya Pɔli yaha kari Oromɛ ni

¹ Tuun wemu ni l'a she na wèe pu jé kɔɔgbɔhɔ ki ni w'à se Itali fiige ki ni ge, a p'i Pɔli ni kasolemɛɛ pii be kan sɔrɔsii juɲɔfɔɔ wa mu. Wee mɛge jɛ na Zhuliyusi. Wee wu bye Oromɛ saannaa juɲɔfɔɔ wu wo sɔrɔsii kurunɔ ki juɲɔfɔɔ. ² A wèe di jé Adiramiti shɛɛn wo kɔɔgbɔhɔ ka ni na se Azi fiige ki kabaɲa yíri. A Masedɔni fiige shɛn wa di binne kari ni wèe ni, wee mɛge jɛ na Arisitaaki. Wu kulo di jɛ na Tesaloniki. ³ Kee caɲa ki jimuguro ti na wèe ya nɔ Sidɔn kulo li ni. Zhulusi bi saama pa pye Pɔli na. Wu bi koro yaha Pɔli mu w'a se w'a foro wu naɲiinɛɛ na, kɔnhɔ wu da wu mago jɔ yanmuyo taa pu mu. ⁴ Ba wèe ya yíri wà we, a kafɛɛge k'i ganha na jirini wèe na. A wèe di doro Sipɛɛ fiige ki kabanugo kafɛɛge ki ɲaha na. ⁵ A wèe di mɛhe na se wá kɔɔgbɔhɔ ki ni, na she doro Silisi fiige ke, ni Panfili fiige ki kabanugo. A wèe di she nɔ Mira kulo li ni, lee jɛ Lisi fiige ki ni. ⁶ A sɔrɔsii juɲɔfɔɔ wu Alɛkizandiri shɛɛn wo kɔɔgbɔhɔ ka ɲa wee xuu wu ni, kee bi gaanɲi Itali fiige ki ni. A wu wèe le kee ni. ⁷ Wèe ya cabyaa niɲɛheɲɛɛ pye lohɔ ki juɲɔ ni, kɔɔgbɔhɔ ki na gaanɲi kaseɛge na. Wèe ya sii kanha xuuni na na nɔ Kinide shizhaa na. Kafɛɛge ki bi she

wèe da ga she ɲaha na we, a wèe di doru Kereti fiige ki kabanugo kafεεge ki ɲaha na na kari Salimoni kulo li shizhaa. ⁸ Wèe niganhaya y'a toro wee xuu wu ni. A wèe di she nɔ xuu wa ni, wee mεge ɲe na: «Kɔrɔɔɔ tayeresaanɔ». Kulo la ɲe wà wee xuu wu taan na Lazi.

⁹ Wèe bi taatuunnɔ torogo wùye na xɔ lee ni. A Yawutuu pu wo suun leduun wu doru na wèe yaha lee ni, fo na pa wiire ti tuun wu pye w'a tεεɲε. A kɔɔgbɔhɔ ki baa wu ɲeri nime farati. Lee na Pɔli bi sipyii pu sɔnmi na: ¹⁰ «Na naɲiinεε, ne li ɲa jo l'a ɲeri farati. Li wa da ba da kɔɔgbɔhɔ ki ni ki funɲɔ yaɲmuyɔ ye ye na-ε dε! Ga wèe piimu be pu wa ki ni ge, wèe be munahaa ki wa li ni.» ¹¹ Ga sɔrɔsii ɲuɲɔfɔɔ wu ya ta Pɔli jomɔ pu wii yaaga we. Bani wee bi dà kɔɔgbɔhɔ ki paavɔɔ ni ki kafɔɔ na na toro Pɔli taan. ¹² Wee xuu wu wo kɔrɔyɔ tayerege ki bi ɲɔ wiire tuun ni we. Lee na, a pu ɲiɲεhemεε di jo na pu la le p'i yiri wee xuu wu ni, na li bi da já bye mu. A p'i la le na gari Fɛnikisi ni, Kereti fiige ki kɔrɔyɔ yi tayerege ki ni, kɔnhɔ p'i wiire ti tuun wu torogo wà. Wee xuu wu ɲaha ya tii camutomɔ pu na.

Kafεεgbɔhɔ ka ya yiri suumɔ lɔhɔ ki na

¹³ Ba kafεεε la ya yiri kanige cε we, a p'i lee ɲa, na ganha na giin na pee na já da gaanɲi. Tuuɲɔ nigbɔhɔ ke ki bi kɔɔgbɔhɔ ki yereɲε ge, a p'i kee laha wà. A kɔɔgbɔhɔ k'i ganha na gaanɲi ni pu ni Kereti fiige ki cε feni. ¹⁴ Ga li ya ta mɔ we, a kafεεgbɔhɔ ka di yiri kanige cε we ni. Kee kafεεge ki mεge ki bye na «Urakilɔn.» ¹⁵ A kee kafεεgbɔhɔ k'i kɔɔgbɔhɔ ki lɔ. Wèe ya já kafεεge ki ɲaha kɔn ki lɔ na we. A wèe di mεhe wùye yaha ki keɲε na. ¹⁶ A kafεεgbɔhɔ k'i

ganha na gaanji ni wèe ni. A wèe di she doru xuu wa ni suumɔ lɔhɔ ki niŋe ni kamene ce, wee mege ne na Koda. A wee xuu wu jé wèe ni kafeege ki te ni. A wèe di kɔɔpure li kiragi kiragi fo na ba li ta leŋe kɔɔgbɔhɔ ki ni. ¹⁷ Ba wèe ya lee kɔɔpure li leŋe kɔɔgbɔhɔ ki ni we, na kɔɔgbɔhɔ ki pɔ ni meere ni, kɔnhɔ ki ganha bu gyeege we. Lee kadugo na, fɔŋa ke ki bi kɔɔgbɔhɔ ki pye ki na gaanji ge, a p'i kee tirige. Bani pu bi fyagi na kafeege ki ganha bu da zhe kɔɔgbɔhɔ ki yereŋe Libi fiige ki gbazhenhe ki ŋuŋɔ ni we. A wèe di wùye yaha kafeegegbɔhɔ ki mu ki na gaanji ni wù ni. ¹⁸ Ga, a kafeege k'i diin na gurulo wèe ni, fo li ya ta pa ŋɔ we, kee caŋa ki ŋimuguro ti na, a p'i kɔɔgbɔhɔ ki funŋɔ tuguro ta wolo na wá suumɔ lɔhɔ ki ni. ¹⁹ Caŋa taanri wogo ki na, a kɔɔgbɔhɔ ki paavɔɔ wuyee pyaa di tuguro ta wolo wá sanha. ²⁰ Wèe ya cabyaa niŋehene pye, caŋa ŋii da voro we, wɔɔ be di da voro piige we. Kafeege ki saŋa ne na denri ye! A wèe funŋɔ di ben fo wèe na giin jo wa shishiin da zhɔ wèe ni nige we.

²¹ Kɔɔgbɔhɔ ki funŋɔ sipyii pu bi mɔ pu da li we. A Pɔli di ba yiri yere pu niŋe ni na pu pye: «Na naniinee, yee bi yaa na ne jomɔ pu logo fo na wèe yaha Kereti ni, na diin wà. Lee da bi bye, pe kanhama pe, ni te kakara te bi da wèe ta we. ²² Ga yemu n'a da jo yi mu nime ge, wù lowagaa ta, yaaga wa da wa ta we, kɔɔgbɔhɔ ki ye k'a da ba gyeege.» ²³ A Pɔli di pu pye sanha: «Kile wemu wo kapyene ne byi, na ne be wee wo ge, wee wo meleke wa ya wuyee she ne na piige ki ni, ²⁴ na ne pye: «Pɔli ma ganha bu fya we, fo ma bu nɔ Orome saannaa ŋuŋɔfɔɔ Sezari yiri. Lee wuu na, sipyaa sipya wu

ne ni ma ni kooꝑboho ki ni ge, Kile na mu ni pee beeri sho wu saama pu funno ni.» ²⁵ Lee wuu na, yi yi logoo waha na naniinee. Ne da li na jo meleke w'a yeke jo ge, jo Kile na li pye nakaara baa. ²⁶ Ga kooꝑboho ki na ba she gyeege ni wee ni k'i wee wa fiige ka ni suumo loho ki ninje ni.»

²⁷ Ayiwa, na kooꝑboho ki yaha ki na se na guroo ni wee ni kafeege ki keje ni Adiriyatiki Suumo Logboho ki na, wee piige ke ni shishere wogo ki na, ba ninje k'a pa ni we, a kooꝑboho ki paavee p'i ganha na giin na wee ya no xo suumo loho ki kogojo ki na. ²⁸ A p'i wee xuu wu wo loho ki taanna, na ki jogi wu ta meterelee kelee taanri ni gbarashuun. A p'i she sanha naha na jeri, na loho ki jogi wu ta wee xuu wu ni meterelee kelee shuun ni gbarataanri. ²⁹ Pu bi fyagi na kooꝑboho ki ganha ba she kiyee kuu faaga ka na we. Lee wuu na tuutabaaya yemu yi bi korogo ki yereje ge, a p'i yee shishere lo na wa loho ki ni kooꝑboho ki kadugo yiri. A p'i diin wa, na niga ki sige kanha k'i mugi. ³⁰ Na sipyii pu yaha kooꝑboho ki ni, a ki kapyebyii p'i kooꝑure li yeege taha loho ki nunjo ni, na puyee pye kanna tuunjo ka pu da yaha kooꝑboho ki kadugo yiri na ta pu funno di ne p'i baa. ³¹ Ba Pali ya lee na we, a wu sorosii nunjofoo we ni sorosii pusamaa pye: «Kooꝑboho ki kapyebyii pu bye p'i ya tiin ki ni naha we, y'a da zho we.» ³² A sorosii p'i soo Pali jomoo pu na a p'i kooꝑure li meere ti kon, na li shan suumo loho ki ni.

³³ Nimuguno wu na, a Pali di pu beeri pye na pu li; A wu jo: «Ninaa ne wee cana ke ni shishere wogo yee funyo na pen, wa shishiin be di sanha li we. ³⁴ Lee wuu na n'a yi neeri jo yi la le yiyee ni

y'i li. Bani yee mago wu wa lee na kɔnhɔ y'i bye nii na, yi li cɛ bɛ na wa ɲuzhikana bɛ wa da biin yi ni le koo na wɛ.» ³⁵ Ba Pɔli ya yee jo xɔ wɛ, na buuri lɔ, na baraga taha Kile na pu bɛɛri nii na, na wa kɔn xa. ³⁶ Ba sipyii pusamaa ya lee ɲa wɛ, a pu bɛ logoo di waha, a pu bɛ di li. ³⁷ Wèe piimu bɛɛri pu bye kɔɔgbɔhɔ ki ni ge, wèe bɛɛri bye sipyii xhuu shuun ni kɛlɛɛ gbarashuun ni gbaara (276). ³⁸ Tuun wemu ni pu bɛɛri ya li na din ge, shinma we wu bye kɔɔgbɔhɔ ki ni ge, a p'i wee wo suumɔ lɔhɔ ki ni kɔnhɔ kɔɔgbɔhɔ k'i faha.

Lɔhɔ k'a kɔɔgbɔhɔ ki kyɛɛgi

³⁹ Ba ɲiga k'a mugi wɛ, xuu wemu ni kɔɔgbɔhɔ ki bye ge, ki kapyebyii pu ya ta pu tacɛɲɛ ta wee xuu wu na wɛ. A p'i loguuro la ɲa ɲiwaga ka di ɲɛ wee xuu wu ni. A p'i jo na wà pu da zhɛ ni kɔɔgbɔhɔ ki ni, na li bi da já bye. ⁴⁰ Lee na a p'i tuutabaaya yi sanha laha kɔɔgbɔhɔ ki na na yaha lɔhɔ ki ni. Tige kemu k'a ma kɔɔgbɔhɔ ki ɲaha ɲɛri ge, a p'i kee bɛ wo mɛɛɛ ti sanha. Lee kadugo na a p'i kɔɔgbɔhɔ ki ɲahagbaa faɲa ki yirige yerɛɲɛ, kɔnhɔ kafɛɛge k'i da pu ɲmunuɲɔ da se suumɔ lɔhɔ ki kogonɔ ki na. ⁴¹ Ga, a kɔɔgbɔhɔ k'i she diin gbazhenhe ki ɲuɲɔ ni loguugoo shuun wa ɲiɲɛ ni. A kɔɔgbɔhɔ ki ɲahagbaa l'i she jé wà gbazhenhe ka ni, na ɲonri wà taɲɛheɲɛ baa. A lokuruyo di ganha na ma na ki kadugo yiri wu kpɔɔn, fo na wu kyɛɛgi.

⁴² Sɔrɔsii pu bi giin p'i kasolemɛɛ pu gbo, kɔnhɔ pu ganha bu da do do lɔhɔ ki ni, p'i ɲa pu foro p'i baa wɛ. ⁴³ Ga sɔrɔsii ɲuɲɔfɔɔ wu funɲɔ bye pu Pɔli gbo wɛ. Lee wuu na wu ya ta sɔɔ sɔrɔsii pu wo nijoyo yi na wɛ. A wu jo na piimu p'a lɔhɔ cɛ ge, na

pee pu fɛnhɛ to to lɔhɔ ki ni, p'i ja foro suumɔ lɔhɔ ki ni. ⁴⁴ Na pusamaa di dugi kɔɔgbɔhɔ ki kɔrɔyɔ ya na, kelee kɔɔjaya ya na p'a gaanji. Mu p'a pye a pu bɛɛri di nɔ suumɔ lɔhɔ ki kogonɔ ki na yaaga ya wa ta wɛ.

28

Pɔli ya nɔ Maliti fiige ki ni

¹ Ayiwa, ba wɛɛ ya shɔ suumɔ lɔhɔ ki na wɛ, a wɛɛ di na logo na wee xuu wu mɛgɛ ki jɛ Maliti. ² Wee xuu wu sipyii pu bi wɛɛ co xuuni. Zanha ka bi to wà, a wiire di bye. Lee na a wee xuu wu sipyii p'i nagbɔhɔ ka gɛri, na wɛɛ bɛɛri yiri na wɛɛ pu shɛ waha. ³ A Pɔli di ba yiri na shɛ kajijahara ta lɔ di ba le na ki ni. Lee bi matɔn wa ta tee ni. Ba na ki kafugo k'a pa nɔ matɔn wu na wɛ, a wu Pɔli nɔ, na nɔrɔ yaha wu kenɛ ki na. ⁴ Ba wee xuu wu sipyii p'a wɔ wu ja w'a nɔrɔ yaha Pɔli kenɛ ki na wɛ, a pee di puyɛ pye: «Nakaara baa, sipyii gbɔvɔɔ w'a da da we na we, ali na wu yaha w'a shɔ suumɔ lɔhɔ ki na, lee bɛ na Kilɛ wo tiime pu funɔnɔ jɛ wu munaa fɛɛɛ pye wɛ.» ⁵ Ga, a Pɔli di wu kenɛ ki jahara, a wɔ wu laha to na ki ni; yaaga bɛ ya pye Pɔli na wɛ. ⁶ Ga sipyii pu bi giin na Pɔli bɛɛri wu da din, taapile ni wu do wu xhu. Ga ba p'a mɔ na Pɔli jaa yaaga da ga wu ta-ɛ ge, a pu fungɔnyɔ y'i jɛri. A p'i jo na kilɛ wa wu jɛ Pɔli. ⁷ Xuu wemu ni wɛɛ di bye ge, xuu wa bɛ bye wee tɔan, wee bye fiige ki kafɔ wo. Fiige ki fɔɔ wu mɛgɛ ki bye na Pɔbilusi. Wee ya wɛɛ co xuuni, na wɛɛ yaha wu puga fo cabyaa taanri. ⁸ Pɔbilusi to wu bi ta cuunɔ wɛ, jime ni sogunnɔ li bye wu na. A Pɔli di shɛ wu pɛɛgi, na wu kenɛ taha wu na, na Kilɛ jɛɛri wu mu, a wu juunɔ. ⁹ Ba lee ya pye wɛ, a

wee xuu wu wo yama fεε pusamaa bεeri di ba Pɔli yiri. A pee bεeri bε di juunɔ. ¹⁰ A wèe xuu wu sipyii di baraga taha wèe na tahagana bεeri na. Ba wèe kariduun ya pa nɔ wε, wèe nijewuu kɔɔgbɔhɔ ka ni, a p'i wèe magoɔnɔ yanmuyɔ bεeri kan wèe mu.

Pɔli ya nɔ Oromε ni

¹¹ Yeye taanri wèe ya pye wee xuu wu ni. Wèe cagaraga, kɔɔgbɔhɔ ke ki bi se Alekizandiri kulo li ni ge, a wèe di jé kee ni. Kee bi wiire ti bεeri pye wà. Pu bi kee mεge yiri na «Ŋmamaa*». ¹² A wèe di shε nɔ kulo la ni lee mεge jε na Sirakusi. ¹³ Ba wèe ya yiri wà wε, na nɔ kulo la betii ni, lee mεge jε na Eregiyo. A wèe di shɔn wà. Kee caɲa ki jimuguro a kafεεgbɔhɔ ka di yiri wèe kamεnε cε na pa dɔ wèe na. Cabyaa shuun wèe ya pye na na nɔ Puzoli kulo li ni. ¹⁴ A wèe di n'a daa fεε pii ja Puzoli kulo li ni, a pee di wèe jεeri na wèe pu cewuu nigin pye ni pu ni. Ba wèe ya pa yiri wà wε, na gari Oromε ni. ¹⁵ Ba Oromε n'a daa fεε p'a wèe ba wu logo wε, na ba wèe sige fo Apiyusi caan ki na. A pii bε di shε wèe juunɔ círi xuu wa ni, wee mεge jε: «Nabuun tatigiye taanri.» Ba Pɔli ya pee ja wε, a wu baraga taha Kile na, na lowaa ta. ¹⁶ Tuun wemu ni wèe ya nɔ Oromε kulo li ni ge, a p'i sɔɔ na shε Pɔli yaha xuu wa ni wu ye, na sɔrɔsi nigin yaha wu tàan wee di da wu kaseri.

Pɔli ya Kile Kafila yεε pye Oromε Yawutuu pu mu

---

* **28:11** Ŋmamaa: Yaperε la bye Girekii pu mu, lee yaperε li bye Ŋmamaa. Wa mεge ki bye Kasitɔri, wa mεge di jε na Polusi. Kɔɔgbɔhɔ ki kafεε pu bi pee wo jaalaa yàa pu wo kɔɔgbɔhɔ ki na na pye ki maravεε.

¹⁷ Ba cabyaa taanri ya toro wε, a Pōli di Yawutuu nahagbaa fεε pu yiri na pa wuyε yiri. Tuun wemu ni p'a pa binnε ge, a Pōli di pu pye: «Ali na ta nε ta kakuunɔ la shishiin bε pye na shishiin pu na wε, nε di ya ta wù sefεεε pu wo kalεε la shishiin bε kyεεgi wε. Lee bε na p'a nε co Zheruzalεmu ni na le Oromε fanhafεε pu kenε ni. ¹⁸ Ba pee ya pa nε yege wε, na ganha na giin p'i nε yaha, bani pu ya kaa la shishiin ta nε na lemu l'a nε kagbuu xɔ wε. ¹⁹ Ga Yawutuu pu ya ta sɔɔ nε yaha wu na wε. A li fanha di bye nε na nε wu na keree ki le Oromε saannaa juɲɔfɔɔ Sezari kenε ni. Ga lee kɔri jε na kakuunɔ n'a giin di bye na shishiin pu na-ε dε! ²⁰ Lee wuu na n'a yi yiri, kɔnhɔ di na fiin jo yi mu, bani Izirayeli sheen bi Shɔvɔɔ wemu jaha wii ge, wee wuu na p'a shɔnhɔyɔ le nε na.» ²¹ A p'i Pōli jɔ shɔ na: «Wèe ya ta sεmε wa shishiin ta na yiri Zhude fiige ki ni mu shizhaa na wε. Wèe ceboro wa bε di sanha yiri wà, na ba joguumɔ jo mu shizhaa na wε. ²² Ga wèe funɲɔ ki wa wèe di logo mayε pyaa ki jɔ na wù ma fungɔngɔ cε. Bani wèe ya cε jo Kile koo lemu ni ma wa ge, sipyii ya yiri lee kaa na kabaya yi bεeri na.» ²³ A pu ni Pōli di caɲa ka tenε. Ba kee ya pa nɔ wε, a pu nijehemεε di ba Pōli yiri. A Pōli di jo ni pu ni Kile wo saanra ti keree na. Na ti jaha she pu na shegaɲaa bεeri na, kɔnhɔ p'i Yesu cε fiinɲε na saha ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni, ni tudunmɔɔ pusamaa bε wo Kitabuu pu jomɔ pu ni. A p'i diin pee jomɔ pu na, na lɔ jisɔɔgɔ ki na fo na she caɲa ki xɔ. ²⁴ Pōli ya jomɔ pemu jo ge, a pee di pii funyɔ jεri. Ga p'i ya ta sɔɔ Pōli jomɔ pu na wε. ²⁵ Pee sipyii pu ya ta bε nigin na wε. Ga yani pu

kari ge, a Pɔli di jomɔ pa jo pu mu sanha na: «Kilɛ tudunmɔɔ Ezayi bi jomɔ pemu jo yee sefelɛɛ pu mu Kilɛ wo Fɛfɛɛɛ Munaa li baraga ni ge, pee ya pye can yɛ pyaa. ²⁶ W'a bi li shɛ na Kilɛ ya jo:

◁Shɛ yi jo we shi we sipyii pu mu na:
Yee na ba niwegee shan, na yi logo,
ga y'i wa da yi naha cɛ wɛ.

Yi na ba n̄i taan, na wii,
ga y'i wa da yaaga bɛ na wɛ.

²⁷ Bani pii sipyii pii niwegee k'a waha.

P'a pu niwegee tɔ, na pu n̄i tɔ,
Pu funɲɔ ya pye p'i na pu n̄i ki ni wɛ,
p'i logo pu niwegee ki ni wɛ,
p'i yi naha cɛ pu fungɔnyɔ yi na wɛ.

Lee funɲɔ ni pu da ba nɛ mu,
kɔnhɔ nɛ pu cuɲɔ wɛ.)*»

²⁸ A Pɔli di pu pye sanha: «Yi li cɛ na Kilɛ wo n̄uwuuro te ya tun shi wusama bɛ mu wemu nɛ Yawutuu wɛ ge. Pee kunni na wu logo!» [²⁹ Tuun wemu ni Pɔli ya pee jomɔ pu jo ge, a Yawutuu pu nigariwuu, a nakaara nigbɔɔrɔ di jé pu tɛ ni fo xuuni.] ³⁰ A Pɔli di yee shuun pye puga ka ni Oromɛ kulo li ni. Wu bi kee lɔ, na ki saraa. Sipyii piimu bɛeri pu bi se na fɔro wu na ge, w'a bi pee kemɛɛ. ³¹ W'a bi Kilɛ wo saanra ti Jozaama pu yɛɛ li pyi, na sipyii pu kalaa, na Kafɔ Yesu kaa yu pu mu. W'a bi lee pyi fyaara baa. Wa shishiin bɛ di ya ta wu naha kɔn lee na wɛ.

---

* **28:27** Ezayi 6:9-10

KARINĒĒGE NŌMĒE NIVONŌ
New Testament and Shorter Old Testament in
Senoufo, Mamara

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mamara S noufo (S noufo, Mamara)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2014-08-10, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

85728ed7-78f8-58e8-8967-0e976c0c2423